

Ex Libris.

Georgii Joannis

Stein **LVCERNA** *nacher.*
AVGVSTINIANA. 92.

Editio altera auctior.

P R Æ F A T I O.

Occasione Libelli, quem duo S. Th. Doctores Duacenses, aut sub eorum larvâ, P. Anachoreta apud PP. Soc. Duaci S. Theol. Professor, VERITATEM ET ÆQUITATEM falso nomine appellarunt, vir quidam dignitate & doctrina conspicuus me interpellavit, ut breuem & dilucidam raptim LUCERNAM concinnarem, ne quis in hoc noctis obscuro fallatur, sed consensum videat, aut discrimen, quo duo illi DD. S. Theol. Acad. Duacensis Doctores, à reliquis S. Augustini hodie discipulis diuiduntur.

Duos dixi, quia ceteri eiusdem Facultatis (ne quidem Ex. D. Franciscus Syluius; cuius tamen scriptis Libellus ille suffultus est, & quanquam paulò ante mortem importunâ sollicitatione ad id vexatus, ut certus Duaco nuntius huc tulit) nomina sua coniungere noluerunt. Ex autem D. Georgius Coluenerius, tanquam Librorum Censor, suum IMPRIMI POTERIT adiecit quidem (aut alius pro ipso) sed cum extremis propinquus, senio iam & morbis desipuisset, ut fama Duaci constans huc vsque sparsit. Libelli autem superficies erat ista,

VERITAS ET ÆQUITAS
CENSURE PONTIFICIÆ
PII. V. GREGORII XIII. VRBANI. VIII.
SUPER ARTICVLIS LXXVI. DAMNATIS.

Propugnata constanter ac illustrata.

A

FACULTATE THEOL. DVACENA
ANTIQUIORE AC RECENTIORE.

Facultas ANTIQVIOR in duobus Eximijs & celeberrimis viris vitâ functis, Guilielmo Estio & Francisco Syluio, stat, quorum ANTITHESIS & testimonijs totus

A 2

tus

tus panē Libellus fartus & repletus est.

Facultatem RECENTIOREM duo itidem, quorum nomina ad calcem addita, Ex.DD. Theodorus van Couerden & Valentinus Randour conficiunt.

Fama est, Tormentum hoc pro Molinae castris militare, & aduersus quosdam S. Augustini discipulos, Magistro suo impensè deuotos, dirigi. Quod si verum est, quàm frustra sunt, & aberrant à scopo!

Augustiniani enim Bullam Pij V. iam olim suscipiunt & amice amplexantur; nec paulò sanctiùs, & Sedi Apostolicæ consentientiùs, ex S. Augustini Magistri sui doctrinâ interpretantur, quàm Lud. Molinae consecranei.

Non potuerunt etiam Duacenses tela ex infestiore Molinistis, quàm ex Estij & Syluij armamentario, sumere. Sunt enim vterque inter Thomistas, Prædeterminatores rigidissimi: qualis Theologorum Philosophorumque classis, si quæ sub cælo, Molinistis est inimicissima. Præter enim omnia quæ extant Estij & Syluij scripta, Censuramque illam Duacensem Anni 1588. cuius Estius præcipuus fuit faber; testis etiam nobis erit Academica eius aduersus Ioannem Deckerium Societ. in Academia Duacensi Professore, Oratio: quam, cum eiusdem argumenti Oratione Baldوين Rythouij S. Theol. olim Duaci etiam Doctoris & Professoris, extremam huius LVCERNÆ, nec incensinnam, vt credo, appendicem placuit facere.

LVCER-

LVCERNA AVGVSTINIANA,

*Quâ breuiter & dilucidè declaratur concordia, aut discordia,
quâ duo nuper Ex. DD. Doctores S. Theol. Duacenses conueniunt, aut recedunt à ceteris hodie
S. Augustini discipulis.*

C A P V T I.

**In materia capitali gratiæ Dei hodie controuersa,
discipuli S. Augustini cum Estio, Syluio, &
Censura Duacensi Anni 1588. consentiunt.**

L Vstrentur enim vna & triginta Censuræ Duacenses, aduersus totidem Assertiones P. Io. Deckerij, discipuli Lessij & Molinæ: An non eadem dogmata sint quæ hodie ex S. Augustini Schola tam fortiter asserunt eius discipuli? Vnde meritò hodie bonarum partium Galli, omnes S. Augustini in hac materia gratiæ Dei aduersarios, Molinistas appellant.

Capitalis quippe controuersia est: An gratia Dei non regat, agat, & prædeterminet liberum arbitrium hominis lapsi: quod S. Augustinus affirmat, Molinæ classis negat. Interpretans enim S. Augustinus illud Rom. 8. *Quicumque spiritu Dei aguntur, ij sunt filij Dei: Procul dubio, inquit, plus est agi quàm regi. Qui enim regitur, aliquid agit, & à Deo regitur, vt rectè agat. Qui autem agitur, agere aliquid ipse vix intelligitur. Et tamen tantum præstat voluntatibus nostris gratia Saluatoris, vt non dubitet Apostolus dicere, Quotquot spiritu Dei aguntur, hi filij sunt Dei. Nec aliquid in nobis libera voluntas melius agere potest, quàm vt illi se agendâ commendet, qui malè agere non potest; & hoc cum fecerit, ab illo se vt faceret, adiutam non dubitet.*

Rom. 8.
S. August.
c. 3. de Ge-
stis Pelag.

Et alibi: *Intelligent, si filij Dei sunt, spiritu Dei se agi, vt quod agendum est agant; & cum egerint, illi à quo aguntur, gratias agant. Aguntur enim, vt agant, non vt ipsi nihil agant.*

Idem c. 21
de corrept.

Istam autem Dei antecedentem actionem, & impulsus humanæ voluntati impactum, vt ipsa se moueat & agat in bonum, ex varijs Scripturis colligit S. Augustinus; sed maximè perspicuè ex illo Rom. 9.

*Igitur non volentis, neque currentis, sed misere-
ntis est Dei. Qua Scriptura
saepe vtitur, ut ostendat, gratiam non tantum concomitari voluntatis
hominis lapsi determinationem, sed etiam anteuenire, & flectere effica-
citer ipsam voluntatem in consensum. Nam si propterea solum, inquit,
dictum est: Non volentis, neque currentis, sed misere-
ntis est Dei; quia voluntas
hominis non sufficit, ut iuste recteque viuamus, nisi adiuemur misericordia Dei;
potest & hoc modo dici: Igitur non misere-
ntis est Dei, sed volentis est hominis;
quia misericordia Dei sola non sufficit, nisi consensus nostra voluntatis addatur.
Quod tamen postremum, ut alibi ait, Nullus Christianus dicere audebit,
ne Apostolo apertissime contradicat.*

S. August.
lib. 1. q. 2.
ad Simplic.

Cap. 12.
Enchirid.

C A P V T I I.

**Concordant etiam cum S. Augustino Duacenses,
dum negant gratiam absolute sufficientem ad
vitam æternam, omnibus hominibus lap-
sis dari.**

*Non tantum opinamur, sed Scimus, inquit S. Augustinus, gra-
tiam Dei non omnibus hominibus dari, & quibus datur, non solum
secundum merita operum non dari, sed nec secundum merita volun-
tatis eorum, quibus datur; quod maxime apparet in paruulis.*

Epist. 107.

*Et addit, hanc sententiam (inter alias undecim quas recenset) Ad fi-
dem rectam & Catholicam pertinere.*

Censura ad
Assert. 14.
Rom. 1.

*Censura verò Duacensis: Omnibus traditis in passiones ignominia, & in
reprobum sensum, adhuc velle tribuere auxilium sufficiens ad conuersionem &
ad salutem ex parte Dei, nimis absurdum est. Cum eiusmodi dimissio, desertio,
obduratio, excecatio, & traditio significant auxilij necessarij negationem, vel
subtractionem. Deinde quomodo sufficiens ad salutem auxilium ex parte Dei,
ne tum quidem deesse dicitur, quando, ut alia Scriptura testantur, ablata sepe
ac diruta maceria protectionis diuina, & inhibitis ad Dei mandatum nubibus
gratie celestis, pluit super peccatores laqueos?*

Isa. 7.
Psalm. 9.

*Nec huic doctrinae aduersantur Estius, Syluius, ceterique olim &
hodie Duacenses, dum asserunt gratiam sufficientem omnibus adultis
nunc dari: non enim intelligunt, proximè, & ita sufficientem, ut nihil
amplius requiratur ex parte Dei, sed solus expectetur liberi arbitrij nu-
tus, qui gratiam illam determinet & in actum flectat. Cum enim sint
maximi*

maximi prædeterminatores, vltimum semper voluntatis flexum à causa prima prædeterminante expectare necessario debent, & fatentur.

Unde Syluius ab Ex. DD. Couerden & Randour nu. 159. citatus:

Estius negat, inquit, omnibus dari gratiam sufficientem, eam scilicet, qua absolute & simpliciter sufficiens est ad actualiter credendum & operandum; non verò eam quæ est sufficiens in genere potentia, præsertim remota. Et antea nu. 150. Datur gratia sufficiens, quæ etsi se sola non sufficiat ad actualiter credendum, diligendum, &c. sufficit tamen vt per eam homo reddatur potens credere, diligere, & operari: ita vt quidem præter eam aliquid aliud sit necessarium ad actualiter credendum, diligendum, vel bene agendum; scilicet gratia efficax, quæ tribuit operari. Et hæc est gratia sufficiens S. Thomæ 1. 2. q. 109. a. 9. Unde inter capitales Thomistas Aluarez disp. 79. de Auxil. Vt auxilium præuenientis gratia, inquit, sit sufficiens non requiritur, vt ita sit sufficiens, vt ad operandum actualiter, non sit necessarium simpliciter auxilium ordine causalitatis præueniens ipsam operationem. Et ipsi duo Duacenses Couerden & Randour n. 142. ad marginem: Datur gratia sufficiens, quæ sunt illustrationes cum velleitatibus, & complacentiâ simplici. Deinde: Gratia sufficiens, cuius usus sit relictus in potestate liberi arbitrii, vt ipsum det velle, sine vltiore gratia actuali, malè fingitur in statu innotentia ab auctoribus damnatorum articulorum: multo magis reijcitur ab omnibus Catholicis (arrigant aures discipuli Molinæ) in statu hominis lapsi, ab Estio acerrimè in Censuris Anni 1588.

Itaque gratia illa sufficiens Duacensium, est re verà in Schola Molinæ adhuc insufficiens; cum intra solas intellectus illuminationes, & inefficaces irritasque voluntatis velleitates, aut complacentias consistat; quibus potentia voluntatis ad plenum consensum disponitur, & illum veluti parturit; licet sine vltiore gratiâ potentiore & prædeterminante, ad partum peruenire non sufficiat. De qua tamen Duacensium & Thomistarum generaliter prædeterminatione, lib. de grat. efficace, ita loquitur Lessius c. 3. 16. &c. Motionem illam Thomistarum prædeterminantem, fateor nulla ratione me posse assequi, quomodo per eam non inducatur fatum plusquam adamantinum & Deus non statuatur auctor omnium operum prauorum, non minùs quàm bonorum.

Quod verò Ex. DD. Duacenses interijciunt, de auctoribus damnatorum artic. qui malè fingunt gratiam sufficientem statùs innocentia, cuius usus in potestate liberi arbitrii relictus sit, examinabitur infrà, An ea potiùs verissima S. Augustini sententia non sit, & discipulorum eius, qui damnatorum artic. auctores non sunt, sed genuini Bullæ Pij V. ex certissimâ S. Augustini Magistri sui doctrinâ, interpretes.

C A P V T I I I

Consentiunt quoque S. Augustino Duacenses, negantes, contra Molinæ asseclas, prædestinationem, siue electionem ad gloriam hominum lapsorum, ex præiudiciis eorum meritis factam fuisse.

Censur.
Duac. ad
Assert. 1.

DE illâ enim Molinæ, Lessij, Deckerij, & plurimorum eiusdem Societ. doctrinâ durissimè loquitur Censura Duacensis: *Doctrina, inquit, quæ dicit prædestinationem fieri ex præiudicio boni vsûs liberi arbitrij, repugnat Scripturis sacris, & expressè doctrinæ S. Augustini, Prosperi, Fulgentij, & aliorum qui contra Pelagianos & eorum reliquias, Catholicam de gratia Christi doctrinam eruditè & laudabiliter defenderunt. Repugnat & definitionibus Cælestini Papæ, in Epistola ad Episcopos Gallie, & Leonis in Arausic. Concilio, vt alia prætereamus. Qui nullum bonum ad salutem vitæ æternæ pertinens, in nobis esse definiunt, quod non in nobis, siue in cordibus nostris atque in ipso libero arbitrio Deus operetur: ita vt omnis motus bonæ voluntatis sit ex Deo, qui agit in nobis, vt quod vult velimus & agamus; nec nostram expectat voluntatem, sed facit.*

Ex tali autem modo faciendi & prædeterminandi bonas hominum voluntates, manifestè sequitur; quòd Deus non expectet præuidere in quam partem libertas arbitrij se determinatura sit (nouit enim iam in signo priori, nihil volituram bene, nisi ipsum bonum velle ei ipse dederit, nec nisi malè, si eam sibi dimiserit) sed illicò & immediatè ad vitam æternam, tanquam finem prædestinet, & deinde media tali fini accommoda præparet, non à libero arbitrio expectanda, sed donanda à misericordiæ suæ gratiâ, quæ liberum arbitrium in sequelam & cooperationem boni operis molliter trahit.

Censur.
Duac. ad
Assert. 20.

Cùm nihilominus Io. Deckerius asseruisset, sententiam suam, quæ dicit eos qui saluantur, non efficaciter electos ad gloriam, ante præiudiciis bonorum operum, vel applicationis meriti contra peccatum, videri maximè probabilem; Respondit in Censura illa sua, tota S. Theol. Facultas: *Doctrina illa quæ negat efficacem electionem ad gloriâ, ante præiudiciis operum, prorsus improbabilis est, & noxi erroris periculo non caret: vt quâ beneficium gratiæ & redem-*

& redemptionis Christi non parum obscuretur; quemadmodum ad primam Assertionem declaratum est.

Deinde, quia Deckerius addiderat, Molinæ, Vasquij, Lessij, & suam opinionem teneri ab omnibus Patribus Græcis, adeo, inquit, ut communiter dicatur sententia Græcorum; reponunt Duacenses Censores: Hæc de Græcis Patribus, quasi ad hunc modum sentientibus obiectio, etiam à Massiliensibus olim mota est; qui ut Prosper scribit ad Augustinum: Ea quæ de Epistola Pauli Romanis scribentis, ad manifestationem diuinæ gratiæ, præuenientis electorum merita proferebantur, à nullo vnquam Ecclesiasticorum esse ita intellecta, affirmabant.

Et post non pauca, quibus doctissima illa Censura, ex S. Augustino, & Petro Diacono ostendit Patres Græcos Orientales cum Latinis Occidentalibus in hoc dogmate fuisse concordēs; subdit: Si illa peculiariter sententia Græcorum vocatur, ergo diuersa sententia Latinorum est. Si autem Latinorum, ergo vel maxime Augustini, cuius inter Latinos in hoc argumento studium, circa controuersiam, excelluit.

Ac cum nihilominus Deckerius eò audaciæ processisset, ut hoc quoque adijceret: Quod si tamen contraria sententia esset D. Augustini, non admodum referret; duro stomacho id excipientes Censores Duacenses, Assertor hoc non diceret, inquiunt, si cum vniuersa Ecclesia agnosceret, quantum alibi, tum maxime in hoc argumento de gratia & prædestinatione, deferendum sit S. Augustino, utpote gratiæ Christi contra hostes eius Pelagianos defensori præcipuo. Cuius hanc ipsam de gratia Christi doctrinam, aduersus querelas presbyterorum quorundam, Augustino (tanquam is necessarium in disputando modum excessisset) abloquentium, Celestinus Pontifex publico scripto commendare & approbare non dubitauit.

Oculos denique suos & obseruationem reflectunt Censores ad illam tam certa, intrepida, ac definita modestissimi, inquiunt, & in definiendo tardissimi Patris, verba, quæ in illa Massiliensium querelarum altercatione, tantâ firmitate & securitate pronuntiauit: Hoc scio, neminem contra istam prædestinationem, quam secundum Scripturas sanctas defendimus, nisi errando disputare potuisse. Unde pari asseueratione Card. Bellarminus: Non dubium est, inquit, Apostolo repugnare sententiam illorum, qui electionem saluandorum merè gratuitam negant. Agit autem contra eos qui istam electionem ante meritorum præuisionem, factam esse abnuunt.

S. August.
c. 18. de do-
no persequ.
Bellar. lib.
2. c. 12. de
grat. & li-
ber. arb.

Hinc quoque non mirum, quod Guil. Estius eandem opinionem grauem errorem vocet, & hanc prædestinationis ex operum præscientia doctrinam à Fausto Regiensi apertissime traditam ac defensam ait. Cuius inter

Guil. Estius
in 1. d. 41.

alia lib. 2. c. 3. legitur hæc sententia, inquit. Nisi præscientia explorauerit prædestinatio nihil discernit.

Item: Refellitur ea opinio, ait Estius, per hoc quod auctores eius Faustus Episcopus, Cassianus, & Genadius præbyteri, alijsq; nonnulli eiusdem temporis Scriptores, tanquam obrectatores doctrinæ B. Augustini, & fermento Pelagianæ dogmatis imbuti, partim à Gelasio Pontifice, in Concilio 70. Episcoporum, reiecti sunt, cum suis opusculis, tanquam apocryphis, partim à Prospero & Fulgentio; quos ut Sanctos & sanæ fidei Doctores Ecclesia veneratur, editis libris grauitè reprehensi, nec non ab alijs Scriptoribus Catholicis improbat. Quodq; è contrà, B. Augustini de gratia Christi doctrinam, quæ magna ex parte consistit in asseruenda prædestinatione gratuita, approbauerit Celestinus Pontifex, in Epistola ad Episcopos Gallia.

Denique, quod eiusdem Epistolæ capita, & Arausici Concilij canones, contra Pelagianas reliquias, ex S. Augustini scriptis ut plurimum collecti, nec nō Synodus 214. Episcoporum, cuius meminit Prosp. Resp. 8. ad cap. Gallorum, & contra Collat. c. 10. eam de gratia Christi doctrinam non obscure continent, quæ cum opinione (Molinæ) quam hætenus impugnamus, nullo modo consistat.

Franc. Syl. Guil. Estio, Magistro suo, consentaneus & concors, ut solet, est Franc. Syluius; additq; mirum esse, quomodo Vasquez & alij audeant Sanctos Augustinum & Thomam trahere in suam sententiam: quandoquidem, dum ad explicationem locorum, ex Gen. 25. ad Rom. 8. 9. 11. ad Ephes. 1. ad Tim. 2. 1ac. 2. & aliorum, quæ materiam hanc concernunt, venit, nolint eorum stare expositionibus.

C A P V T I V.

Duacenses tamen à mente S. Augustini abeunt, dum prædestinationem hominum lapsorum, ante præuisionem massæ humani generis corruptæ, factam statuunt.

Massæ cuiusdam humani generis, ex peccato primi hominis factæ, corruptæ, & damnatæ, apud S. Augustinum mentio frequentissima, & per omnes libros eius aduersus Pelagianos & Semipelagianos, passim ubique ferè sparsa est. R ci & nominis huius ex Apostolo ad Rom. 9. sumpta est occasio, ubi interrogat:

An

An non habet potestatem figulus luti, ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud verò in contumeliam?

Hanc verò massam peccato Adami factam esse dicit Augustinus: Tunc enim, ait, facta est massa vna omnium, veniens de traduce peccati, & pœnâ mortalitatis &c. Et paulò antè: Vna est ex Adam massa peccatorum & im-
S. August.
lib. 1. q. 2.
ad Simplic.

piorum, in qua & Iudæi & gentes, remotâ gratiâ Dei, ad vnâ pertinent conspersionem. Vbi massam conspersionem etiam vocat, quia aquâ in farinam, aut in terræ puluerem conspersâ, fiunt farinaceæ, aut luteæ massæ.

Quia verò peccato originis, tanquam fermento quodam, infecta, vitiata, perdita, & damnata est hæc omnium posterorum Adami massa; ideo passim ab Augustino *massa vitiata, massa perditionis, massa damnationis*, aut *damnata* appellatur.

Ex hac porrò massa damnatâ quædam vasa in honorem, alia in contumeliam à Deo facta, id est, quosdam homines ad gratiam & gloriam, prædestinatos, quosdam ad iudicium & pœnam reprobatos esse dicit. Hoc enim iustissimè facere potuit Deus, qui omnes in communi damnatione relinquere potuerit.

Vniuersa quippe massa pœnas debebat, inquit: & si omnibus debitum damnationis supplicium redderetur, non iniuste procul dubio redderetur. Qui ergo inde per gratiam liberantur, non vasa meritorum suorum, sed vasa misericordiæ nominantur. Quis igitur vsque-adeò dementissimè insaniat, vt non agat ineffabiles gratias misericordiæ quos voluit liberantis, qui rectè nullo modo posset culpæ iustitiam vniuersos omnino damnantis?
Cap. 5. de
nat. & grat.

Hinc electio prædestinatorum sæpissimè liberatio, aut discretio à massa, & talibus nominibus à S. Augustino appellatur, quibus disertè significat ereptos esse ex illa perditorum massa, in qua, propter peccati originalis meritum, iustè, sicut cetera reproborum conspersio, poterant relinqui.

Duacenses verò è contrâ, imaginantur absolutam prædestinatorum electionem, & reproborum reiectionem, in signo priori, ante præuisam massæ humani generis corruptionem, factam esse; & Deum massam adhuc innocentem contemplando, aliquos ad vitam æternam, non misericorditer (nam vbi peccati miseria nondum erat, misericordia liberans locum habere non poterat) sed benigno quodam & paterno beneplacito elegisse; ceteros autem durâ & nouercali quadam severitate reliquisse, & negatiuè reprobasse.

Unde Guil. Estius ex doctrina ista, quam in 2. d. 41. tradiderat, locum Apostoli Rom. 9. *An non habet potestatem figulus luti ex eadem massa &c.* interpretans: In hac disputatione, inquit, non supponit Apostolus mas-
Estius
Rom. 9. v. 21.

sam corruptam, aut damnatam (licet etiam de ea , secundum Augustini expositionem, habeat veritatem Apostoli sententia) sed intelligit massam absolute; qualis erat etiam massa Angelorum, ex qua alij electi sunt, alij reprobati. Nam Scriptura passim adhibens comparationem luti , quod pro suo libitu format figulus, de luto loquitur absolute, nullum eius vitium supponens , sed solam eius naturam considerans, quâ formabile est ad omne opus figulinum.

Vbi cum disertè dicat Estius Apostolum non supponere massam corruptam , sed qualem Augustinus posuit massam Angelorum ; quia fide , in sua Responsione Duacenses id negant, & contrarium patère dicunt totis ipsorum Commentarijs ?

Et certè in eodem Commentario aliâ S. Augustini esse expositionem ipse Estius meritò fatetur. Ubique enim S. Augustinus verba illa Apostoli contra Pelagianos & Semipelagianos explicans , massam corruptam & peccato originali inquinatam intelligit ; quam inquisitionem ipsa naturalis luti spurcicies satis repræsentare potest; quantumvis alijs fortè quibusdam Scripturæ locis, ad talem luti inquisitionem nullus fuerit respectus. Corruptionem verò humanæ massæ ab Apostolo illo loco certissimè supponi , quid opus multa S. Augustini ad id probandum afferre testimonia , quæ innumera sunt ?

*S. August.
Epist. 105.*

*Nonne quod antè attulimus satis dilucidum est ? Nonne hoc quoque claritate sua oculos perstringit ac ferit ? Aduersus enim Pelagianos , qui Deum fore acceptorem personarum garriebant , si per æternam prædestinationem quosdam ex massa damnata pro suo beneplacito elegerit, alios in ea reliquerit, disputans: *parum attendunt , inquit , quòd debita reddatur pœna damnato , indebita gratia liberato: vt nec ille se indignum queratur, nec dignum se iste gloriatur : atque ibi potius acceptionem nullam fieri personarum, vbi vna eademq; massa damnationis & offensionis inuoluit, vt liberatus de non liberato discat, quod etiam sibi supplicium conueniret, nisi gratia subueniret.**

*Cap. 14. de
dono persever.*

Et alibi prædestinationem definiens, dicit homines per eam à massa damnationis liberari. Prædestinatio sanctorum nihil aliud est, ait, quàm præscientia & preparatio beneficiorum Dei, quibus certissimè liberantur quicumque liberantur. Ceteri autem, vbi , nisi in massa perditionis , iusto diuino iudicio relinquuntur ?

*Bellar. lib.
2. c. 9 de
grat. & li-
bero arb.*

Vnde hanc definitionem Card. Bellarminus enarrans, prædestinati dicuntur, inquit, liberari ex massa perditionis: quoniam prædestinatio , ex sententia S. Augustini & Scripturarum diuinarum , non præcessit , sed secuta est præuisionem peccati originalis, ob quod, vniuersum genus humanum factum est quasi

quasi quædam massa damnata. Vnde est illud Apostoli Rom. 9. An non habet potestatem figulus ex eadem massa? &c. Et S. Thomas, quem Estius frustra in suam partem sollicitat, apertè in Commentario c. 9. ad Rom. Deus liberam potestatem habet, inquit, facere ex eadem corrupta materia humani generis (sicut ex quodam luto, nulli faciendo iniuriam) quosdam homines præparatos in gloriam, quosdam autem in miseriam derelictos.

Ex parte enim relictorum & negatiuè reprobatorum, specialem difficultatem S. Thomas & S. Augustinus, contra Estium, Syluium, & Duacenses inueniunt; quare eorum talis derelictio non potuerit infectionem massæ præcessisse. Nam meritò videretur iniustum, ait Augustinus, *Epist. 157. quòd fiunt vasa iræ in perditionem, si non esset vniuersa ex Adam massa damnata.* Ac in alia Epistola: *Hæc massa si esset ita media, vt quemadmodum nihil boni, ita nec mali aliquid mereretur; non frustra videretur iniquitas, vt ex ea fierent vasa in contumeliam.* *Epist. 106.*

Itaque sanctissima B. Augustini Theologia, quæ de Domino sentit in *Sap. 1. bonitate*, existimat Dei nimis duram, & vt sic dicam, inclementem, erga innocentes suas creaturas rationales, fore clementiam, si sine vlllo malo merito, quidam in illa massa relinquerentur, & negatiuè etiam solùm reprobarentur, fierentque ex luto intemerato vasa contumeliæ; quod tamen Duacenses admittere non refugiunt.

Igitur Omnipotens & iustus figulus in massam, iam in sua æterna præuisione damnatam, manus iniecit, & ex eodem luto quædam vasa misericordiæ per gratiam indebitam, & alia vasa iræ per debitam iustitiam, secutus inquinati ac peccantis luti conditionem, immutabili suo decreto formauit.

Quod verò Estius superius aiebat, de *massa Angelorum, ex qua alij electi sunt, alij reprobati*, nullâ tamen præsuppositâ massæ infectione; infra respondebitur. Pace enim doctissimi & incomparabilis viri, dicam: quædam oculorum aliàs acutorum hallucinatio est, qui Angelorum, hominumque lapsum electiones non satis discernunt, sed coniungunt, quas S. Augustinus insigni interuallo separauit. Duobus enim fundamentis, philosophiæ Duacensum ex diametro oppositis, prædestinationem Angelorum S. Augustinus superstruit. Videlicet, quòd adiutorium gratiæ Angelorum non fuerit prædeterminans, sicuti hominum lapsum; & deinde, quòd electio Angelorum non fuerit absoluta & efficax ante præuisionem boni vsûs liberi arbitrij ipsorum. Quod vtrumque Duacenses auersantur, & duriter reiiciunt.

C A P V T V.

An Cælestinus Papa & Sedes Apostolica quæstionem de prædestinatione hominum ex massa damnationis ad gloriam sine præuisis meritis, aut post præuisa merita, inter profundiores quæstiones, & in ambiguo reliquerit?

Hoc enim Responsione qua conati sunt L V C E R N A M nostram extinguere, asserunt Duacenses; unde hîc iterabo quod in E M V N C T O R I O ijs nuper reposui.

Sicut enim Lucernæ olim Tabernaculi sua *Emunctoria de auro purissimo* habebant; ita L V C E R N A E nostræ E M V N T O R I O opus fuit, quo caligines & fuligines ab aduersarijs afflatas detergeremus.

Aiunt igitur Duacenses, aut P. Anachoreta eorum Secretarius & Amanuensis, *Subtiliorem esse hanc de electione ad gloriam quæstionem, & à Sancta Sede, probabilitati vtriusque relictam.* Vbi videntur alludere ad hæc verba Cælestini Papæ, Epistolâ ad Episcopos Galliæ c. vlt. *Profundiores verò difficilioresq, partes incurrentium quæstionum, quas latius pertractarunt qui hæreticis restiterunt, sicut non audemus contemnere, ita non necesse habemus astruere.*

Vt autem sciamus, quænam sint illæ *partes incurrentium quæstionum, quas latius pertractarunt &c.* notandum est, id non posse accipi de quæstionibus, quas de prædestinatione & reprobatione S. Prosper & Fulgentius, post Cælestini obitum, contra hæreticos Semipelagianos Massilienses pertractauerunt. Nam Cælestinus circa An. Domini 432. vitâ functus est, Prosper verò sub successore eius S. Sixto Pontifice ut patet ex Libro contra Collat. c. 41. & 43. & deinde sub S. Leone, & aduersus Massilienses, pro prædestinatione gratuitâ ex massa damnationis, scripsit; S. Fulgentius verò dudum postea contra Faustum Regiensem dimicauit. Igitur ad istos quorum scripta Cælestino posthuma, respicere Cælestinus nequijt. Igitur S. Augustini, potius, & fortè Hieronymi Libros & Epistolas in oculis habuit.

Quænam

Quænam autem sunt illæ profundiores difficilioresq; partes incurrentium questionum, quas latius pertractarunt qui hæreticis restiterunt, quas sicut non audet contemnere Cælestinus, ita non necesse habet astruere?

Nihil probabilius videtur posse coniectari, quàm quæstiones esse varias de origine animæ, quas S. Augustinus ambigendo cum S. Hieronymo, latius aduersus Pelagianos & Vincentium Victorem disputauit: ut An sicut corpus prolis à corpore parentum, ita anima ab anima propagetur: An & quâ ratione, mediante concupiscentiâ peccatum originale traducatur: An paruuli si absque peccato originis nascerentur, statim à natiuitate vsu rationis potirentur, & se regere possent, sicut quædam animalia vix nata imaginatione, & membris vti videmus; & id genus alias quæstiones, quas in Lib. præcipue de pecc. merit S. Augustinus satis latè disputauit. Tales enim sunt partes difficillimarum questionum, quæ materiam peccati originis ex transuerso incurrunt. Ab eiusmodi igitur quæstionibus datâ operâ abstinere voluit Cælestinus; cui propositum erat, gratiæ tantum necessitatem, & eius cum libero hominis lapsi arbitrio concordiam fidelibus inculcare. Quia ad confitendam gratiam Dei, Cælest. Epi- inquit, cuius operi & dignationi nihil penitus subtrahendum est, satis sufficere stola ad credimus, quidquid secundum prædictas regulas Apostolicæ Sedis nos scripta do- Episc Gal- cuerunt; ut prorsus non opinemur Catholicum quod apparuerit præfixis senten- liæ c. ult. tijs esse contrarium.

Deinde etiam si Cælestinus de gratuita ex massa damnationis prædestinatione, nullam expressam & nominatim mentionem, sicuti nec Synodus Arausicana, fecerit; gratiam tamen Saluatoris veram & Augustinianam approbando, ex necessaria prædestinationis gratuitæ cum tali gratia connexionem, tam euidenter prædestinationem eiusmodi gratuitam comprobata à Cælestino & Synodo Arausicana Maiores vestri censuerunt, ut sine vilo dubitationis nubilo, in Censura An. 1588. dixerint assertam & contrariam à Cælestino damnatam esse.

Videte enim verba antè à nobis citata, & eos imitamini qui nepotes eorū haberi vultis: Doctrina quæ dicit prædestinationem fieri ex præuisione boni vsus liberi arbitrij repugnat Scripturis sacris, & expressè doctrinæ S. Augustini, Prosperi, Fulgentij, & aliorum qui contra Pelagianos & eorum reliquias, Censur. Duac. ad assert. l. Catholicam de gratia Christi doctrinam eruditè & laudabiliter defenderunt. Repugnat & definitionibus Cælestini Papæ, in Epistola ad Episcopos Gallie, & Leonis in Arausicano Concilio, ut alia prætereamus &c.

Non igitur hanc de prædestinatione ex massa damnationis, gratuitâ quæstionem inter profundiores difficilioresq; partes incurrentium questionum, quas

Cælestin.
c. 11.

S. August.
lib. de cor.
rep. c. 7.

Quas non necesse haberet astruere Cælestinus seponere voluit, sed potiùs eas habuit, quæ ex subditarum de gratia Christi & libero arbitrio auctoritatum breuitate penderet. Vt enim c. 2. ait: Vt plenius, qui in aliquo dubitant, instruantur, constitutiones sanctorum Patrum compendioso manifestamus Indiculo: quo, si quis non nimium est contentiosus, agnoscat omnium disputationum connexionem ex hac subditarum auctoritatum breuitate pendere, nullamq; sibi contradictionis superesse rationem, si cum Catholicis credat & dicat. Nonne enim qui cum S. Augustino, Cælestino, & Catholicis credit, gratiâ Christi, opera bona nobis dari, & nostra merita esse illius dona, nec gratiam illam Saluatoris efficacem, expectare liberi arbitrij determinationem, sed illam facere; illicò, si parum attendat, videt istam bonorum operum donationem, eorumque perseuerantiam vsque ad vitæ exitum, fluere ex antiquiori aliquo finis proposito, siue prædestinatione ac electione ad regnandum cum Christo, vt S. Augustinus loquitur? Quis locus explorationi diuinæ præscientiæ, speculantis in quam partem humana voluntas se determinatura sit, cum sine vlla exploratione præscientiæ, Deus per scientiam simplicis intelligentiæ norit voluntatem humanam bene operaturam, si bonum velle per gratiam specialem, quæ velle & facere faciat, ei donet; si verò voluntas sibi permittatur, nil boni actura ac meritura sit?

Itaque ratione prius est, Deum velle homini lapso absolutè dare finē, & deinde velle ei dare per quæ ad illum perueniat. Secus verò esset, si gratia hominis lapsi similis esset gratiæ Angelorū, aut hominis stantis, solūmque foret instrumentum boni ac meritorij operis, quod voluntas humana, vtendo tali instrumento, sibi daret. Falsa igitur est illa Fausti Semipelagianorum signiferi gnome, Lib. 2. c. 3. de libero arb. *Nisi præscientia explorauerit, prædestinatio nil decernit.*

Denique post Cælestinum annis fermè centum, Hormisda Papa hunc iterum prædestinationis ex massa damnata nodum satis decēdit, quando à Possessore Episcopo Africano, propter scandala, quæ in vrbe Constantinopolitana, vbi Possessor tunc agebat, ardebant, Hormisda, tanquam Præses Apostolicæ Sedis, à quo *nutantis fidei stabilitas maximè expectanda* esset, rogatus de codice Fausti Regiensis, qui de gratia Dei disertè videtur disputasse; respondit Hormisda, *Neque Faustum recipi, neque quenquam quos in auctoritate Patrum, non recipit examen Catholica fidei, aut Ecclesiastica disciplina ambiguitatem posset gignere, aut religiosi præiudicium comparare. Fixa sunt à Patribus, quæ fideles sectari debeant instituit &c. Ac deinde: Quid ergo calumniantibus opus erat, extra constitutos Ecclesiæ terminos*

minas porrigere quæstiones, & de his quæ habentur, quasi dicta non sint, mouere certamina; cum Christiana fides Canonicis libris, & Synodalibus præceptis, & Patrum regularibus constitutis stabili & inconcusso termino limitetur?

Vbi sic interfatur Baronius: Inculcat hæc magnâ energiâ Hormisdæ, alludens ad censuram Gelasij Papæ atque Synodi Romanæ, quorum decreto, scripta ipsius Fausti reiecta sunt inter apocrypha. Baron. ad An. Christi 520.

Pergit deinde Hormisdæ: De libero tamen arbitrio & gratia Dei, quod Romana (hoc est Catholica) sequatur & asseneret Ecclesia, licet in varijs B. Augustini, & maxime ad Hilarium & Prosperum, possit cognosci; tamen in scrinijs Ecclesiasticis expressa capitula continentur: quæ si tibi desint, & necessaria creditis, destinabimus. Quanquam qui diligenter Apostoli dicta considerat, quid sequi debeat; euidenter cognoscit.

In quibus Hormisdæ Papæ verbis valde notandum, Episcopum Possessorem, ut norit quid Romana & Catholica Ecclesia de gratia & libero arbitrio sentiat & sequatur, ad duos S. Augustini nouissimos de prædestinatione sanctorum, & dono perseverantiæ libros quos ad Hilarium & Prosperum contra Semipelagianos scripsit, remitti. In illis verò libris, totam gratiæ efficaciam & perseverantiam in bono usque ad finem vitæ, refundit continuo S. Augustinus in illam à massa damnationis antiquam secretionem, quæ facta est per æternam sine ullis præuisis meritis prædestinationem. Ipse quippe, ait lib. de prædest. sanct. c. 18. operatur secundum propositum suum, ut simus in laudem gloriæ eius, utique sancti & immaculati, propter quod nos vocauit, prædestinans ante mundi constitutionem. Ex hoc proposito eius est illa electorum propria vocatio, quibus omnia cooperantur in bonum; quia secundum propositum vocati sunt sancti. Et in lib. de dono persever. sicut & alibi, Quod Tyrijs & Sidonijs non fuerit prædicatum Euangelium, sicut in Betsaida & Corozaim, tandem ad altum diuinæ prædestinationis mysterium, reducit. Vnde etiam c. 22. Si qui, inquit, obediunt, sed in regnum eius & gloriam prædestinati non sunt, temporales sunt, nec usque in finem in eadem obedientia permanebunt. Non potuit igitur Papa Hormisdæ breuius & disertius Possessori Episcopo, quid Romana & Catholica Ecclesia de gratia, libero arbitrio, ac consequenter de prædestinatione sentiat, quàm remittendo eum ad duos illos ad Hilarium & Prosperum scriptos libros.

Denique, ut finem faciam, Conc. Valentium in Gallia, aduersus Hincmarum Remensem, & alios Semipelagianos extincti veteris ignis cinerem refouentes, eandem S. Augustini de prædestinatione gratuita sententiam confirmavit. Conc. Valent. An. Christi 855.

C A P V T V I.

Quænam cauenda in Fausto Regiensi, tanquam
aduersantia doctrinæ S. Augustini.

S. Isidor.
lib. de viris
Illustr. c. 27.

Quia cap. præcedenti à Gelasio Papa & Synodo Romana, & postea iterum ab Hormisda, Fausti scripta inter apocrypha reiecta esse, nec ab Ecclesia recipienda audiuiimus. Imò sub specie pietatis & belli Pelagianis à se indicti, Pelagianæ prauitati consentientē S. Isidorus Hispalensis vocat: *Legimus, inquit, Fulgentij Afri, de gratia Dei & libero arbitrio Libros Responsonum septem, in quibus Fausto Gallia Regiensis vrbis Episcopo, Pelagianæ prauitati consentienti respondens, obnititur eius profundam destruere calliditatem: operæ pretium ideo mihi visum, duos de gratia & libero arbitrio Fausti libros percurrere, & dogmata eius cauenda, S. Augustino aduersa, raptim colligere, & eruditi lectoris oculis subiungere.*

1. *Gratiam omnibus offert atque ingerit ad salutem, omnium conditor ac redemptor. Ad hæc illi (S. Augustinus, & eius discipuli) longè à pietatis tramite recedentes, respondere præsumunt, Non eam Saluator omnibus dedit; quia nec pro omnibus mortuus est. Faust. lib. 1. c. 4.*

2. *Obijciunt nomen gratiæ, vt abominandum sensum operiant blasphemia. In alterutram itaque partem subsidia orationis excludunt. Quid enim ultra speret, quem iam gratia suum fecit? In quo è contrario, non desperet, quem præfinitio violenta damnauit? Ibid.*

3. *Sub pietatis fronte, gentilitatis malum, & gratiæ vocabulo absconditum est fatale decretum. Si ergo vnus ad vitam, alter ad perditionem, vt asserant, deputatus est; sicut quidam sanctorum dixit, non iudicandi nascimur, sed iudicati. Ibid.*

4. *Sicut ad Deum largitio remunerandi, ita ad hominem deuotio respicit inquirendi, Lib. 1. 7.*

5. *Prima vocatio compendium fidei requirit à nobis; sequentis vero temporis gratia redemptis, ablutis, innouatis, sedulitatem operis, & curam laboriosæ seruitutis indicit. Agnosce distinctos esse gradus vocationis, & consummationis. Fidem exspectat à paruulis, opera etiam cum fide à confirmatis requirit. Ibid.*

6. *Huius improbæ assertionis assertor (ad doctrinam S. Augustini perperam intellectam respicit) hominem intellectu locupletatum, ratione præditum,*

ditum, diuinae imaginis honore decoratum, brutis animantibus, & iumentis insipientibus aestimat comparandum, ut ad viam rectam nullo suo ductu, sed violento tantum Auctoris imperio pertrahatur. Lib. 1. c. 8.

7. Si hominem à sinistra mali non reuocat intellectus, si ad dexteram, boni non excitat ambitus, iam non hominis tenebitur conditione, sed pecudis. Ecce haereticus sub prae-textu gratiae, qualem vult hominem esse post gratiam? Ibid.

8. Nunquid penitus interijt innocentia, quia in primo eius gradu possessor (primus homo) stare neglexit? Ibid.

9. Neque in vnam partem trahit praedestinatio, vbi vtriusque partis defertur electio. Lib. 1. c. 9.

10. Meae miserationis est ut voceris; sed tuae voluntati commissum est, ut sequaris. Ibid.

11. Dominus Iudaeos obliqua per ironiam voce condemnat, dicens: non veni vocare iustos, sed peccatores ad poenitentiam. Iustos, id est, qui sibi de praesumptione iustitiae blandiuntur. Lib. 1. c. 10.

12. Vide, quam magnum opus & quam arduum perdenda & inueniende animae etiam in hominis voluntate constituat. Ibid.

Aduerte dum dicit, reddet secundum opera sua, salutem hominis non in praedestinatione Factoris, sed in operatione famulantis, largitor gratiae collocauit.

13. Hominis formator & rector, bonae voluntatis homini deputauit vsum, sibi reseruauit effectum.

14. Iustitia in homine non personale, sed generale & publicum Dei munus, est aditus cape-scendae salutis. Quasi fons in medium mundi huius expositus, & in commune concessus, ad hauriendum uniuersis patet, ut largitori merito reus sit, qui haurire neglexit. Omnibus itaque oblatum est, quod ab omnibus reposcendum est. Ibidem.

15. Apostolus apertissime ostendit, ad Ephes. 6, à Deo possibilitatem arbitrij omni homini fuisse concessam, quae ei promptum esset, non solum carni suae resistere, sed etiam diabolo repugnare. Sicut hostis omnibus admouetur, ita omnibus praesidij & adiutorij dextera non negatur. Benignitas Dei pulsantibus, magis ex deuotione, quam ex praedestinatione defertur. Ibid.

16. Qui dicit solam gratiam, sine exercitio & labore (ita Pelagiani S. Augustinum malignè interpretabantur) posse sufficere, nonne tibi videtur in hanc blasphemiae vocem, alienatâ mente prorumpere? Nemo vigilet, nemo ieiunet, nemo luxuriae impugnationem, abstinentiae contritione castiget, sed contra ignea inimici iacula nudum pectus exponat. Ibid.

17. Dum liberi interemptor arbitrij (sic S. Augustinum infamabant) in

alteram partem omnia ex prædestinatione statuta & definita esse pronunciat, etiam suprema remedia pœnitentiæ, sensu abruptæ impietatis euacuat.

Quomodo mihi dicitur, Declina à malo & fac bonum, si iam malum declinare non possum? Quomodo mihi mutationem mei, legis prædicator insinuat, si immutabilem legem factor imposuit? Quomodo concretam peccati labem inseparabiliter ad originem & conditionem pertinere contendis, quam deponi & exui posse cognoscis? Lib. I. c. 11.

18. Sicut ab homine indefessæ seruitutis expectanda deuotio est; ita operis consummati Domino est deputanda perfectio. Ibid.

19. Siquando homo ex bono malus, & ex malo bonus, effici, arbitrio mentis adnititur; voluntas quæ libera est à Deo data corrigitur, non vis prædestinationis operatur. Lib. I. c. 12.

20. Cui nolle obijcitur, velle in promptu fuisse euidenter ostenditur. Lib. I. c. 13.

21. Non in deuia lex originis trahit quem Auctor in biuio collocauit. Ibid.

22. Irritam faciens legem Moysi, cur sub duobus, aut tribus testibus accusatur, & quasi proprii criminis reus moritur, si iam ineuitabili ad peccandum naturæ lege deprimitur? Ibid.

23. Non perijt derelictus, qui se ingerenti misericordiæ subtraxit ingratus. Ibid.

Rom. 9. 24. Miserebor cui voluero, id est, quem iustum esse cognouero, cuius promptam fidem videro, quem præceptis meis obedire perspexero &c. Et misericordiam præstabo, cuius miserebor: Quod ita intelligendum est, Qui collatam à Deo misericordiam subditâ & sollicitâ mente seruauerit, ampliorem misericordiam consequetur. Ibid.

25. Sed dicis, si prædestinatio non est, cur in paruulis alij baptizantur, alij sine baptismi sanctificatione rapiuntur? Serpentinæ fraudis est, ad tenebrosas cauernas, relictâ luce transfugere &c. Materiam de liberi arbitrij ratione proponis, & ad discutiendum infantia statum, pernicioso errore delaberis? Lib. I. c. 14.

26. Quod si, quemadmodum abrupta blasphematur impietas, alij ad mortem præordinati, alij prædestinati videntur ad vitam, nullam Christus veniendi causam, nullam moriendi, quam pietas eius inuenit, habuit necessitatem. Nouum ergo remedium nihil agere potuit, si ante sæcula res humanas definitio vetusta præfixit. Lib. I. c. 16.

27. Ille verè impius est, qui misericordiam non omnibus ingeri, non omnibus æstatur impendi. Lib. I. c. 17.

28. Nunquid velut insensibilis & inepta materies de loco ad locum, homo mouendus

mouendus & trahendus est? Se adfidenti & vocanti Domine famulus manum fidei quā attrahatur extendit, & dicit, Credo Domine, adiuua incredulitatem meam. Clamat voluntas, quia per se eleuari nescit infirmitas. Quid est autem attrahere, nisi prædicare, nisi scripturarum consolationibus excitare? &c. Hæc Dei attrahentis misericordia, si dignis datur, aduertis quia iam & studio humanæ utcumque seruitutis impenditur; si verò indignis, consequens est, ut etiam reprobis non negetur, & euidenti miseratione, bonitas Dei indiscretè & iustis & peccatoribus offeratur. Sed is quem perspicis attrahentem, requirit omnimodis præcepta seruantem, ut per quamdam voluntatis ansulam comprehendere & attrahi valeat qui vocatur.

29. Præscientia ad potentiam, prædestinatio ad iustitiam pertinet. Præscientia de alieno subsistit actu, prædestinatio autem de iudicio suo. Illa facinus manifestat, ista condemnat: illa testis, hæc iudex est. Cum illa pronuntiaverit causam, tunc prænuntiat ista sententiam. A præscientia, quæ sunt nostra produuntur, à prædestinatione quæ sunt, præparantur. Ac sic, nisi præscientia exploraverit, prædestinatio nil decernit. Lib. 2. c. 3.

30. Si hominis statum Deus (sicut blasphematur impietas) non æquitate, sed potestate disponit; ille fortassis qui pulsavit excluditur, & ille qui non quæsiuit attrahitur. Ac sic circa saluatos misericors fuisse videbitur, quibus non dedit, ut ex officio misericordiam mererentur; nec circa perditos æstimari poterit iustus, qui sine proprio crimine à misericordia repelluntur. Quod si ambo rei sunt in natura, & in isto iustitia periclitabitur, qui sine merito indignus eligitur, & in illo misericordia, qui perditioni sine peccati iudicio deputatur. Lib. 2. c. 4.

31. Deus sanitatem volentibus non denegat, sed contradicentes se sanare nolle, id est, non debere pronunciat, Nam qui ita intelligendum putat, (Ne conuertantur & sanem eos) quod sanare noluerit, absoluit hominem, & damnat Auctorem. Nullus ergo excluditur à beneficijs Dei, qui primùm de neglectis beneficijs iudicandus est. Lib. 2. c. 5.

32. Iacobi dilexi, Esau autem odio habui. In his verbis hoc vult intelligi gentilitiæ persuasionis impietas (quæ falsò S. Augustino à non intelligentibus adscribitur.) quod Deus absque ullo inter bonum & malum moderatoris examine, non ordine regentis, sed iure dominantis, illum affectu dignum reddat, hunc odio, illum recipiat studio, hunc excludat imperio: & inter duos perditos, nulla consideratio laboris, nulla deuotionis habeatur, sed vnus sine ratione, cessantibus officijs, assumatur, alter sine discretionem damnetur.

Cum adhuc non egissent aliquid boni aut mali, iam præfinitis partibus deputantur. Quid mirum, si, quorum actus prævidit, eorum exitus præsignavit? Lib. 2. c. 6.

33. Tu inepto sensu, etiam sub lege gratia viuentes, alios sine operibus gratia, credis posse saluari, alios etiam cum operibus, prohibente nexu & lege fatali: (ita doctrinam S. Augustini de prædestinatione & reprobatione ex massa damnata, malignè & inuidiosè interpretatur) ianuam salutis excludis. Ibid.

34. Vides (in fide Abel) bonum credulitatis non novellum esse privilegium, sed vetustum, & inter ipsa mundi coalescentis exordia, mentem hominis, sicut intellectu atque ratione; ita etiam fide, à summo Auctore dotatam? Itaque iam tum dedit animæ notitiam suam, quando ei committere dignatus est imaginem suam. Ibid.

35. Quanti ante legem litteræ, erudiente lege naturæ, quæ prima, ut diximus, Dei gratia est, vestibula salutis intraverunt, per Christum ad ipsa vitæ penetralia perducendi? lib. 2. c. 7.

36. Vnde Abel profana fratris instituta respueret, vnde meliora potuisset eligere, nisi eum in viam rectam intellectus & ratio direxisset; quâ duce sanctas traditiones, & prædicabiles disciplinas, velut hereditarium munus transmisit ad posteros? Ibid.

37. Quis dubitet innumeras eius familias Deo placitas, libertate arbitrii præditas, & ex gentibus fuisse saluatas; de quibus pauci admodum, sed clari atque perfecti, ad illuminationem sæculi sacris produntur eloquijs? Vnde enim Enoch cum Deo ambulare, vel Deo placere potuisset, nisi eum lex visceribus infusa, secreto magisterio illuminasset, in tantum ut nihil terrenum sapiens, mirabilis à terra, Deo assumente, raperetur. Ibid.

38. Qui dum fidei merito, in prima sæculi illius ætate, ceteros antecellit, fidem ipsam cum lege naturæ sibi traditam fuisse producit, sicut legimus: fide Enoch translatus est, ut non videret mortem. Dum autem dicit, ante translationem, testimonium habuit placuisse Deo, dubium non est, quod prius vita examinetur, & sic electio subsequatur. Ibid.

Heb. 11.
Vide, ut
laudet S.
August. ubi
fauere vi-
detur Pela-
gians
S. August.
lib. 22. c.
24. Ciuit.
lib. de spir
& lit. c. 28
lib. 41. c.
15. Trin.

39. Opus itaque naturalis legis, in cordibus hominum, fuisse conscriptum, etiam Beatissimus Pontifex Augustinus Doctissimo sermone prosequitur, ita dicens. Vtrumque simul currit in isto alueo atque torrente generis humani, malum quod à parente trahitur, & bonum quod à creante tribuitur. Nullius quippe vitium ita contra naturam est, ut natura deleat etiam extrema vestigia. Nam hinc & quod etiam impij cogitant æterna ac prædicanda, etiam in præsentī sæculo iura constituunt, & multa rectè reprehendunt, rectèq; laudant in hominum moribus. Quibus ea tandem regulis indicant, nisi naturalibus, in quibus vident, quemadmodum quisque viuere debeat, etiamsi nec ipsi eodem modo viuant. Ibid.

40. Evidenter hoc differit Apostolus, per internam doctrinam paginis mentis inscriptam manifestam illis (infidelibus) esse debuisse notitiam Rom. 1. Dei, & per creaturæ magnificentiam creatorem potuisse cognosci. Inexcusabiles quippe ante Deum non essent, nisi & extrinsecus & intrinsecus viam percipiendæ veritatis habuissent; adiiciente Apostolo. Quia, inquit, cum cognouissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt. Ibid.

41. Quomodo dicis, quodd assumatur vnus, & alius relinquatur? Vide, quemadmodum, exceptâ iusti Noe familiâ, totus Orbis cogente iniquitate deletur. Illud ergo, quod asseris speciale decretum, excluditur per generale iudicium. Et qui improbitate damnatur, bonum facte potuisse concipitur. Ibid.

42. Vis sanus fieri? Vides quia non tribuitur munus salutis, nisi prius interrogetur desiderium voluntatis. Sed & cum venitur ad baptismum, prius accedentis voluntas inquiritur, ut regenerantis gratia subsequatur. Et in Centurione Cornelio, quia præcessit voluntas gratiam, ideo præuenit & gratia regenerationem. Lib. 2. c. 8. 10. 5.

43. Nihil hîc, ut opinor, redolet præsumptionis, cum & hoc ipsum incessabiliter asseram, Quodd Deo ipsam debeam voluntatem, præsertim cum in omnibus eius motibus, ad opus gratiæ referam vel inchoationis initia, vel consummationis extrema. Ibid.

44. De Dei bonitate est, quod Abraham vocatur, de propria voluntate, quod promptus obsequitur.

Iob quoque, sine animi libertate, incumbenti in se hosti non potuisset obsistere sed iungit magnanimitatem cordis cum auxilio protectoris. Ibid.

45. Vnde obijcitur incredulitas, nisi quia in promptu fuit credendi facultas? Liberi itaque arbitrij ratio facit, ut remuneretur credens, & damnetur incredulus. Ibid.

46. Nondum completa sunt peccata Amorrhæorum. Longanimitas sustentis, iustitiam probatur manifestare damnantis. Nemo enim moram ex moderatione præmittit, qui ex prædestinatione punire disponit. Ibid. Gen. 15.

47. Cum gentes quæ legem non habent, naturaliter quæ legis sunt faciant: Non ergo recenti magisterio, ad comprehendendam legem Dei credatur imbutus, qui id quod naturaliter habet, in primi vtrique hominis eruditione percipit. Lib. 2. c. 9. Rom. 2.

48. Invenisset homo, absque dubio, Deum, si inquirendi apponere voluisset affectum, dicente Domino: Querite, & inuenietis. Cum enim mens humana oculos ad videndum aperuerit, statim se desideranti quæsitæ lux ingerit. Ibid. Matt. 7.

49. Tu deter orem pecude hominem facis: cur enim ei relinquis peccatum, cui tollis arbitrium? Magna est vis animi in vtramque partem, dum & super honesta-

honestatem fundatur, & super inhonestate confunditur. Ibid.

50. *Opponis, quod voluntatis libertas solis liberandis competat, & in redemptionis beneficio constitutis.*

Non ita est. Liberatio ad donum gratiae, & ad propositum consentientis pertinet vitæ: Libertas vero arbitrij non est res accidentis munificentiae, sed naturæ. Quærentibus illam vel tribuitur, vel conseruatur; etiam non quærentibus ista confertur. Ibid.

51. *Peccata tua eleemosynis redime. Præfixum videri non potest, quidquid redimi potest. A sanitate igitur non excluditur cui remedium persuadetur. Simul ei arbitrium non negatur, cuius consensus exigitur. Lib. 2. c. 10.*

52. *Ignis interior à Deo insitus, & ab homine cum Deigratia nutritus operatur, pœnitentiam Niniuitarum. Ostendit itaque gens illa, ea quæ salutis hominis competunt, ipsâ ordinatione facturæ, Deum intra hominem collocasse, & ante munera Redemptoris circa rationabilem creaturam, semper Auctoris dona viguisse. Ibid.*

53. *Adiutorij sermo duos indicat, operantem & cooperantem, petentem & promittentem, pulsantem & aperientem, quærentem pariter & retribuentem. Hoc solum nostrum est; ut qui pro fragilitate idonei non sumus, saltem quærendi & pulsandi importunitate placeamus. Ibid.*

54. *Potentia fuit, ut immortalis ex nihilo hominem conderet; sapientiæ, ut capacem rationis efficeret; bonitatis, ut ad beatitudinem præpararet; iustitiæ, ut non antè eligeret, quàm probaret. Ibid.*

Plures in opere isto Fausti maculas notare, plures errores congerere potui: isti sufficere possunt; quia cæteri ab his dependent, aut ijs valde affines, & pænè gemelli sunt.

Nec nego aliquos in verum sensum posse traduci; sed memento profunda calliditatis, ut Isidorus appellat, qua Pelagianum virus ambiguis phrasibus tegere studiit. Et utinam. septem illos S. Fulgentij libros, aduersus duos istos Fausti scriptos, haberemus, ut euidentius, ubi lateat anguis in herba, perspiceremus. S. quoque Prosper plerasque istas Fausti opiniones in vetustioribus Semipelagianis, & Beda contra Iulian. tanquam hæreticas, proscripsit.

Baron. ad
An. Christ.
490.

Non etiam Baronij palinodiam ignoro: qui cùm Anno Christi 490. scripsisset, Non esse, ut pro Fausto aliqua possit in eius defensionem vel excusationem Apologia elaborari, quem constat in vniuerso Orbe Catholico impugnatum. Etenim in Occidente Cæsarius & Auitus doctissimi atque sanctissimi in Gallia Episcopi, aduersarijs eum scriptis exagitarunt; eundemq; in Africa S. Fulgentius Ruspensis Episcopus septem Libris vehemenssime oppugnavit. Sed

Sed qui præstant his omnibus, Felix atque Gelasius (addatur & Hormisdas) Romani Pontifices, eadem Fausti scripta reiecerunt: ut planè vniuersum Occidentalem Orbem, in eosdem Fausti Libros insurrexisset, eosdemq; oppugnasset, atque hæresis condemnasset manifestum sit.

In Oriente verò non vnus duntaxat (quem refert Ado) Ioannes presbyter Antiochenus eos Fausti Libros refellit, sed Orthodoxi fermè omnes, obnitentibus contrà, & turbas mouentibus Constantinopoli Scythia Monachis.

Ac cum postea addidisset Baronius: Cum Fausti fallaciæ detectæ essent, quibus conatus est reuellere Pelagianas scrobes in lapsum simplicium, abalienauit à se animos Episcoporum; atque deceßit inglorius: quem miramur ab aliis quibus imprudenter sanè inscribi Sanctum.

Postea tamen idem Baronius ad calcem Tomi 6. cum intellexisset Faustum Regij in Gallia, erectâ etiam olim ei Basilicâ, coli vti Sanctum, de sanctitate eius mutat sententiam, manentibus tamen ait de eius scriptis, immotis sententijs Patrum. Ac deinde subdit: Opinari enim non prohibemur, de eodem Fausto accidere potuisse (quod de multis viris sanctis asseritur) quòd delinquens errauerit: cum quæstio illa fuerit auctoritate Sedis Apostolicæ definita, & eius opinio aliorum Patrum sententiâ condemnata, ipse suum errorem fuerit scriptis contrarijs detestatus; quæ potuerint, ut alia quam plurima, perijisse. Vel ipsum, ante suorum scriptorum factam ab Ecclesia damnationem, diem obijisse (incertus enim est, inquit, eius obitus annus,) habentem in animo in his sequi, quod sequendum doceret Ecclesia.

De eodem Fausto Genebrardus in Chronico sic scribit. Faustus in Gallia inciderat in Pelagij errorem, sed emendatus à S. Fulgentio, scribit de libero arbitrio & gratia Dei.

Quod à S. Fulgentio, scriptis aduersus eum septem libris, emendatus fuerit, fieri potuit, gratiâ Dei nouum lumen, & spiritum poenitentiae ei inspirante; sed quòd post conuersionem, & in prioris erroris emendationem hos duos, qui hodie extant, libros scripserit Faustus, verum esse non potest. Nam libri isti quos aduersus S. Augustinum Faustus scripsit, plurimis Pelagianorum erroribus sunt maculosissimi; & isti ipsi, quos tres Rom. Pontifices damnauerunt, & in quos Occidens, Oriens, Meridies, ac vniuersus Christianus Orbis, insurrexit, & hæresis condemnauit, ut ex Baronio paulò antè audiuius. Verior igitur eiusdem Baronij coniectura, Libros palinodiae Fausti si qui extiterint, ut alia quam plurima, perijisse.

Geneb. ad
Annum
470.

C A P V T VII.

An reprobus, cui peccatum originis remissum est, propter illud damnetur.

Cap. 7. de
corrept.

Epist. 105.

Cap. 8. de
dono per
seruer.

INter veteres ranarum Massiliensium adversus S. Augustinum querelas, vna fuit: quòd damnatam humani generis massam in duas partes diuideret; quarum alteram *ad regnandum cum Christo*, immediate Deus elegerit; alteram in communi damnatione reliquerit; imò positivo odio à regno suo excluderet ac reiecerit. Nam de Esau, qui fuit omnium reproborum typus, loquens Augustinus: *Quid oderat Deus in Esau*, inquit, *antequam fecisset aliquid mali, nisi originale peccatum?* Odium autem propriè actum positivum, quo Deus propter peccati sceditatem, personam abominatur, significat. Iustè autem poterat Deus vniversam massam in æternis suis sordibus relinquere; sed severitatem iustitiæ suæ circa vnicam partem placuit ostendere, & ad misericordiæ manifestationem, alteram partem eripere. *Non itaque sumus ingrati*, ait Augustinus, *quod secundum placitum voluntatis suæ tam multos liberat misericors Deus de debita perditione, vt si inde neminem liberaret, non esset iniustus.*

Deinde nec iniustus esset, si neminem ex massa in qua iacet, erigeret, & quibusdam temporalibus gratiæ beneficijs versus finem vltimum in via virtutum proucheret; etiamsi vsque ad adeptionem & fruitionem vltimi finis promouere eum nolit.

Pro talibus enim beneficijs gratuitis reprobis etiam gratias Deo agere debet, quia indebita sunt; & tantisper saltem à peccatis vel omnino, vel à tam multis, vel à tam grauibus, per gratiæ adiutoria abstinet, & pœnarum infernalium sarcinam tolerabiliorem, tali Dei beneficio facit. Sed tempore etiam isto, quo reprobi à macula originali abluti, piè etiam viuunt, suntne à massa damnationis discreti?

Cap. 7. de
corrept.

Resp. Temporaliter & secundum quid possunt dici ex massa extracti; simpliciter tamen negat S. Augustinus, quia ad antiquam illam & famosam discretionem respicit, qua Deus totam olim massam in duas partes diuisit, & vni pro patriâ cælum, alteri exilium assignauit.

Temporales enim illi iusti *non sunt à massa illa perditionis præscienti. à Dei & prædestinatione discreti*, ait S. Augustinus, & ideo non secundum propositum vocati, ac per hoc nec electi.

Atta-

Attamen in prima illa discretionē, & separationē electorum à repro-
bis, nondum intelliguntur taxatæ reprobatorum pœnæ, quas subituri sunt
pro peccatis actualibus; sed demum ubi præscientia Dei totum vitæ cur-
riculum, vsque ad finem lustrauerit. Tunc enim & taxantur pœnæ, &
reprobis ad eas subeundas, diuino iudicio condemnatur. Quæ est famo-
sa illa reprobatio, quæ finalis peccati præuisionem dicitur sequi. Pœnæ
quoque respondentes peccato originali, isto dimisso, euanescent prorsus,
non minùs quàm pœnæ quæ debebantur peccato actuali, quod absolu-
tio sacerdotis, aut pœnitentia deleuit, verissimùmquē; est illud sacrosancti Trid. sess. 5.
Tridentini, *Nihil esse damnationis ijs qui verè consepulti sunt cum Christo* cap. 5.
per baptismum in mortem.

Sed tamen pœnæ damni & sensûs peccato originali olim debitæ,
postea quodammodo redeunt; videlicet à peccato alio, non iam origi-
nali, sed actuali, tanquam effectus à noua causa dependentes.

Atque hoc est quod S. Prosper Gallis Massiliensibus respondit: *Qui* S. Prosp.
baptizatus recedit à Christo, & alienus à gratia finit hanc vitam, quid nisi Respons. 25
in perditionem cadit? Sed non in quod remissum est, recidit, nec in originali ad Cap.
peccato damnabitur: qui tamen propter postrema crimina eâ morte afficietur Gall.
quæ ei propter illa quæ remissa sunt, debebatur.

Et in huius veritatis auxilium aduocetur Princeps nuper Scholastico-
rum Lovaniensium, D. Ioannes V Viggers:

Obijcitur inquit, peccatum originale multis remittitur qui postmodum dam-
nantur; ergo non potest vniuersaliter poni causa reprobationis negatiua respe-
ctu omnium hominum qui ad salutem non perueniunt. Io Wig. 1.
p. q. 23. a. 5.
dub. 7.

Respondetur, peccatum originale multis quidem reprobis remitti in bap-
tismo quoad culpam & pœnam damnationis æternæ, quatenus iuxta doctrinam
Concilij Tridentini sess. 5. sublato omni eo quod veram & propriam peccati
rationem habet, baptizatus immaculatus ac Deo dilectus, heres Dei & coheres
Christi efficitur, ita vt nihil prorsus eum ab ingressu cœli demoretur; sed cum
eo bene consistere, Deum ob culpam præcedentem relinquere durum iugum su-
per filios Adam, nec velle liberare hîc à multis incommodis & difficultatibus,
tum corporis, tum spiritus, quæ per peccatum incurrerunt, vt latius explicatur
in tractatu de peccato originali, & de baptismo. Similiter itaque dicimus cum
eo bene consistere, Deum ob iniuriam sibi prius illatam, non velle peculiaribus
misericordiæ beneficijs, & speciali prouidentia sic eos præuenire, protegere ac
in omnibus assistere, & auxiliari, vt de facto ad iustitiam perueniant & fina-
liter in ea discedant. Quemadmodum licet per sacramentum pœnitentiæ dignè
susceptum remittatur omnibus reatus culpe, & pœnæ æternæ, non tamen mox

peccator quilibet, gaudet omni pristino favore diuino, & quasi familiaritate, quibus forsitan ante peccatum fruebatur, quæ iustâ nunc ratione Deus subtrahit.

Sed nonnè Deus, cùm reprobo culpam originale & pœnam in baptismo condonat, dicendus erit, *meditari maiorem pœnam, quæ est deferri à Deo, antequam Deus ab ipso deferatur*, vt Ex. DD. Duacenses obijciunt? Sic etiam antiqui Galli aduersus S. Augustinum murmurabant, quasi doceret, reprobis à massa damnata non discretis, à Deo latenter subtrahi bonas voluntates, gratiamque ad perseverandum necessariam subduci, ne in numerum prædestinatorum irreperent.

Et profectò, obiectio colorem aliquem haberet, si in statu innocentiae primi hominis adhuc versaremur, aut simili adiutorio sine quo non, per gratiam Saluatoris, in vitam æternam dirigeremur.

Tunc enim gratia ad perseverantiam, & ad omne opus bonum proximè sufficiens perpetuò adesset, omnisque boni operis, ac perseverantiae successus ex mero liberi arbitrij nutu, gratiam pedissequam gubernante & prædeterminante, penderet. Vnde periculum aliquod appareret, ne reprobis aliquis, siue à massa damnata per electionem Dei non discretus, adiutorio illo primi hominis vtens, in bono vsque ad finem perseveraret, nisi Deus studiosè hoc impediret; quæ nupera Ambros. Catharini imaginatio fuit.

Sed in Theologia S. Augustini, & hac in parte, Duacensium, quæ singula bona hominis lapsi opera, & ad singulos perseverantiae veluti passus, gratiâ speciali efficace opus esse docet, nulla talis periculi est apparentia. Nam Deus eum, quem in massa damnata olim reliquit, secundum generalem & conuenientem homini lapsi prouidentiam gubernat, & indebitam perseverantiae gratiam non impertiendo, illum libero suo arbitrio, vtagat quod sine gratia potest, permittit.

SProsp.
Epist. ad
Ruff.

Sic autem permitti sibi, est in perniciem dimitti. *Nam liberum arbitrium sibi permissum, non nisi in suam perniciem mouetur.*

Non est igitur necesse, vt Deus eum impellat, aut casui eius insidietur, qui sponte, nisi diuinâ & gratuitâ manu sustentetur, certò est ruiturus.

CAPUT VII

Nimius physicae praedeterminationis amor
abduxit Duacenes à sententia S. Augu-
stini, in discrimine adiutorij Angelici
& hominis lapsi, ac praedestinati-
onis utriusque.

DVacenses enim, rigidissimos quosdam secuti Thomistas, prae-
determinationem physicam per omnia opera Dei naturalia,
supernaturalia circumducentes, Angelorum viatorum bona
opera, efficaci ac praedeterminante gratiae adiutorio facta fuisse,
quemadmodum hominum lapsum, contendunt.

Ex quo etiam consequitur, similem utrorumque esse praedestinati-
onem: siue, Beatos Angelos perinde ac homines lapsos, efficaci & abso-
luto, non tantum sub conditione operum, Dei decreto prius electos
fuisse ad gloriam, & deinde per gratiam efficacem ac praedeterminan-
tem, tribuisse ipsis bona opera, ac in bonis operibus perseverantiam usque
ad finem praedestinatum.

Sed Deum aliam in gratiarum adiutoriorumque distributione, qui-
bus Angeli Beati traiectioni sunt in vitam aeternam, seruasse oeconomiam,
constans est S. Augustini sententia.

Multis locis satis clarè hoc significat, sed in libro de corrept. omni-
um Operum eius ferè nouissimo, clarissimè.

Ibi enim disertissimè duo valde differentia gratiae Dei distinguit ad- S. August.
c. 12. de
iutoria: vnum, *sine quo aliquid non fit*; alterum *quo aliquid fit*.

Prius adiutorium traditur arbitrio liberrimae voluntatis, ut eo utatur corrept.
aut non utatur, prout ei collibitum fuerit. Et tale habuit viator Ange-
lus, sicut etiam primus & innocens homo. In hoc quippe genere adiu-
torij, Angelum & hominem innocentem solet S. Augustinus pariare ac
aequiparare. Nam *saluberrimè confitemur, ait, quod rectissimè credimus,*
Deum Dominumq; rerum omnium sic ordinasse Angelorum, & hominum (non-
dum lapsum) vitam, ut in ea prius ostenderet, quid posset eorum liberum
arbitrium; deinde quid posset suae gratiae beneficium iustitiaeq; iudicium. Et
iterum: Primi hominis (& eadem est ratio Angelorum) voluntas fortis ibid. c. 20.
ibid. c. 12.

& sana habebat virtutem liberi arbitrij, quamvis non defuturo adiutorio Dei, sine quo non posset perseverare, si vellet; non tamen tali, quo in illo Deus operaretur, ut vellet.

Lib 14. c. 27. Cinit. Ecce igitur, non erat adiutorium quo aliquid fit, siue efficax & prædeterminans, quo Deus operatur velle in ipsis: sed adiutorium tantum sine quo non; quod adiutorio alimentorum comparat S. Augustinus: Nam sine alimentis, inquit, non possumus vivere; nec tamen cum adfuerint alimenta, ipsis fit, ut vivat qui mori voluerit. Et alibi iterum: Nam sicut in hac carne vivere sine adiumentis alimentorum in potestate non est, non autem in ea vivere, in potestate est; quod faciunt qui seipsos necant; ita bene vivere sine adiutorio Dei, etiam in paradiso, non erat in potestate.

Adiutorium igitur illud in liberi arbitrij Angeli & primi hominis manibus, tanquam alimentum, aut instrumentum quoddam, depositum fuit, ut in gratia originali perseverare possent, utendo, aut à gratia decidere, si nollent uti. Vnde, quia liberum Angeli arbitrium erat causa utens ac principalis, gratia verò causa instrumentalis actionis bonæ & perseverantiæ secuturæ (ut in bello miles, principalis causa pugne est, gladius instrumentalis;) ideò perseverare tribuitur libero Angeli arbitrio, utenti adiutorio gratiæ tanquam instrumento, aut tanquam habitu. Habitus enim est velut quoddam instrumentum potentiæ quam adiuvat.

Cap. 10. & 11. de corrept. Hinc illæ S. Augustini phrascs: Angeli Beati per ipsum liberum arbitrium in veritate steterunt. Item: Angeli Sancti cadentibus alijs per liberum arbitrium, per idem liberum arbitrium steterunt ipsi. Simili prorsus modo de homine primo loquitur. Tunc dederat homini Deus bonam voluntatem: in ea quippe eum fecerat rectum. Dederat & adiutorium, sine quo in ea non posset permanere, si vellet. Ut autem vellet, in eius libero reliquit arbitrio.

Cap. 12. de corrept. Ac postea: Ut ergo non acciperet hoc donum Dei, id est, in bono perseverantiam primus homo, sed perseverare in eius relinqueretur arbitrio; tales vires habebat eius voluntas, quæ sine ullo fuerat instituta peccato, & nihil illi ex se ipsa concupiscentialiter resistebat, ut digne tantæ bonitati, & bene vivendi facilitati, perseverandi committeretur arbitrium.

Vbi autem S. Augustinus, aut discipuli eius, Prosper, Fulgentius, Anselmus, Bernardus de homine lapso sic loquuntur, ut perseverantia, aut simplex opus bonum, eius relinquatur, aut committatur arbitrio? Nusquam profectò. Imò quando relinquitur, aut committitur sibi, in certam ruinam dimitti dicunt. Perseverantiam verò, & bonum quocumque opus eià Deo per gratiam specialem, efficacem, prædeterminantem dari iunt

ri aiunt; qualis proinde non fuit gratia hominis primi aut Angelorum, quæ adiutorium tantum erat *sine quo non*, & potius instrumentum liberi arbitrij, non *adiutorium quo*; quod in homine lapso est causa principalis, & libero arbitrio tanquam instrumento, gladio & frameâ, in hac pugna spirituali aduersus concupiscentias carnis, utitur.

Quod eleganter, in illo versu Psal. 34. *Apprehende arma & scutum &c.* Psal. 34. expreſſit S. Augustinus: *Apprehendis enim, (ait Deo,) animam meam, & debellas inimicos meos. Et quid est anima nostra, quamuis splendida, quamuis producta, quamuis acuta, quamuis vincta, quamuis luce sapientiae & coruscationis vibrata? (qualis videlicet est in valde iustis & excellenter sanctis, per gratiam habitualementem & virtutes supernaturales.) Quid est ipsa anima nostra, aut quid potest, nisi Deus illam teneat & pugnet de illa? Nam qualibet optimè facta framea, si non habeat bellatorem, iacet.*

Ad hoc tamen tam impresse assertum & signatum vtriusque adiutorij discrimen, Ex. DD. Duacenses, ex Estio & Syluio, satis se dixisse & fecisse putant; si dicant, primum hominem, tanquam iacentem etiam frameam, ab adiutorio Dei fuisse etiam motum & prædeterminatum; sed titulo simplici, quia erat creatura producta è nihilo: hominem verò lapsum, duplici titulo; & quia creatura, & quia contrarij iam concupiscentiæ motus aggravant eius animam.

Verum licet quantumuis unico simplici que titulo homo primus prædeterminatus esset ad bonum, essetque framea vtentis Dei; quomodo gratia illa prædeterminans non est *adiutorium quo*, & non tantum *sine quo non*? Quomodo deinde opus bonum & perseverantia, *hominis primi relinquitur & committitur eius arbitrio*? An fortè miles in prælio, motum & agitationem, ad quam gladium suum prædeterminat, *relinquit & committit gladio suo*?

Respondent Duacenses ex Syluio: *Ipsam velle dicitur relictum fuisse in eius (hominis primi) arbitrio, non quia liberum arbitrium absque speciali auxilio gratiæ posset in bono, in quo erat, perseverare; sed quia libero arbitrio, secundum eum statum in quo conditum fuit considerato, facillimum erat bene operari, ac in bono perseverare: eo quod non indigeret gratiâ ex speciali illa ratione, ex qua indiget homo post peccatum; cum nullam sentiret carnis repugnantiam.* Cap. 3. n. 34.

Sed quantumuis sub Dei prædeterminatione facillimum sit; mouere se an ideo iterum motus iste, *eius relinquitur & committitur arbitrio*? Pueri enim manus facillimè scribit, quando superposita magistri manus illam flectit, & ad formandos characteres prædeterminat; an idcirco scriptio-

nem.

nem istam relinqui & committi manui pueri quisquam dixerit?

Cap. II de
corrupt.

Igitur, siue facilè, siue difficulter primus homo bene operaretur; si per gratiam specialem & prædeterminantem in eo Deus operabatur, ut iam in natura vitata, bonum velle; non magis tunc illud relinquebatur & committebatur eius arbitrio, quàm nunc arbitrio hominis vitati. Nec maiori rigore & iure, merita hominis stantis, *meriti* nomen sibi vindicare poterant, quàm merita hominis lapsi. Quod tamen doctrinæ S. Augustini innumeris locis repugnat. Vnde de æterna felicitate loquens: *Futura erat & homini, inquit, sicut facta est & Sanctis Angelis, merces meriti. Nunc autem per peccatum perduto, bono merito, in his qui liberantur, factum est donum gratiæ, quæ merces meriti futura erat.*

S. Gregor.
lib. 5. c. 28.
moral.

Non tamen quia & nunc vita æterna non sit aliqua etiam merces meriti, sed quia tunc *meriti maioris* & magis proprii fuisset; suggerente nobis hanc interpretationem S. Gregorio; qui de Angelis Beatis loquens, *Mirè, ait, Omnipotens Deus naturam summorum spirituum bonam, sed mutabilem condidit, ut & qui permanere nollent, ruerent; & qui in conditione persisterent, tantò in ea iam digniùs, quantò ex arbitrio starent; & MAIORIS apud Deum MERITI fierent, quo mutabilitatis suæ motum, voluntatis statione fixissent.*

C A P V T IX:

Duacenses locum S. Anselmi satis dilucidum obscuritatis accusant, quia lucernam doctrinæ S. Augustini, de discrimine adiutorij Angelorum & hominis lapsi, non adhibent.

QUod S. Anselmus lib. de casu diaboli c. 3. & 4. scribit, inquit præeunte Syluio Duacenses (Non ideo malum Angelum non accepisse perseverantiam, quia Deus non dedit, sed ideo Deum non dedisse, quia ille non accepit, & ideo, quia noluit;) difficile est intellectu. Fortè hoc voluit: veram causam, quare Angelus non perseveravit non fuisse, quod Deus perseverantiam ei non dedit, sed pravam ipsius Angeli voluntatem, nolentis perseverare.

Sed aliud altius & secretius de doctrina magni Magistri, in paucis illis
subti-

subtilis discipuli verbis delitescit. Sed uerba illa ex ipso S. Anselmo re- s. Ansel.
scribamus *Quamuis igitur bonus Angelus ideo accepit perseverantiam, quia c. 4. Dial.*
Deus dedit; non ideo tamen non accepit malus Angelus, quia Deus non dedit; de casu di-
sed Deus ideo non dedit, quia ille non accepit; & ideo non accepit quia voluit. boii.

Verba suâ breuitate & acumine perplexa & inenarrabilia esse videntur prædeterminatoribus, qui nullum bonū velle aut perseverare à Deo, nisi per gratiam efficacem & prædeterminantē, in voluntatem creatam, etiam ante lapsū, manare credunt. Sed suppositâ doctrinâ S. Augustini iam traditâ, de gratiæ Angelorum & hominis lapsi discrimine, facile explicantur. Deus enim non dedit Angelis viatoribus (sicuti nec homini primo) immediatē perseverantiam in bono, ut nunc hominibus lapsis, ad vitam æternam electis donat; sed dedit illis perseverantiā solū in semine suo, quod erat *adiutorium sine quo non*, unde possent perseverantiam propriam & actualem per liberum arbitrium, tali adiutorio instructum, accipere.

Igitur superiora B. Anselmi verba iterū reuocando: *Bonus Angelus ideo accipit perseverantiam, quia Deus dedit* (in semine scilicet illo *adiutorij sine quo non*;) quod liberi arbitrij operâ prouectum, usque ad perseverantiam actualem peruēnit. *Non ideo tamen non accepit malus Angelus, quia Deus non dedit* (dederat quippe ei etiam Deus in simili adiutorio *sine quo non*, quo perinde, ut bonus Angelus, uti, & actu perseverare poterat.) *sed Deus ideo non dedit, quia ille non accepit*: quia non accepit, inquam, per liberi arbitrij operam & cooperationem. Si enim cooperatus fuisset & semen illud excoluisset ac usque ad frugem promouisset; iam Deus ei etiam actualem perseverantiam dedisset, non secus atque bono Angelo. Censetur enim Deus suo modo dare creatæ voluntati, non tantū id quod per gratiam efficacem & *adiutorium quo* prædeterminans, in ea immediatē speciali modo facit; sed etiam quod ex *adiutorio sine quo non*, intercedente liberi arbitrij operâ ac determinatione sequitur. Hinc enim Lib. 12. c. 9,
S. Augustinus dicit Angelos bonos factos à Deo meliores, quia *bonam* *voluntatem, qua meliores essent, nisi operante adiutorio* (sine quo non) *creatoris, habere non potuerunt.* *Conit.*

Nec enim vnicus, sed varij riuuli sunt, ut paulò post declarabitur, quibus creata bona à Deo bonorum omnium fonte & auctore profluant.

Ex superiori S. Augustini & veterum discipulorum eius doctrinâ sequitur, Angelorum bonorum prædestinationem longè aliter, quàm hominum lapsorum, administratam fuisse.

Nam quia liberum ipsorum arbitrium sanum & gratiâ habituali instructum validumque erat, voluit Deus ostendere, quid cum solo adiu-

Cap. 10. de
corrupt.

torio *sine quo non*, in bonis operibus & perseverantiâ posse, vt *saluberrimè confiteri* se S. Augustinus dicit: vt deinde post præuisa eorum opera, vitam, aut mortem æternam, tamquam propriissimam mercedem ijs decerneret. Qualis etiam hominis integri futura erat prædestinatio, si in prima rectitudine sua permanisset.

Igitur Angelorum electio & prædestinatio, simillima fuit prædestinationi ex præuisis meritis, quam Molina hominibus lapsis malè transcribit. Vt proinde extra S. Augustini viam iterum ambulent Duacenses, dum tantâ asseueratione & securitate toties inculcant, primi Angelorum malorum peccati permissionem, effectum fuisse eorum reprobationis; cùm potius causa eius fuerit. Præuidit enim prius Deus peccatum, quo liberum Angeli mali arbitrium à veritate recessit, & deinde ac propter illam causam reprobauit. Quid tot alij Scholastici postea senserint, iam non disputo; sed hanc esse S. Augustini & veterum discipulorum eius viam & sententiam, non ambigo.

CAPVT X.

Sed quo igitur adiutorio, Angeli boni *amplius fuisse adiuti*, ab Augustino dicuntur, quàm Angeli mali; si non gratiâ efficace & prædeterminante adiuti sunt?

Lib. 12. c. 9.
de Ciuit.

Locus quidam S. Augustini tenebrosus est Lib. 12. c. 9. Ciuit. in quo lapis offensionis, ad quem Duacenses, & alij multi offenderunt, ut discrimen inter adiutoria Angelorum & hominum lapsorum confunderent. Nam *mali Angeli*, ait S. Augustinus, *aut minorem acceperunt amoris diuini gratiam, quàm illi qui in eadem perstiterunt: aut si vtrique boni equaliter creati sunt, istis mala voluntate cadentibus, illi A M P L I V S A D I V T I*, ad eam beatitudinis plenitudinem, vnde se numquam casuros certissimi fierent, perueniunt; sicut iam etiam in Libro quem sequitur iste, tractauimus.

Leon. Co-
quæus lib.
12. c. 9.

Igitur ex libro isto præcedenti, hoc est Lib. Ciuit. 11. c. 13. tenebræ præsentis loci illuminanda sunt. Quid autem ibi dicit Augustinus? Certè non quod Duacenses, & Augustini non bonus hic Interpres Leon. Coquæus, augurati sunt: Ita efficacem fuisse motionem diuinam, & *auxilium*

auxilium Dei speciale in Angelis sanctis, ut in Deum toti conuerterentur &c. Ita videlicet, ut non tantum auxilium sine quo non, & sufficiens solum, sed etiam *auxilium quo*, efficax ac prædeterminans, ultra malos Angelos, acceperint.

Non est, inquam ista S. Augustini mens, quia vno isto ictu totam doctrinam suam, quam in Cap. 10. 11. 12. de corrept. tanto conatu ac affirmatissime construxit, funditus everteret.

Libro ergo illo 11. Ciuit. quo se refert, ait: *Restat ut Angeli aut impares fuerint; aut si pares fuerint, post istorum (malorum) ruinam, illis certa scientia suæ sempiternæ felicitatis accesserit.* Lib. 11. c. 9
de Ciuit.

Ecce iam igitur, in quo angeli boni *amplius* fuerint ad æternam beatitudinem complendam *adiuti*: videlicet, in illo certæ scientiæ de sempiternâ suâ felicitate accessu, quo secunda redditur ipsa felicitas. Nam Angelos omnes, tam malos, quàm bonos, in via ante perfectissimam beatitudinem, felicitate quadam tali quali beatos vixisse S. Augustinus docet. Ad felicitatem autem duo requirit: *Hoc est, ut beatus bono incommutabili, quod Deus est, sine vlla molestia perfruatur; & deinde, ut in eo se in æternum esse mansurum, nec vlla dubitatione cunctetur, nec vlllo errore fallatur.*

Vnde Angeli mali verè beati in via non fuerunt, quia mansuræ suæ felicitatis conscij & securi non erant. Boni per certam scientiam, in termino viæ saltem acceptam, plenam felicitatem adepti sunt. Dicit hoc euidentius adhuc, in illo ipso Libro, vbi Angeli, & hominis lapsi adiutoria lucidissime distinguit. *Diabolus & Angeli eius, inquit, etsi beati erant antequam caderent, & se in miseriam casuros esse nesciebant; erat tamen adhuc, quod eorum adderetur beatitudini, si per liberum arbitrium in veritate stetissent; donec istam summæ beatitudinis plenitudinem tamquam premium ipsius permansionis acciperent, id est, ut magnâ per Spiritum sanctum datâ abundantia charitatis Dei, cadere ulterius omnino non possent, & hoc de se certissime nossent.* Cap. 10. de
corrept.

Ecce igitur, ad quid, loco illo famoso Libri 12. c. 9. Ciuit. Dei, Angelos bonos *amplius adiutos* dixerit: ad certissime videlicet cognoscendum, quod *ulterius omnino cadere non possent.* Adiuti autem sunt ad istam scientiam *abundantiâ illâ magnâ charitatis Dei*, quâ flagrantissime & arctissime, aduersus omne periculum lapsus, Deum complectuntur. Ex isto quippe complexu, extra tale periculum se esse & retineri clarissime vident.

Hoc adiutorij genere homines interdum dicunt, se amicitia aut arctâ familiaritate Principis, ad hoc aut illud ab eo impetrandum adiutos fuisse.

Cap. 12. de
corrupt.

fuisse. Vnde etiam S. Augustinus paulò post *beatitudinem*, siue charitatem amicitiamque cum Deo beatificam, assignat pro exemplo adiutorij quo: recordatus, vt arbitror, eius quod paulò antè docuerat; nempe Angelos bonos, per illam *magnam charitatem*, qua adhærent Deo, adiutos fuisse, vt cognitionem suæ stabilitatis & plenitudinem *summa beatitudinis* adipiscerentur, quæ tempore viæ, sine tali cognitione, nondum plena & consummata erat.

Cap. 7. de
dono per-
seuer.

Vnde & alibi rursus cognitionem istam, securitatemque inde ortam, fuisse præmium meriti viæ, quod in termino, non in via redditum fuerit, clarè dicit, *Libertas voluntatis*, inquit, *in illis primæ conditionis præstantiâ, quantum valuerit, apparuit in Angelis, qui diabolo cum suis cadente, in veritate steterunt, & ad securitatem perpetuam non cadendi, in qua nunc eos esse certissimi sumus, peruenire meruerunt.*

Frustra igitur DD. Duacenses, alijque in illa vna particula S. Augustini lib. 12. c. 9. Ciuit. *Amplius adiuti*, adiutorium efficax & prædeterminans imaginati sunt, quo in via Angeli boni ad gloriam promerendam, malis Angelis retrò relictis, fuerint promoti. Illud quippe adiutorium non fuit viæ, sed termini, nec fuit vehiculum ad perueniendum simpliciter ad beatitudinem, sed complementum ad consummandam & firmandam beatitudinis plenitudinem.

C A P V T XI.

Duacenses in physicæ prædeterminationis philosophia rigidiores sunt, quàm Capreolus, Caietanus, Soncinas, & Thomistarum principes.

S Augustini discipuli, cum S. Thoma & vniuersâ Thomistarum classe, voluntatem hominis lapsi à gratia Saluatoris efficaciter moueri, impelli, & prædeterminari ad actum bonum fatentur: quod Duacenses ad statum hominis integri, & viatorum Angelorum extendunt: imò iidem Duacenses prædeterminationem suam per omnia naturalia, supernaturalia Dei opera, per omnes hominum

hominum status, & actuum bonorum, malorumque genera circumferre & ampliare videntur.

Ioan. tamen Capreolus Thomistarum, & meritò, à suis appellatus princeps, negat nos à Deo ad actus malos prædeterminari. *Non solum* Capreol. in 2. d. 28. q. 1. *iuuat nos Deus ad bonum velle, inquit, partialiter coëfficiendo; qui est modus communis, quo concurrat ad cuiuslibet agentis creati effectum: sed etiam quodam modo speciali, videlicet faciendo ipsam voluntatem partialiter concurrere; ita quòd ipsa voluntas partialiter concauset applicata, & quasi instrumentaliter mota à Deo, ad sic partialiter concausandum. In qua tamen motione, ipsa non necessitatur, sed instrumentum liberum existens, in cuius potentia est sequi motionem agentis, iuuatur; ita ut agat ea, quæ non sic adiuta, nequaquam agere potuisset. Ad productionem vero actus mali, solum primo modo concurrat Deus: quia non facit voluntatem agere actum malum, sicut facit eam agere actum bonum. Et hoc est illud adiutorium Dei speciale, sine quo dicimus nos nihil bene velle, aut facere. Probatque clarissimis S. Augustini testimonijs. Doctrinam eandem totidem ferè verbis comprobatur diuinus Capreoli, ut Thomistæ eum honorant, Compendiator, Paulus Soncinas. Vterque verò ex Gregorio Ariminensi, diligentissimo, si quisquam inter Scholasticos, S. Augustini lectore & sectatore, accepit & eam tanquam veram approbat.*

Concordat etiam, inquit Capreolus, & Soncinas, S. Thomas 1. 2. q. 109. articulis quasi singulis, sed potissimè 9. & 10.

Sententia igitur Capreoli, Soncinatis, & Gregorij Ariminensis est, Deum aliter cum voluntate nostra ad actus bonos, aliter ad malos concurrere. Ad bonos eam prædeterminat, & applicat, ac impellit ut agat; ad malos verò non sic, sed generali tantum influentiâ eos actus cum voluntate coëfficit. Quod etiam, aut simile aliquid indicat Barthol. Medina: *Medin. r. 2. q. 5. a. 4.* *Illud, inquit, non concedat Theologus, quod in auspicatione & exordio malorum & scelerum, incipiat nos Deus mouere. Nam in his à demone communiter exordium sumitur.*

Vnde etiam passim S. Augustinus negat malas voluntates à Deo adiuari. *Extolli in superbiam, ait, propria voluntatis est hominum, non operis Dei; neque enim ad hoc eos compellit, aut adiuvat Deus. Et alibi Numquam legimus in sanctis Scripturis, Non est voluntas nisi à Deo. Et rectè non scriptum est, quia verum non est: alioqui etiam peccatorum, quod absit, auctor esset Deus.* Aug. lib. de spir. & lit. c. 13. *Quam Magistri sui sententiam totidem verbis repetit Lib. 1. c. 18. ad Monim. S. Fulgentius.*

Quomodo tamen? Nonne concursu, saltem generali, Deus mali actus

voluntatis realem entitatem malitiæ substratam adiuuat?

Ita sanè: sed non adiuuat alterutro adiutorio, vel *quo aliquid fit*, vel *sine quo aliquid non fit*, quæ cap. 12 de corrept. enumerat, & quibus voluntates bonas Deus suscitatur ac adiuuat.

1 Cor 12

1 Ephes.

S August
lib 9 c 17
de Genes.

Sap 8 & 12

Caiet. 1 p
q. 14 a 13

Sap. 8

Deus enim operatur quidem omnia in omnibus; sed non vno eodemque modo. Bonum incommutabile, & bonorum omnium fons est, sed varij sunt riuuli, nec simili omnes fluxu ab eo promanant. Operatur enim omnia secundum consilium voluntatis suæ; sed non vno consilio ad bonarum & malarum voluntatum operationes concurrat. Omnipotentia quippe eius sapientiam, iustitiam, misericordiam, bonitatem, ceteraque quæ eam circumstant diuinissima attributa quasi consulit, & ab ijs normam modulumque quodammodo accipit, quâ ratione ac formulâ vnumquodque opus facere, & quo temperamento ac modulatione concursum suum actionibus liberis voluntatum creaturarum miscere conueniat. Neque enim potentia temeraria, ait diuinè Augustinus, sed sapientia virtute omnipotens est.

Vnde omnipotentia ista eius *attingit à fine vsque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter.* Et iterum: *Tu autem dominator virtutis cum tranquillitate iudicas, & cum magna reuerentia disponis nos; subest enim tibi, cum volueris, posse.*

Igitur diuina sapientia & bonitas ita omnipotentiam temperant, vt non nisi suauissimè, & cum magna reuerentia, Græcè μετὰ πολλῆς φειδοῦς cum multa parcitate, & extremis quasi tantum digitis attingendo, concursum suum malæ operationi voluntatis creatæ permisceat: quantum videlicet præcisè necesse est, vt positius malæ voluntatis actus existentiam accipiat, & in lucem exeat; quod sine aliqua cooperatione causæ primæ fieri non potest. Talis autem causæ primæ ad actum malum cooperatio, non necessario in causam secundam aliquid actioni causæ secundæ præuium invehit; quod ad malè agendum eam incitet; sed immediate in ipsam actionem causæ secundæ intrat, seque ei permiscet, ac modificationem quandam ab ea accipit, vt subtiliter aduersus Subtilem Scotum philosophatur Caietanus. Vbi duos modos, quibus causa prima mouet secundam ad agendum, refert. Primò, *motione præuiâ propriæ actioni; sicut aqua calefacit, calefacta ab igne.*

Secundò, *motione cooperante intrinsecè ad propriam actionem.* Et talis causa, inquit, cooperans intrinsecè, cooperatur vnicuique secundum modum eius, cui cooperatur. Talis est autem cooperatio primæ causæ, de qua scriptum est, *quod attingit à fine vsque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter, iuxta scilicet modum cuiusque cooperans vnicuique.*

Hic

Hic autem de generali causæ primæ influentiâ Caietanus loquitur, quæ per omnes vniuersim tam naturales, quàm voluntarias, tam bonas, quàm malas, aut indifferentes causarum secundarum actiones, ambulat, & se illis insinuat. Præterquam tamen, alia sit specialis & præuiua, causam secundam attingens & præmouens, quâ Deus eam in actionem suam aut molliter ducit, aut durius (prout natura talis agentis creati fert) præcipitat.

Quantum verò ad prioritatem, aut posterioritatem inter influentiam generalem causæ primæ, & cooperationem causæ secundæ; sic philosophatur Caietanus: *Prima causa non attingit effectum secundæ causæ in seipsâ, sed modificatâ cooperatione suâ, iuxta modum ipsius causæ secundæ. Et propterea effectus secundæ causæ in nullo priori habet necessariam habitudinem ad primam.* Vnde de ista propositione (Prima causa prius naturaliter respicit effectum, quam qualibet alia causa) differens: non est sic intelligenda, inquit, quasi sit aliqua duratio naturæ, in cuius primo instanti causa prima respiciat effectum, & in secundo causa secunda. Puerilis enim est hic sensus. Sed est intelligenda, quoad independentiam & intimitatem. Attingit enim prima causa effectum secundæ & independentius & intimius quàm secunda, vt patet in principio Libri de causis; & propterea dicitur respicere prius.

Idem 1. p.
q. 19. a. 8.

Ex hac porro Caietani philosophiâ, quæ Capreolo, Socinati, Gregorio Arim. & multis recentioribus consentanea, facillimum est intellectu, quomodo alio, & simplici modo Deus actus malos creatæ voluntatis attingat, quàm actus bonos: quos & illo modo generali attingit, & insuper ipsam voluntatem creatam præmotione quadam incitat in eos, ac inclinât.

Deinde ex hac eadem philosophia intelligi potest, quali applicatione causa prima omnem causam secundam, etiam malè operantem, ad effectum suum applicet; quo modo D. Thomas aliquando loquitur. Nempe applicat, non semper imprimendo causæ secundæ aliquid præuium, sed per ipsam suam generalem influentiam sustentando actionem causæ secundæ, & præbendo se ei veluti pontem, quo ad terminum suum quodammodo appellat. Vt enim res concipimus & imaginamur, sic loqui solemus. Deus autem influentiâ suâ generali sustentat & portat causas secundas, & earum actiones, ac effectus. In ipso enim viuimus, mouemur, & sumus.

Act. 17.

Denique facilè apprehendimus, quomodo Deus omnium actuum, etiam malæ voluntatis, existentias creare interdum dicatur.

S. August.
lib. 3. c. 9
Trin.

Nam *create*, sacræ Scripturæ & SS. Patrum phrasi, est ex intimo ac summo causarum cardine condere, atque administrare creaturam: quod qui facit, solus Creator est Deus, ait S. Augustinus.

Hoc

Hoc autem creandi genere Deus actum etiam malum creatæ voluntatis creare dici potest; quia talis actus, sicut quælibet creatura, ex summo primæ & supremæ causæ cardine, supernè quasi suspenditur, & simul ex intimo eiusdem causæ primæ cardine, quo omne ens creatum necessariò & essentialiter fulciri debet, quasi infernè sustentatur.

Iac. I.

Sed talis modus diuini concursus cum causis secundis, illabendo sc. proximè in earum tantum actiones, non præmouendo & impellendo ipsas causas, non videtur Duacensibus sufficere, nisi ipse præmotionem & prædeterminationem suam vbique admoueat. Vnde, quomodo Deus, per istam præmotionem, tentator malorum non sit, difficulter se expediunt. Si enim concupiscentia ad actum malum tentare dicitur voluntatem nostram, illiciendo, cur non præmotio Dei, impellendo?

Deinde præmotionem istam prædeterminatricem ad statum naturæ integræ attrahendo, quantum in doctrinam S. Augustini turbamur inuehant, lubet paulisper inspicere.

C A P V T X I I.

Quantum œconomiam diuinæ gratiæ & auxiliorum, quam S. Augustinus olim Ecclesiæ tradidit, DD. Duacenses perturbent, dum auxilia naturæ lapsæ sursum in statum naturæ integræ subuehant.

Molinæ discipuli auxilia sufficientia naturæ integræ ad statum naturæ lapsæ deducunt, Duacenses è contrà, auxilia efficacia naturæ lapsæ, ad statum naturæ integræ reducunt. Vtrique contra S. Augustinum, & malè. Nam S. Augustinus vetat remedia vtriusque statûs permisceri; veluti alia sunt alimenta hominis sani, alia medicamenta ægri.

Homo autem lapsus, æger, & inter Ierusalem & Iericho fauciatus, auxilio gratiæ efficacis ac prædeterminantis indiget, quo sanetur, & viam mandatorum Dei valeat ambulare. Talis verò ac tanta gratiæ prædeterminantis efficacia homini olim sano validoque non conueniebat, nec vires eius adiunisset, sed præcipitasset.

Idcirco

Idcirco S. Augustinus duplex distinxit adiutorium. *Ipsa adiutoria* Cap. 12. de
corrupt.
distinguenda sunt, inquit. Aliud est adiutorium, sine quo aliquid non fit; aliud est adiutorium, quo aliquid fit. Primum tribuit naturæ humanæ integræ, Angelisque viatoribus; alterum naturæ lapsæ. Primum dat posse, & liberi arbitrij potentiam tantum instruit, illi verò determinationem volendi relinquit; secundum dat & ipsum velle. Vnde primo homini, perseverare, vel non perseverare, in eius relinquebatur arbitrio. Tales enim vires Ibid.
habebat eius voluntas, quæ sine ullo fuerat instituta peccato, & cui nihil ex se ipsa concupiscentialiter resistebat, ut digne tantæ bonitati & bene vivendi facilitati, perseverandi committeretur arbitrium. Nunc verò posteaquam est illa magna, peccati merito, amissa libertas, infirmæ voluntati, & adiutorio sine quo non, destitutæ, non amplius perseverandi committitur arbitrium, sed maioribus donis (videlicet adiutorio quo, prædeterminante & dante ipsum velle) adiuuanda remansit infirmitas. Hoc utriusque adiutorij discrimen ex Libro S. Augustini de corrupt. & ipsis S. Augustini verbis approbat doctissima Ecclesia Lugdunensis, circa annum Christi 850. in Libello, DE TENENDA IMMOBILITER SCRIPTURÆ SANCÆ VERITATE, contra Hincmarum & alios illius ævi Semipelagianos.

Et sanè vniuersa illa S. Augustini doctrina falsa est, si adiutorium sani hominis det velle, per prædeterminationem, non secus atque adiutorium hominis ægri.

Falsæ igitur erunt hæc simileque S. Augustini sententiæ, tam dense Cap. 11. de
corrupt.
& inculcatè repetitæ: Tale erat adiutorium (sani hominis) quod defereret Cap. 12.
cum vellet, & in quo permaneret si vellet; non quo fieret ut vellet. Item: Deus Cap. 12.
eis (hominibus lapsis) non solum dat adiutorium, quate primo homini dedit, sine quo non possint perseverare si velint, sed in eis operatur & velle: ut quoniam non perseverabunt, nisi & possint & velint, perseverandi eis possibilitas & voluntas, diuinæ gratiæ largitate, donetur &c.

Item, peculiare esse dicit infirmæ hominis lapsi voluntati, ut diuinæ gratiæ indeclinabiliter & insuperabiliter agatur. Nonne autem sic quoque firma hominis stantis voluntas agetur, si in actum bonum per prædeterminationem flectatur?

Nec Estius, Syluius, ceterique DD. Duacenses istorum similiumque S. Augustini testimoniorum vim satis declinant, respondendo: *Quod* Duac. n. 3
ex Syluius.
homo post lapsum, ut surgat aut stet, egeat auxilio longè uberiore, quo concupiscentiam superet. Discrimen enim S. Augustini nihilominus confunditur, si hominis stantis auxilium, quamquam minus vber & validum,

det etiam tamen ei velle, eiusque prædeterminet ad bene agendum voluntatem. Nam etsi minor gratia, suâ prædeterminatione languidius fortè agat voluntatem, agit tamen & efficaciter semper penetrat vsque ad ipsum velle, illudque dat & operatur: quæ tamen efficacia propria est gratiæ Christi, non communis gratiæ, quam sine meritis Christi, in sententia S. Augustini, à Deo primus homo, & Angeli acceperunt.

Deinde gratia illa efficax & prædeterminans, dans & voluntati inculcans ipsum velle, idonea non erat, vt per eius cum libero arbitrio conjunctionem, Deus ostenderet, quid Angelorum & sani hominis liberum

Cap. 10. de
corrept.

Cap. 12.
ibid.

Cap. 3 de
gestis Pe-
lag.

valeret arbitrium. Et tamen S. Augustinus saluberrimè se confiteri & retisimè se credere dicit: Deum sic ordinasse Angelorum & hominum vitam, vt in ea prius ostenderet, quid posset eorum liberum arbitrium; deinde quid posset suæ gratiæ (in homine lapso) beneficium, iustitiæq; iudicium. Sub indeclinabili autem & insuperabili gratiæ efficacis & prædeterminantis tractu, in quo libera voluntas agere aliquid vix intelligitur, non satis ostendi potest, quid valeat voluntas, quæ tam potenter & validè trahitur: sed si gratia molliori & magis ductili ipsa imbuatur, cuius flexus & operatio quasi manibus voluntatis, vtentis illâ gratiâ, committatur. Denique (quod maximè est paradoxum) primus homo peccare non potuit, si gratiâ efficace semper instructus fuit. Nam gratia auxiliaris ante peccatū, perpetuò aderat primo homini. Si autem, cum exterius tentaretur, auxiliū efficax semper adfuit, prædeterminauit eum ad vincendā tentationē. Si verò gratia illa efficax ei defuit ante peccatū; etiam peccare non potuit; quia ei adhuc innocenti necessarium adiutorium deerat. Si enim hoc adiutorium (quale creaturæ intellectuali innocenti à Deo conferri conueniebat; quod Duacenses dicunt fuisse speciale & efficax) vel Angelo vel homini, quam primum facti sunt, defuisset (quoniam non talis natura facta erat; vt sine diuino adiutorio posset manere si veller) non vtique suâ culpā cecidissent. Adiutorium quippe defuisset, sine quo manere non possent.

Cap. 11 de
corrept.

Duo porrò textus Aristotelis lib. 8. Physic. & 2. Metaphysic. quibus prædeterminatio causæ primæ in omni concursu cum causâ secunda adstruitur, minimè sanè, si attentè inspiciantur, hoc conficiant.

Nam in Methaphysica solūm dicit, in causis efficientibus essentialiter subordinatis, deueniendū tandem esse ad aliquam, primam, quæ non ab alia superiori dependeat; ne progressus sursum, in infinitum eat. Quod verum est, si causæ secundæ, in esse suo, & operari, à causâ prima dependeant. Hoc autem fieri potest, etiamsi causâ prima non imprimat quidquam causæ secundæ, quo ipsam ad agendum prædeterminet.

In lib. autem 8. Physic. tantum docet in causarum mouentium & motarum serie, tandem sistendum esse in aliqua causa mouente supremâ, quæ sit immobilis. Vt si sphaera Lunæ trahatur ab ortu versus occasum à sphaera Mercurij, sphaera Mercurij à sphaera Veneris &c. tandem scandendo, appellendum erit ad cælum aliquod primum mobile, quod ab aliquo primo motore immobili debebit moueri. Igitur Philosophus seriem talem aliquam mouentium & mobilium infra Deum esse supponit, per quam, veluti per scalas, ad Deum motorem immobilem ascendere possimus. Non autem affirmat, in quolibet concursu causæ primæ cum secunda, causam secundam à prima præmoueri, & ad agendum prædeterminari. Vnde acutissimus Thomistarum Thomas Caietanus: *Non oportet, ait, cum sol illuminat, primam causam præuiâ motione cooperari, sed sufficit, & exigitur, eam intrinsecè cooperari tali illuminationi: & hoc, quia cooperatio in vnoquoque est secundum naturam vniuscuiusque. Sic enim disponit omnia suauiter.*

Caiet. 1. p.
q. 19. a. 8.

Hinc ergo tandem nouissimè patet, non fuisse necesse, vt Deus Angelos & primum hominem, per adiutorium speciale & efficax ad bene agendum prædeterminauerit; sicuti nec ad malè agendum prædeterminauit. Liberum quippe Deo fuit, similem concursum bonis actibus adhibere, qualem adhibebat malis. Finis enim & scopus quem diuina sapientia in omnibus operibus suis intendit, aspiciendus est; vt inde metiamur, & intelligamus, vtrum hunc, an illum suum concursum, causarum secundarum causalitatibus immisceat.

Talis nihilominus effectus, quem Deus per *adiutorium sine quo non*, efficit, Deo hac ratione tribuitur; quia necessarium illud adiutorium Angelo & primo homini ipse contulit, & vt voluntas ipsorum eo vteretur, præcepit, aut suavit, non eam necessariò prædeterminauit.

CAPVT XIII.

De Catholica fide actum est planè, clamant Duacenses,
si sola coactio libertatem homini adimat.

Duac. n. 110
in marg.

Sed quanto melius coactionem duplicem distinxissent, ne S. Augustini, S. Thomæ, & veterum Scolasticorum doctrinam viderentur aperte impugnare.

Vna enim coactio ab extrinseco est, quæ propriam violentiam

Arist. lib. 3.
c. 1. Ethic

continet. Hæc strictissimè dicta coactio est, & Aristotelica vocari solet. Nam Aristoteles motum violentum definit: *Cuius principium extrinsecus est, nihil conferente eo quod cogitur.* Sic lapis in altum proiectus, cogitur ab extrinseco violentè ire sursum.

Non solum autem tali coactioni libertas voluntatis opponitur, sed etiam alteri minùs propriæ, quæ analogiâ tantum & similitudine quadam, priori illi coactioni assidet, & ad eam reducitur.

Rom. 7.

Suar. Pro-
leg. 1. de
grat. & li-
bero arb. c.
4. n. 20.

Hæc autem est coactio ab intrinseco, quæ tantum est quædam necessitas simplex, quali agentia naturalia dicuntur non agere propriè, sed potiùs agi, impelli, necessitari, & cogi, præcipitarique, effreni & quasi violento impetu, in actiones suas naturales. Sic lapis cogitur & impellitur à natura sua versus terræ centrum; sic appetitus bruti animam brutalem appetere carnales voluptates cogit; sic appetitus noster inferior, quando contra rationem resistentem in nobis pugnat, concupiscere nos aduersus spiritum & Dei legem, necessitat & cogit. De qua necessitate & coactione conqueritur & indignatur Apostolus: *Iam non ego operor illud, inquit, sed quod habitat in me peccatum.* Nam velle adiacet mihi (vt videlicet, non concupiscam, interprete S. Augustino, qui censet Apostolum, non in persona peccatoris, sed in suâ propriâ, has querelas effundere) *perficere autem bonum non inuenio. Non enim quod volo bonum, hoc facio; sed quod nolo malum, hoc ago.* Aduerto autem, ait Franc. Suarez, huiusmodi necessitatem solere à Patribus per verbum, cogendi, explicari: vel, quia non est aliud verbum Latinum, quo proprius effectus ille explicetur (vnde etiam Græcum ἀναγκάζειν, quod Philosophi barbarè, necessitare, dicunt, Latini perpetuò, cogere, vertunt) vel quia illa necessitas (si voluntati inferretur) nisi adhibendo vim aliquam, inferri non posset. Nam, vt paulò antè dixerat, quia talis necessitas esset voluntati præternaturalis, videtur esse à qua ex parte violenta; quia per illam voluntas priuaretur naturali dominio, quod habet in suum actum.

Si autem coactio tam latè extendatur, vt etiam talem coactionem, siue simplicem necessitatem etiam comprehendat, sicut extendunt S. Augustinus & SS. Patres, vt statim etiam fatebatur Suarez, verissimum erit, quòd sola talis coactio libertatem voluntatis extinguat. In omni quippe actu, quo voluntas liberè, verâ & essentiali libertate, connaturaliter se mouet, tali coactione caret; & omnis actus, qui eâ non caret, non est voluntarius. Vel enim ab extrinseco principio violentè imprimitur; vel ab intrinseco, effreni quodam impetu euolat; & proinde non est in potestate voluntatis. Omnis autem & solus actus voluntarius ac liber, debet esse in potestate.

Hinc

Hinc quia carentia illa tam latè dictæ coactionis ambulat per omnes actus voluntatis sursum, deorsum, siue circa finem, siue circa media eliciantur; ideo omnes libertatem essentialē secum trahunt, si cum sufficienti aduertentia & directione rationis à voluntate emanant.

Hæc causa est, cur S. Thomas satis se probasse arbitrij, aut voluntatis humanæ libertatem existimet; *quia ad volendum, inquit, iudicio rationis inclinatur, non impetu naturæ, sicut bruta.* Quasi dicat, bruta, quia impetu illo naturæ, quo à natura coguntur, aliquid appetunt, non sunt libera nec suæ potestatis, sicut voluntas creaturæ rationalis. S. Tho. lib. 1. c. 88. contra gent. & alibi. saepe.

Vnde sanè mirum est, quomodo Franc. Suarez dicat se non scire distinguere inter prædeterminationem Thomisticam, & inter necessitatem coactionis brutalis, qualem Deus suâ omnipotentia, humanæ voluntati admouere & inferre, præter voluntatis naturam posset, si ipse vellet. Suar. Proleg. 1. c. 5. n. 2.

CAPUT XIV.

Tantum est quæstio de nomine, An simplex agentium naturalium necessitas, debeat appellari quædam etiam coactio.

HInc liquet, tantum esse de vocabulo & lanâ caprinâ quæstionem & pugnam illam, quâ Molinistæ discipulos S. Augustini tam ferociter, tamquam hæreticos inclamant inuaduntque. Nam quod illi necessitatem simplicem potius, quàm coactionem appellare malunt; Augustiniani cum suo Magistro, sub coactione latè dictâ comprehendunt. Vtrique ergo brutum necessitari ad aliquid appetendum, nec liberè appetere fatentur: sed S. Augustini hostes talem appetitionem, coactionē esse negant; nos, verò, phrasi SS. Patrum, in tali agentis naturalis actione coactionem quandam intrinsecam, quæ à natura bruti actionem suam effreni quodam impetu & quasi violento modo expellente & præcipitante fit, agnoscimus; adeoque talem agentis cuiuslibet naturalis actionem, ad coactas actiones pertinere, aut eò posse reduci asserimus.

Fatemur tamen cum aduersarijs, eam coactionem non esse propriæ violentiæ coactionem, quæ ab Aristotele definitur, *cuius principium est extrà, nihil agente eo quod coactionem patitur.* Agit enim quiddam appetitus bruti, quando appetit escam; quamquam alio etiam sensu, propriè Arist. lib. 3. c. 1. Ethic.

non agat, sed potius à natura agatur, vt D. Thomas ex Damasceno toties inculcat, Damascenus verò ab Aristotele etiam hoc accepit, vbi ait:

Arist. lib. 1. c. 12. n. agn. moral. Nec vllum inanimatum agere dicimus, neque etiam animatum, præter hominem; quando videlicet homo per voluntatem suam agit, quæ est propria eius, vt rationale animal est, inclinatio. Agens autem merè naturale, & voluntariū, ex diametro sibi opponuntur, vt Angelicus Thomas & Subtilis Scotus post Aristotelem docent. Quæ est etiam aperta doctrina S. Augustini. Vnde alicubi voluntatem, & naturam inter se opponens, *Si voluntas est, in peccando, inquit, natura non est quæ cogit.*

Lib. 2. c. c. contra Felice Manichæ.

Nam tale agens merè naturale, potius agitur à natura, quàm se agat; voluntas verò seipsam agit ac mouet, & ad sui imperium, actum suum in lucem prodire facit.

Hinc porro sequitur; quòd si contingat, actum aliquem sic exire ad imperium voluntatis, & tamen necessario exeat, quædam necessitas in eodem actu cum libertate misceri nihil vetet. Quid enim prohibet, vt voluntas ex deliberatione & directione rationis sibi aliquem actum imperet; & tamen propter alias causas simul concurrentes, vt quia intellectus agendum esse fortè iudicat, & tamen non nisi rationes pro vna tantum parte contrarietatis aut contradictionis voluntati proponat?

C A P V T X V.

Necessitas immutabilitatis, seu naturalis inclinationis stat simul cum essentiali libertate actus.

S Augustinus lib. 5. c. 10. Ciuit. duas necessitates distinguit. Vna est, quæ non est in nostra potestate, sed etiam si nolumus, efficit quod potest: sicut est necessitas mortis.

Hæc est necessitas quam alij vocant necessitatem coactionis, quæ à S. Augustino consideratur, vt causa quædam, quæ nolentem & invitum hominem, aliquid (vt v. g. mortem) subire cogit. Tales etiam sunt motus quidam primò primi, qui ex voluntate à phantasiâ & appetitu inferiori tentata, contra ipsam voluntatem emicant & tumultuantur. In talibus enim est, quædam latè dicta coactio, similis propemodum coactioni, quæ in actionibus agentium merè naturalium (vt v. g. in appetitu bruti) reperitur. Et hæc necessitas cum propria & essentiali

tiali, siue naturali actûs libertate nequit consistere. Non enim tales actus propriè imperantur à voluntate, nec illos voluntas in sua habet potestate, sed iniussu & vltro euolant.

Alia est necessitas, *secundum quam dicimus necesse esse, vt aliquid ita sit, Ibid vel ita fiat*, quæ voluntatem ad talem actum non cogit, aut illam more agentium naturalium non præcipitat. Vnde si talis necessitas in actum voluntatis incidat, non est necesse libertatem essentialem actûs extinguere; quia fieri potest, vt ille actus sit formaliter vel virtualiter deliberatus, & ad imperium voluntatis in lucem exeat. Vnde perspicax Augustini ingenium, huius rei fundum penetrans, *Nescio, inquit, cur eam necessitatem timeamus, ne nobis libertatem auferat voluntatis.*

Tali quippe necessitate Deus & tamen liberè amat seipsum, ait S. Thomas. *Sic Deus, inquit, suâ voluntate liberè amat seipsum, licet de necessitate amet seipsum.* Sic etiam Christus eiusmodi immutabilitatis necessitate, & tamen liberè amauit præceptum Patris. Sic Beati necessariò & liberè amant Deum: sic voluntas hominis sub vnico gratiæ efficacis tractu, à Deo *indeclinabiliter & insuperabiliter agitur*, vt S. Augustinus ait, & tamen simul liberè seipsam agit: sic deinde sub vnica prædeterminatione Thomisticâ, se necessariò, & simul liberè; imò sub vnica iudicij vltimi practici determinatione, se voluntas nostra in suum actum effundit, quod subtiliter demonstrat Bellarminus, & consentit Estius in 2. d. 24.

S. Tho. de
poten. 2.
ad 5.

S. Aug. lib.
de corrept.
c. 12.

Estius 2. de
24. §. 3. in
fine.

Nam voluntas Beatorum, ait, etiam quoad exercitium determinata est ad vnum, quoad appetitum vltimi finis; quia rationis iudicium representans illum finem, tantum sub ratione boni, semper est præsens, & perfectè applicatum mentibus Beatorum: ergo à simili, in quacumque re particulari eligenda, voluntas erit determinata ad vnum quoad specificationem, & quoad exercitium, & re ipsa necessariò eliget, quando aderit præsens iudicium practicum particulare, dictans hic & nunc absolutè, omnibus consideratis, Hoc est eligendum. Nam tale iudicium representat rem tantum sub ratione boni, pro eo tempore, vt est præsens, & perfectè applicatum. Hinc positis omnibus ex parte intellectûs, & eorum quæ circumstant voluntatem & in sensu composito, necesse est vt talis actus voluntatis existat; & tamen sit liber, quia à potentia quæ seipsam in illum actum inclinet, non ab agente extrinseco cogente, nec à natura, in eum more agentium naturalium inanimatorum, aut brutorum, præcipitur. Ideoq; S. Bernardus huiusmodi necessitatem voluntariam appellat, quia cum libertate coniuncta est; veluti S. Thomas necessitatem naturalis inclinationis vocare solet, quia residet in actu, quo voluntas in naturale suum obiectum, quod est bonum, se inclinat.

Bellar. lib. 3.
c. 8 de grat
& lib. arbit.

Licet

Licet enim, vt antè monuimus, agens naturale opponatur agenti voluntario, natura tunc pro naturâ merâ accipitur, quæ naturale agens quadam veluti coactione, foràs in suam actionem extrudit, non ab eo se duci & in actionem molliter, vt sic dicam, deduci permittit; sicut natura voluntatis facit.

Nam aliàs laxiùs de natura loquendo, voluntas suam naturam etiam habet, quæ in bonum, tamquam in obiectum sibi connaturale inclinatur, & à qua natura D. Thomas necessitatem illam voluntariam & liberam, necessitatem naturalis inclinationis, non coactionis, vocat.

S. Tho. q. 10
de poten.
a 2.

Hinc licet naturaliter, & sequendo naturalem suam inclinationem, voluntas se illo modo moueat, non tamen *per modum naturæ*. Nam illa procedunt per modum naturæ, quæ procedunt sicut ea quæ in creaturis producuntur à natura, non à voluntate, vt ait D. Thomas.

Alij verò eam necessitatē immutabilitatis dicere malunt; quia, vt paulò antè dictum est, in sensu composito, & nulla facta variatione in ijs, quæ voluntatem circumstant; necessariò & immutabiliter actus ille voluntatis in lucem, per imperium tamen voluntatis seipsam agentis, exit.

C A P V T X V I.

Eadem doctrina S. Thomæ & aliorum veterum Scholasticorum testimonijs fulcitur.

Nihil ferè apud S. Thomam vulgatiùs, quàm, vbi *necessitatis*, quæ libertati voluntatis opponitur, fit mentio, recurrat statim ad locum S. Augustini Lib. 5. c. 10. Ciuit. vbi necessitatem cogentem à non cogente distinguit; quod illa libertatem voluntatis interimat, hæc incolumem relinquat.

Doctrinâ enim istam S. Thomas & veteres Scholastici ex illo S. Augustini Lib. 5. c. 10. Ciuit. alijsque locis hauserunt: vbi docet duplicem esse necessitatem, vnâ coactionis, & alteram immutabilitatis, siue *naturalis inclinationis* ipsius voluntatis, vt S. Thomas appellat. Primam necessitatem dicit repugnare libertati, alteram minimè

D. Tho. q. 24
a 1. o de ve-
rit.

S. Augustinus, in Lib. 5. de Ciuit. Dei, inquit D. Thomas, videtur duplicem necessitatem distinguere; quarum vna adimit libertatem, faciens aliquid non esse in potestate nostra, quæ dicitur necessitas coactionis; alia est quæ libertatem non adimit; quæ est naturalis inclinationis. Qualis est inclinatio voluntatis in bonum, tamquam finem.

Ac

Ac alibi: Respondeo, dicendum, inquit, quod sicut potest accipi ex verbis Augustini Lib. 5. de Ciuit. Dei, duplex est necessitas, scilicet coactionis, & hæc in voluntatem nullo modo cadere potest; & necessitas naturalis inclinationis; sicut dicimus Deum de necessitate viuere. Et tali necessitate voluntas aliquid de necessitate vult.

Ad 2. dicendum, quod quantumcumque aliquod bonum efficaciter moueat voluntatem, non tamen ipsam cogere potest: quia ex quo ponitur, quod velit aliquid, ponitur inclinationem habere in id; quod est contrarium coactioni. Sed ex perfectione boni alicuius contingit, quod voluntas determinetur ad illud inclinatione naturalis necessitatis

Item: ad primum autem in contrarium, dicendum, quod auctoritas illa sit intelligenda de necessitate coactionis, quæ repugnat voluntati, non autem de necessitate naturalis inclinationis, quæ secundum Augustinum Lib. 5. de Ciuit. voluntati non repugnat.

Et mox: Ad 2. dicendum, quod non pertinet ad impotentiam, si naturali inclinatione de necessitate in aliquid feratur, sed ad eius virtutem: sicut graue tanto est virtuosius, quanto maiori necessitate deorsum fertur. Pertineret autem ad eius infirmitatem, si ab alio cogeretur.

Quæ doctrina euidenter innuit, amorem beatificum, cum necessitate naturalis inclinationis posse libertatem essentialem retinere.

Et alibi, probans necessitatem naturalis inclinationis in peccando, non euertere libertatem arbitrij: Ad tertium, dicendum, inquit, quod per se causa peccati, voluntas est, & per ipsam peccatum conseruatur. Quæ quamuis à principio, ad vtrumque se haberet equaliter; tamen postquam se peccato subiecit, efficitur ei peccatum quasi naturale; & ex hoc immutabiliter, quantum est de se, manet in illo. Vnde paulò infra: Ad quintum dicendum, quod cum peccatum sit menti rationali quasi naturale effectum, illa necessitas non erit coactionis, sed quasi naturalis inclinationis, ac proinde liberum. Et postea: Ad decimum, dicendum quod secundum Augustinum, aliquid potest esse necessarium, & tamen voluntarium. Et vt scias eum loqui de voluntario, non quocumque, sed quod liberum est, & imputatur ad peccatum, proximè dixerat: Ad nonum dicendum, quod peccatum effectum est quasi naturale peccatori: habitus enim sicut quedam natura operatur in habente. Vnde necessitas quæ est ex habitu reducitur ad naturalem inclinationem. Quid opus plura testimonia aceruare, nisi vt molem ex superuacuo ampliemus? Similitudinem enim & paritatem talium per omnia Opera S. Thomæ sparsam videmus.

Et alibi, ac sæpissimè, cum illum S. Augustini locum sibi obijcit:

G

Verbum

1. p. q. 32. *Verbum Augustini est intelligendum de necessario necessitate coactionis. Necessitas autem naturalis non aufert libertatem voluntatis, ut ipsemet in eodem libro dicit.*
a. 1.

2. 2. q. 38. *Et ne quis existimet, quod libertas opposita soli coactioni, non sit propria libertas quæ sufficiat ad meritum, modò creatura extra statum merendi non sit: Duplex, ait iterum, est necessitas: Vna coactionis; & hac, quia repugnat voluntati, tollit rationem meriti. Alia autem est necessitas ex obligatione precepti, siue ex necessitate finis &c.*
a. 3.

In 3. d. 12. *Et iterum: Dicendum, quod impotentia coactionis, qua opponitur voluntario, tollit rationem meriti & demeriti; non impotentia, quæ est ex perfectione in bonitate vel malitia; quia hoc voluntarium non tollit, sed ponit voluntatem confirmatam ad vnum.*
a. 1.

In 3. d. 18 *Inde famosus ille de Christi libertate locus: Si liberum Christi arbitrium etiam esset determinatum ad vnum numere, sicut ad diligendum Deum, quod non facere non potest; tamen ex hoc non amittit libertatem, aut rationem laudis, siue meriti, quia in illud non coactè, sed sponte tendit; & ita est actus sui dominus.*
a. 1.

Quid expressius potuit contra Molinistas, & quosdam hodie Thomistarum fucos, qui aduersarum partium adulatione, aut spe, vel metu, S. Thomam ad confinia, imò intra ipsos fines Molinæ, inuitum deflectunt; dicuntq; se Thomistas esse, & non sunt?
Apor. 2.

Et in Summa contra gent. Videntur, inquit, huiusmodi homines necessitatis rationem ignorare. (audiant Molinæ asseclæ) Est enim duplex necessitas: Quædam coactionis: & hac laudem virtuosorum actuum diminuit; quia voluntario contrariatur. Coactum enim est, quod voluntati contrarium. Est autem quædam necessitas ex interiori inclinatione procedens. Et hac laudem virtuosæ actus non minuit, sed auget; facit enim voluntatem magis intense tendere in actum virtutis. Patet enim ex eo, quod habitus virtutis, quanto fuerit perfectior, tanto vehementius voluntatem facit tendere in bonum virtutis & minus ab eo deficere. Quod si ad finem perfectionis deuenierit, quandam necessitatem infert ad bene agendum, sicut est in Beatis, qui peccare non possunt.
S. Tho. lib 3. c. 138 con tra gen.

Et talis est necessitas, quam amoru beatifico alibi implicitè tribuit S. Thomas, dum ait: quicumque videt Deum per essentiam, impossibile est quin diligat ipsum. Qui locus fuit lapis offensionis quibusdam Thomistis, dum inde collegèrunt dilectionem Beatorum non esse liberam; nec sedulo studuerunt hunc locum cum tot alijs S. Thomæ testimonijs in concordiam reducere, ubi libertatem cum necessitate naturalis inclinationis dicit simul amicè consistere. Vnde coacti sunt ad exoticas & nouas libertatis interpretationes confugere.
S. Tho. 1. p. q. 60. a. 5.

Verum

Verum, quia S. Thomas dicere solet, voluntatem instinctu quodam suæ naturæ, non libero arbitrio, amare finem; ne putes instinctum istum esse brutalem, non verè liberum, audi porro illum: Cum electio sit quoddam iudicium de agendis, vel sequatur iudicium, de hoc potest esse electio, quod sub iudicio nostro cadit. Iudicium autem in agendis sumitur ex fine, sicut iudicium de conclusionibus ex principiis. Vnde sicut de primis principiis non iudicamus ea examinantes, sed naturaliter ijs assentimur, & secundum ea, omnia alia examinamus; ita & in appetibilibus, de fine ultimo non iudicamus iudicio discussionis vel examinationis, sed naturaliter approbamus. Propter quod, de eo non est electio, sed voluntas. Habemus ergo respectu eius liberam voluntatem; cum necessitas naturalis inclinationis libertati non repugnet, secundum Augustinum Lib. 5. c. 10. de Ciuit. Dei: non autem liberum iudicium, propriè loquendo; cum non cadat sub electione.

Vbi audis, nos respectu finis ultimi habere liberam voluntatem, etiamsi ad illum naturaliter & necessariò voluntas nostra inclinetur; quia necessitas illa non est coactionis, sed naturalis inclinationis, quæ libertati non repugnat. Quid verò Thomistarum princeps Capreolus? Deliberatio, inquit, non est primus actus liber; quia omnem deliberationem præcedit voluntas finis: qui quidem actus volendi est liber, licet non pertineat ad liberum arbitrium. Ac totidem verbis, tanquam Echo, ei recinit ac succinit diuinus Capreoli Epitomistes Soncinas.

Loquatur quoque Ioannes de Neapoli, S. Thomæ synchronos & discipulus, qui Magistri sui sensum optimè nouit: Libertas, inquit, est propriè conditio voluntatis. Quod igitur tollit, vel non tollit voluntarium, tollit, & non tollit libertatem. Coactio autem & violentia tollit rationem voluntarij, ut patet per Philosophum in Ethicis. Illud enim ad quod quis cogitur, non est ei voluntarium. Necessitas autem immutabilitatis, vel suppositionis, non tollit rationem voluntarij; ergo nec libertatem arbitrij.

Probat verò deinde, quia Deus, cuius voluntas est maximè libera, vult bonitatem suam primò, & creata omnia secundariò, necessitate immutabilitatis, & multa vult necessitate suppositionis. Si enim vult esse hominem, necessariò vult esse corpus, & animam rationalem. &c.

Secundò inquit, quia voluntas est quedam natura; ergo quedam vult naturaliter, & per consequens, necessariò necessitate immutabilitatis, ut bonum in communi apprehensum, & summum bonum, seu vltimum finem aestimatum, & esse, & viuere, & huiusmodi &c.

Et ad 3. Quod nullum obiectum extrinsecum aufert voluntati libertatem, sed libertatem eius stare simul cum necessitate immutabilitatis, probat ex S. Augustino lib. 5. c. 10. de Ciuit. Dei.

Et ante tempora S. Thomæ Episcopus Parisiensis Stephanus An. 1227. de consilio Magistrorum Theologia, contra varios in fide errores, & eorum Professores, dixit Anathema: inter quos errores iste erat 23. Quod Deum necesse est facere, quidquid immediate fit ab ipso, Error: siue de necessitate coactionis, quod tollit libertatem arbitrij; siue de necessitate immutabilitatis, quia ponit impossibilitatem aliter faciendi.

Sed nemo pænè omnium magis disertè & enucleatè explicat, quid sit illa naturalis, essentialis, & vera, per omnes voluntatis circa fines & media actus perambulans libertas, quàm Seraphicus Bonauentura.

Bonau. in
2. d. 25. q. 1.

Liberum arbitrium, ait, dupliciter potest considerari, aut secundum quod liberum, aut secundum quod deliberans. Si loquamur de ipso secundum quod liberum: sic concedo, quod potest esse non solum respectu contingentis, sed etiam necessarij; sicut patet in Deo, in Christo, & in Angelis & hominibus beatis. cum enim duplex sit necessitas, videlicet coactionis, & immutabilitatis; i. e. necessitas coactionis repugnat libertati arbitrij; necessitas vero immutabilitatis non. Pro eo quod liberum arbitrium dicitur liberum, non quia sic velit hoc, ut possit velle eius oppositum; sed quia omne quod vult, appetit ad sui ipsius imperium: quia sic vult aliquid, ut velit se velle illud. Et ideo in actu volendi se ipsum mouet, & sibi dominatur: & pro tanto dicitur liberum, quamuis immutabiliter ordine- tur ad illud. Si autem loquamur de libero arbitrio secundum quod deliberans, utrum hoc fiat, vel non fiat; sic actus eius de quo deliberat, est contingens.

Io. de Rada
Contr. 13.

Et denique nouissimè, ex eodem Seraphico Ordine Doctor & Professor in Academia Salmanticensi, ac postea Episcopus Pactensis, Ioannes de Rada, tractans hanc quæstionem, An Spiritus sanctus procedat liberè; fusè, & subtiliter demonstrat, quomodo eadem potentia voluntatis non possit liberè circa media, & naturaliter (si naturale contra liberum distinguatur) circa finem versari.

Scot. in 1.
d. 1. q. 4.

Quod ante ipsum vidit Subtilis Scotus. Quia natura & voluntas, inquit, sunt principia actiua habentia oppositum modum principiandi; ergo cum modo principiandi voluntatis, non stat modus principiandi nature. Natura enim ut distinguitur à voluntate, impetu quodam effreni & coactiuo effectum suum extendit; voluntas suum habet in sua potestate & habenis. Si ergo eadem potentia est, quæ amat finem, & eligit media, vnum etiam modum agendi habet circa finem & media; quia diuersi modi operandi arguunt diuersas potentias, inquit Scotus.

Modus autem proprius operandi voluntatis, ait Ioan. de Rada, ut distinguitur contra modum operandi nature, est voluntariè operari.

Agere autem voluntariè est determinare se, seu mouere se ad operandum, ex cogitatione

cogitatione finis suppositâ, siue necessariò, siue contingenter se moueat. Necessariò scilicet necessitate, non coactionis, sed naturalis inclinationis, vel immutabilitatis, vt S. Thomam, S. Bonauenturam, aliosque Scholasticos antea loquentes audiuius.

Postremò, vniuersam hanc, de libertate soli necessitati coactionis inimicâ, doctrinam, toto elegantissimo Libro descripsit & absoluit nuperimè iunior Capreolus, celeberrimè Scholæ Harcurianæ Parisijs Moderator, & Philosophiæ Regius Profess. *Nam etsi Deus, ait aduersus Calui-*

Iacob. Ca-
preolus lib
de libero
arbit. c. ult.

num, se necessariò diligit, verè tamen se liberrimè diligit, seq. illo suo amore, quod docet Magister Sententiarum, liberum habet à necessitate. Non enim inuitus diligit se, non se diligit coactè. Sic à necessitate verè liberae sunt beatae mentes, & perdita; etsi hæ Deum necessitate oderunt, quem illæ amant necessitate. Hæc etenim necessitas non est aduersa libertati. Aduersa quidem est indifferentiæ; sed indifferentia in nobis veræ libertatis impedimentum est, non vera ratio libertatis.

Hæc & similia si maturiùs & penitiùs examinassent Ex. DD. Duacenses, fortasse non tam confuse & indiscretè, resolutè & animosè pronunciassent, *De Catholica fide actū esse planè, si sola coactio homini libertatē adimat.* Sed paulisper meditati fuissent, de quali coactione S. Augustinus, S. Fulgentius, S. Anselmus, S. Bernardus, S. Thomas, S. Bonauentura, & Scholasticorum veterum nobilissimi loquantur, cum asserunt solam necessitatem coactionis, naturali, aut essentiali voluntatis libertati repugnare. Nec de lanâ caprinâ, aut impropriâ libertate, quæ nihil ad mores, & vitæ, aut mortis æternæ meritum confert, illi Patres disputant, sed de libertate quâ rectè, vel perperam viuitur, vt ait S. Augustinus. Et quando S. Bernardus toties ingeminat, *Vbi voluntas, ibi libertas. Consensus voluntarius nos discernit à bestiis. Est enim habitus animi liber sui: siquidem non cogitur, non extorquetur. Est quippe voluntatis, non necessitatis &c.* De liberi arbitrij libertate respondet cuidam interroganti: *Quid tu operaris, aut quid mercedis speras vel præmij, si totum facit Deus?* Id est, de propriissimâ, & meriti mercedisque capace, ac sub diuinæ gratiæ tractu, operante libertate, respondet, differitque.

Duac. a. 110.

S. Aug. lib. 5
c. 10. Cinit.
S. Ber. lib.
de lib. arbit.

CAPVT XVII.

D. Randour, & famofus Anachoreta, Theologiæ
eius confultus, S. Auguftinum, peffimo exemplo,
& faliffimâ Theologiâ Caluino æquant.

S. Auguft
lib. de cor-
rept. c. 12.

QVando D. Auguftini verbis & fenfu dicimus, *Subuentum eſſe in-
firmitati voluntatis humane, vt diuinâ gratiâ, indeclinabiliter &
inſuperabiliter ageretur*, Moliniſtæ clamant nos eſſe Caluiniſtas,
qui doceamus voluntatem hominis lapſi, neceſſitari ad bonum,
ſicut brutorum appetitus neceſſitatur ad appetendum. Vnde quidquid
reclamamus, & rogamus, vt diſcrimen illud duplicis neceſſitatis (qua-
rum vna eſt coactionis, altera immutabilitatis, aut naturalis inclinationis,
quod diſcrimen à S. Auguſtino, à S. Bernardo, à S. Thoma, à S. Bo-
nauentura, à Scoto, Henrico, & tot alijs Sanctis, aut veterum Scholaſti-
corum Principibus, accepimus) dignentur ad aures & animum admitte-
re; nos canimus ſurdis. Hac enim philoſophiâ & ſcientiâ Sanctorum, vi-
dent, credo, prædeterminationem & gratiam efficacem Thomiſtarum,
in bonis actibus, ſtabiliri, & quidquid ex falſa ſua Tridentini inter-
pretatione, contra Thomiſtas, & re verâ, contra S. Auguſtinum & Tho-
mam, hætenus ſtruxerunt & machinati ſunt, funditus corruere.

Igitur iterum audite (ſi aures nondum omnino concretas habetis)
myſterium, quod faſcinum mentis veſtræ, leuiſſimâ manu ſoluet & diſſi-
pabit. Si audire & attendere renuitis; coram cælo & Deo proteſtamur:
ſanguis veſter ſuper vos, & ſuper ſocios veſtros. Niſi enim oculum men-
tis in hanc duplicem neceſſitatem ſedulò intenderitis, ſemper eadem cali-
go vos obtenebrabit, nec vnquam veræ libertatis rationem intelligetis: in
quo tamen nodo, vera gratiæ Chriſti cum libero arbitrio concordia
hodiè & olim ſemper hæſit.

Itaque vllam coactionis neceſſitatem, qualem in appetitu brutorum,
aut hominum phreneticorum cernimus, & qualis Caluino à Doctoribus
Catholicis tribuitur, per Chriſti gratiam induci in actibus bonis, aut per
eius ſubtractionem, in actibus malis, S. Auguſtinus negat, nos negamus ac
pernegamus.

Neceſſitatem tamen quandam naturalis inclinationis, aut immutabili-
tatis, quam D. Thomas 1. 2. q. 112. a. 3. *neceſſitatem inſallibilitatis* etiam
appellat

appellat, non refugimus. Talis quippe est necessitas qua à Spiritu sancto filij Dei aguntur, & quam S. Augustinus intelligit, quando voluntatem infirmam gratiâ Dei indeclinabiliter & insuperabiliter agi dicit. Nam præparatio gratiæ, ait D. Thomas, quatenus consideratur, secundum quod est à Deo mouente, tunc habet necessitatem ad id ad quod ordinatur à Deo; non quidem coactionis, sed infallibilitatis: quia intentio Dei deficere non potest.

D. Th. 1. 2.
q. 142. a. 3.

Ac alio loco: Tripliciter possumus considerare charitatem. Vno modo ex parte Spiritus sancti, mouentis animam ad diligendum Deum. Et ex hac parte impeccabilitatem habet ex virtute Spiritus sancti, qui infallibiliter operatur quæcumque voluerit. Vnde impossibile est, hæc duo simul esse vera; quod Spiritus sanctus velit aliquem mouere ad actum charitatis, & quod ipse charitatem amittat peccando.

Idem 2. 2.
q. 24. a. 13.

Vndelicet intentionem Spiritus sancti nullæ causæ creatæ impedire valeant quin ipsa per omnia obstantia victrix indeclinabiliter & insuperabiliter perrupat, tamen sub illo tam indeclinabili motu liberè voluntas vnâ seipsam mouet, imperiumq; sui actus retinet. Non enim oportet quod ab instrumento, ait D. Thomas, omnino excludatur ratio libertatis, quia aliquid potest esse ab alio motum, quod tamen seipsum mouet: & ita est de mente humana.

Idem q. 24.
a. 1. de veris.

Et S. Thomas alibi iterum: Deus mouet voluntatem immutabiliter propter efficaciam virtutis mouentis quæ deficere non potest, sed propter naturam voluntatis motæ quæ indifferenter se habet ad diuersa, non inducitur necessitas, sed manet libertas.

q. 6 de malo
a. 1. ad 3.

Talem igitur immutabilitatis & infallibilitatis necessitatem sub motu gratiæ efficaciæ & Thomistæ prædeterminationis, cum D. Augustino, D. Thomâ, Scoto & tot alijs, vetustioribus præsertim Theologis, admittimus. Sed non solum talis in brutorum & phreneticorum appetitibus reperitur; sed etiam necessitas cogens, vt SS. Patres loquuntur. A sua quippe natura intrinseca, brutorum appetitus cogitur; quia non molli potius seu inclinatione, sicut voluntas imperiosa sui, in suum descendit actum, sed instinctu naturæ ac duro velut impetu seu óρμη in eum præcipitatur. Et licet impetus interdum etiam voluntati tribuatur; dicendum tamen est, ait D. Thomas, quod aliter inuenitur impetus ad opus in brutis animalibus, & aliter in hominibus. Homines enim faciunt impetum ad opus, per ordinationem rationis, vnde habet impetus in eis rationem imperij, in brutis autem fit impetus ad opus, per instinctum naturæ: quia scilicet impetus eorum, statim apprehenso conuenienti, vel inconuenienti, naturaliter mouentur ad prosecutionem aut fugam; Vnde ordinantur ab alio ad agendum, non autem ipsa seipsa ordinant ad actionem: & ideo in eis est impetus, sed non imperium.

Idem 1. 3.
q. 17. a. 2.

Hinc

Estius in 2.
d 24. §. 14.

Hinc etiam bruta dicuntur naturaliter determinata ad vnum, quia instinctu impetuque naturæ præcipitantur in vnum contrarietatis aut contradictionis latus, homines autem in vtramque partem se inclinare possunt, si intellectus, qui dux voluntatis est, rationes ei inuenire & præluere potest, quibus permota, hæc aut illæc se flectere valeat. Non quasi sub vnico eiusdem iudicii ductu, quo post consultationem omnibus consideratis, hoc agendū esse concluditur, se vtrilibet inclinare possit (hoc enim Aristoteles, D. Thomas, & ratio naturalis, iudicant esse impossibile) sed per diuersa iudicia, & distinctas duorum syllogismorum practicum conclusiones. Hinc meritò Estius, *Dicimus, inquit, ad rationem liberi arbitrii hoc sufficere, vt ex præuio iudicio intellectus practici, sic eligat vnum oppositorum, vt ex eiusdem intellectus DIVERSO IUDICIO possit eligere alterum.*

Et id proprio experimento, si reflectimus, experimur. Cum enim amore iustitiæ aliquid boni, per Dei gratiam operamur, experimur nos iudicare, hoc esse faciendum. Quando verò è contrà, desertâ iustitiâ, aliquid perperam agimus, itidem experimur, abolito priori iudicio, succedere aliud, quo iudicamus voluptati hîc & nunc dandum esse operam. Numquam enim in vtramque simul partem syllogizamus, & duo practica iudicia simul, quibus voluntas in vtrumque latus æquè proximè expedita esse possit, elicimus. Vterlibet tamen liberi arbitrii consensus libertatem suam essentialem habet, quia naturalis voluntatis agendi & se mouendi modus illam secum vehit.

C A P V T X V I I I :

Aduersarij nostri, qui tam ferociter, quasi aduersus hæreticos, pro libertate contrarietatis aut contradictionis, nobiscum dimicant, debent essentialē S. Augustini libertatem cum sua accidentali miscere vel, fateri bruta quoque agere liberè

Fatemur quandam esse accidentalem contrarietatis & contradictionis libertatem; sed talem quæ si ab essentiali libertate diuidatur, signum potius & effigies quædam veræ libertatis sit, non propria & genuina libertas. Hæc est quæ *libertas indifferentiæ* ab alijs appellatur. Verum

Verum in brutis etiam indifferentiam aduertere licet; quæ tamen minimè libera sunt. *Bruta enim beneficijs inducuntur, & flagellis prohibentur,* ait Angelicus Thomas, *propter indifferentiam actionum.* Et paulò antè: *D. Tho. q. 24. a. 2. de seipsam.* Canis enim videns patellam fumantem, & coci baculum, si accedat, eleuatum, an eam voluptate attractus invadat, an dolore deteritus, abstineat; fluctuat, & vtram partem amplectatur, secum quasi deliberat. Quo igitur discrimine hanc deliberationis effigiem & appetitûs brutalis vtriusque inclinationem, à vera & humana deliberatione separabimus? Vtrobique enim vacillatio & fluctus est appetituum, alternaque inclinatio in hoc, aut illud objectum.

Hoc ergo discrimine separare oportet: quòd indifferentia bruti appetitûs, instinctu & impetu quodam naturæ, in hanc & illam partem à natura quasi expellatur; indifferentia verò voluntatis, ex cardine libertatis essentialis dependeat, ac per eam in vtrumque latus torqueatur, beneficioque eius, nomen & rationem libertatis accidentalis ac indifferentiæ fortiatur. Cum enim vera essentialis libertas sit res admodum occulta & tenebrosa, ut sæpe fatetur S. Augustinus, per libertatem contrarietatis, aut contradictionis accidentalem, tanquam nobis magis notas, explicare eam maluit S. Thomas: sic enim passim Philosophi obscuras occultasque rerum essentias per descriptiones accidentales solent in lucem protrahere. Indifferentia autem bruti, quia in simili cardine non vertitur, imaginem libertatis tantum, non ipsam veritatem, habet.

Ante omnia igitur inspiciendum, quænam interior manus moueat & agitet istam bilancem: per dependentiam enim & respectum ad eam, exterior indifferentia, induit, aut exiit libertatis rationem & nomen. Nam si interior potentia motrix habeat suum actum in potestate, sequæ ipsam ex imperio sui moveat, non cogatur à natura indifferentia illa, tam contrarietatis, quàm contradictionis est participatiuè libera; imò quædam accidentalis libertas potest nuncupari. Si autem ad veram libertatem sufficiat quæcumque, & vndecumque dependeat, actionum indifferentia; nihil causæ iam est, quin in brutis non oporteat veram libertatem agnoscere.

Sed hæc nouos Peripateticos imaginatio decipit: quòd aliquando legerint, iudicium indifferens intellectûs esse causam indifferentiæ voluntatis; quod sensum istum habet: Quòd, quia intellectus per diuersa iudicia diuersas vias ostendere voluntati potest, voluntas hanc, aut istam viam indifferenter ingredi & carpere possit; quod omninò est verissimum.

mum. Ipsi verò imaginantur, quasi vnico iudicio practico intellectus hoc fiat; & quòd vbi intellectus vnica syllogismi practici conclusione, hanc partem ex duabus oppositis eligendam censuerit, hoc eodem iudicio, tam ad aliam partem oppositam eligendam, quàm ad hanc, pariter ac æquè proximè expeditus & accinctus sit; quod in philosophia Aristotelis, S. Augustini, S. Thomæ, Scoti, Bellarmini nuper citati, Estij, & communi Peripateticorum, est falsissimum. Sic enim voluntas contra vltimum iudicium practicum intellectus eligere posset. *Si autem voluntas*, ait vester Estius, *in sua electione, non necessario dependeret ab eiusmodi iudicio rationis, sed posset eligere contra quàm ratio practica diceret; iam fieri posset, vt in voluntate esset peccatum, sine errore intellectus. Quod quidem etsi fateantur aduersarij; falsum tamen esse, atque impossibile multis argumentis ostendimus ad distinct. 22.* Deinde paulò antè Estius arbitratur, Patres Tridentinos illud (iudicium practicum) significare voluisse nomine illuminationis Spiritus sancti, per quam Deus tangit cor hominis, id est, voluntatem, nimirum efficaciter eam mouens: eo quòd electio voluntatis eiusmodi illuminationem necessario consequatur.

Si ergo electio voluntatis necessario sequitur illam illuminationem, stante hac illuminatione, voluntas oppositum eligere nequit, nisi ipsa iudicium practicum mutet. Et hoc est, quod voluit Estius, quando dixit, quòd ad arbitrij libertatem sufficiat, vt diuerso iudicio, voluntas oppositum eligere possit.

Nec satis est, vt voluntas sine alio iudicio possit eligere oppositum, quòd tale obiectum non iudicetur necessario eligendum. Nam si hîc & nunc, tantùm iudicetur simpliciter eligendum, Bellarmini & Estij discursus assequuntur quod intendunt. Hoc enim iudicio practico, quo concluditur, determinatè hoc esse eligendum (etiãsi non addatur, *necessario, aut contingenter,*) non potest voluntas sufficienter dirigi, vt eligat oppositum: quemadmodùm si intellectus conclusit, contrafebrim eligendum esse medicamentum frigidum, non posset voluntas, hòc eodem iudicio directà, eligere calidum medicamentum.

Nec etiã per libertatem contradictionis potest non eligere frigidum. Nam vt liberè ab electione frigidi abtineatur, opus est alio iudicio, quo utilitas, aut aliqua bonitas talis non-electionis voluntati repræsentetur. Ad liberam enim suspensionem actus voluntatis, requiritur aliud iudicium positium ex parte intellectus. Nã licet ad suspendendum actum voluntatis, ait Suarez, non intercedat positiua volitio formalis; intercedit tamen virtualis, ratione cuius dicitur illa suspensio voluntaria ac libera: & ideo ad illam

Estius in 2.
d. 24. §. 3.
in fine.

Ibid.

Suarez lib.
3. c. 3. de
Angel.

illam etiam necessarium est, ut illa suspensio sub aliqua ratione boni, seu convenientis representetur. Ut tamen positiua volitio, naturaliter & non liberè dissoluatur & cesset, ut quando homo labitur in somnum, (quomodo etiam naturaliter cessant brutorum appetitus) nullo iudicio intellectus præeunte est opus. Sed hoc ad liberam suspensionem actus voluntatis, ut iam antè dixi, non est fatis.

C A P V T X I X.

Ex Guil. Estij & Barthol. Petri Doctorum Duacensium doctrinâ, falsa est quorundum sess. 6.

Trid. c. 5. & can. 4. interpretatio, qui inde contendunt, liberum hominis arbitrium à gratia motum, æquè proximè paratum & utrimque accinctum esse ad eius consensum, & dissensum seu reiectionem.

C Ap. præcedenti audiuius Estium existimantem, *Spiritus sancti illuminationem*, de qua Trid. sess. 6. c. 5. mentio, non esse aliud, quàm quod Aristoteles & D. Thomas vocant iudicium ultimum practicum intellectus: *per quod Deus tangit cor hominis, id est voluntatem, nimirum efficaciter eam mouens: eò quod electio voluntatis, eiusmodi illuminationem necessariò consequatur.*

Estius in 2.
d. 2. 4. § 3.
circa finem.

Si ergo talem illuminationem electio, seu consensus voluntatis *necessariò consequatur*, iam locus non est eodem instanti, dissensui, seu reiectioni gratiæ; quia consensus & dissensus repugnant, & quod reiicitur, eo instanti quo reiicitur, iam non est: sicut eo instanti, quo vna forma ab alterâ contrariâ subiecto expellitur, ex doctrina Philosophi, iam in subiecto tali non est.

Arist. lib. 6.
Phyfic.

Igitur eo instanti temporis, quo illuminatio, siue iudicium practicum, & electio illuminationem naturâ consequens, simul sunt; non potest aliud iudicium practicum contrarium illuminationi vnà esse in intellectu, ut dirigat voluntatem & imperet ei dissensam, ac gratiæ reiectionem.

Vnde expectandum est aliud instans priori succedens: ac proinde liberum arbitrium in instanti illuminationis nequit habere aliud de reijcienda gratia iudicium practicum; nec gratia reijci, quando acceptatur. Vnde denique euidenter sequitur, liberum arbitrium in illo priori natura, quo gratia consentit, non esse æqualiter indifferens, & proximè in vtrumque paratum, ad consensum & dissensum,

Barthol. Quod etiam, eiusdem Academiae Duacenæ nuper illustre decus, Petrus Aët. Bartholomæus Petrus sic explicat. *Verum est, inquit, quod internam inspirationem homo per libertatem arbitrij abijcere possit, & ei dissentire, si velit, vt in Tridentino traditum est, sess. 6. c. 5. & can. 4. Sed non propterea dicendum est, veram & efficacem Dei gratiam sine effectu suo esse posse, homine scilicet resistente ne effectum sortiatur. Nam ipsa gratia creata, nulla substantia est, quam homo possit intra se recipere, si velit; ipsa velut in aëre suspensa, donec recipiatur; sed est ipsa passiva motio, quâ homo à Deo intus mouetur, quæ quatenus sit, eius gratia dicitur, vt auctoris.*

S. Prosp. Si igitur gratia actualis sit ista passiva motio, non est profectò sine termino suo & proinde proximum effectum suum iam habet, qui est quidam diuinus amor, qui voluntati antè inesse & eam tangere debet, antequàm ab ea reijci & repelli valeat. Est enim quoddam velle, ait S. Prosper, *quod Deus sic donat, vt perseueraturis, illam mutabilitatem quæ potest nolle, non auferat.*

Vt iam pateat quomodo gratia ista reijci valeat; quia voluntas suâ mutabilitate post consensum, ei dissentire, & illud velle bonum, contrario dissensu expellere & extinguere potest.

Liberè autem vtrumque facit voluntas; quia non instar bruti, in consensum aut dissensum necessitate naturæ, quam SS. Patres coactionem vocant, extruditur; sed à seipsa, inclinatione molli abducitur.

Vt hinc etiam facile pateat, quomodo cum necessitate quadam immutabilitatis, aut naturalis inclinationis, quam aduersarij, panico quodam terrore metuunt, liberi tamen arbitrij, & indifferentiæ libertas consistat. Nam, licet posita gratiâ efficace, vel Thomisticâ prædeterminatione, aut vltimo iudicio practico, immutabiliter, & necessariò, seu infallibiliter, voluntas consentiat; potest tamen non consentire, aut contrarium eligere; quia potest mutare iudicium practicum, aut dissoluere circumstantias quibus seipsam implicuit, & necessitatem illam voluntariam sibi fecit: aut, si gratiâ efficace, aut prædeterminatione Thomisticâ, à Deo in contrariam partem moueri debet, mouetur sicut naturali suâ inclinatione, & suo connaturali modo est mobilis; ita videlicet, vt

sevnà agat, moueatque, & proinde voluntariè & liberè libertate essentiali; non autem à Deo cogatur, vt agentia naturalia coguntur & præcipitantur à natura; sicut Abailardus, & VViclef olim somniarunt.

Nec modus iste mouendi & prædeterminandi Dei inducit necessitatem, quam S. Anselmus vocat antecedentem, quæque euertit arbitrij libertatem, vt Vincentius Lenis nuper satis perspicuè demonstrauit. Sed à talibus Libris veritatis amatores arcentur, & vltro obtruduntur ijs in manus Petauij, Ricardi, & aduersariorum plena erroribus, & magnis tamen inflata laudibus, & falsis ornata encomijs scripta; vt nemo mirari debeat, si videat tam latè falsitatem contra veritatem & S. Augustinum quotidie valescere. Imò instar prodigij, multi magni & prudentes viri meritò mirantur, quomodo, tot annos, aduersus tam potentes, & irarum inimicorumque affectuum impotentes aduersarios, qui cælum terramque mouent, veritas potuerit invulnerabilis persistere.

Vincentij
Lenis lib. 2.
c. 8. sect. 4.
contra Pe-
tau. & Ri-
card,

Quænam igitur est necessitas antecedens, inimica humanæ libertati?

R. *Qua rem esse cogit*, ait S. Anselmus. Qualem in actionibus merè naturalibus, & in appetitibus brutorum cernimus. Talis enim necessitas, non tantum naturâ prior est actione ad quam inclinatur, sed etiam actionem illam impetu præcipitat: quemadmodum Doctores Subtilis & Solemnis acutè, subtiliter, & profundè exponunt.

S. Ansel.
lib. de con-
cord. c. 2.
& 3.

Duplex est necessitas, ait Subtilis Scotus. *Vna præuia est ad voluntatem; vt voluntas intelligatur cadere sub necessitate tanquam impellente in actum, & figente in actu. Si autem sic esset, voluntas ageretur, & non ageret (sicut bruta dicuntur non agere, sed agi à natura,) nec staret in tali actu libertas.*

Scot. quodl.
16. q. 2.

Altera est necessitas concomitans: ita vt ipsa intelligatur cadere sub voluntate, sic vt voluntas, propter firmitatem libertatis suæ, sibi ipsi necessitatem imponat in eliciendo actum (vt quando sub gratia efficace, sub prædeterminatione Thomisticâ, sub iudicio vltimo practico &c. indeclinabiliter & insuperabiliter seipsam agit) & in perseuerando, seu figendo se in actu.

S. August.
lib. de cor-
rept. c. 12.
Henric.
quodl. 3.
q. 17.

Et Henricus Gandauensis: *Non impetu naturæ præcedente, motum voluntatis, ait, & voluntatem in actum impellente, vult homo quod vult, quemadmodum appetunt bruta; sed desiderio & complacentiâ voluntatis præcedente (non reapse, sed secundum rationem) & naturali impetu voluntatem concomitante.*

S. Augustinus autem, & S. Thomas huius rei profundum ex puteo Democriti in lucem protrahunt per vsum, & imperium, quo voluntas seipsâ vtitur, & actum suum imperat sibi. Noli mirari, inquit S. Augustinus, si ceteris per liberam voluntatem vtimur etiam ipsâ liberâ voluntate

S. August.
lib. 2. c. 19.
de libero
arb.

per eam ipsam uti nos posse, ut quodammodo seipsa utatur voluntas, quae utitur ceteris: sicut seipsam cognoscit ratio, quae cognoscit & cetera.

D. Tho. 1. 2.
q. 16. a. 4.

Quid S. Thomas? Quia actus voluntatis, ait, reflectuntur supra se ipsos, in quolibet actu voluntatis, potest accipi consensus, & electio, & usus. Ut si dicatur, quod voluntas consentit se eligere, & consentit se consentire, & utitur se ad consentiendum & eligendum. Et Caietanum, quaeso, ibi etiam vide.

1. p. q. 6. 2.
ult.

In 2. d. 25.
a. 5. ad 4.

Vnde et si S. Thomas alicubi dixerit, Quicumque videt Deum per essentiam, impossibile est, quin diligat ipsum: alibi tamen etiam dicit & audet, Beati eligunt amare Deum sempiternam & liberam electione. Vbi libertatem & electionem amoris beatifici cum necessitate inclinationis naturalis coniunctam esse agnoscis.

C A P V T X X.

Duac. n. 101

Quasi verò, inquiunt iterum Duacenses, nulla lex naturae, aut positiua, quantumvis facillima observatu, servari possit ex complacentia honestatis ac rectitudinis.

Duac. n. 99.

INde verò probare contendunt, fidem & Dei gratiam ad omne opus verè bonum, quo praeceptum aliquod in veritate & coram Deo impleatur, nequaquam esse omnino necessariam. Vnde iterum paulò antè: Quasi vero, sola absentia fidei sufficiat, ut omnia opera infidelium vera sint peccata. Sed illud, Quasi vero, fuit etiam olim Iuliani, Pelagianorum ardentissimi petulantissimi que.

Debuerunt ergo Duacenses, ne palam à doctrina S. Augustini, SS. Patrum, Pontificumque abirent, iterum distinguere.

S. August.

Vel enim actus dicitur bonus ex genere suo, siue ex proximo fine & obiecto (quem S. Augustinus ex officio bonum appellat;) vel non solum ex genere suo, sed etiam ex fine ultimo, ad quem referendum esse vera sapientia precipit.

Per actum priori modo bonum, possunt servari, etiam ab impijs & infidelibus, praecepta non tantum observatu facillima, sed etiam quandoque difficillima, ex humanae honestatis & rectitudinis complacentia. Sed ista non est actio recti itineris, quae ultra hominem, usque ad totius rectitudinis fontem ascendere debet; de qua ad Eudoxium & Monachos eius loquitur

quitur S. Augustinus: *Cantantes, & psallentes in cordibus vestris Domino, vel vocibus à corde non dissonis, omnia in gloriam Dei facite, qui operatur omnia in omnibus. Ita feruentes spiritu, ut in Domino laudetur anima vestra. Ipsa est enim actio recti itineris, quæ oculos semper habet ad Dominum, quoniam ipse euellet de laqueo pedes. Iste est oculus simplex, & à rerum terrenarum fordibus liber & sincerus, de quo loquitur Christus in Euangelio: Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus lucidum erit. Nam hunc oculum agnosce intentionem, ait S. Augustinus, quâ facit quisque quod facit. Et per hoc discere, eum qui non facit opera bona, intentione fidei bona, hoc est, eius quæ per dilectionem operatur; totum quasi corpus, quod illis, velut membris, operibus constat, tenebrosum esse, hoc est, plenum nigredine peccatorum.*

S. August. Epist. 81.

Matt. 6.
S. August. lib. 4. c. 3. contra Iul.

Et alibi: Debemus nulla opera præponere fidei, id est, ut ante fidem quicquam dicatur bene operatus. Ea enim ipsa opera quæ dicuntur ante fidem, quamvis videantur hominibus laudabilia, inania sunt. Ita mihi videntur esse, ut magna vires & cursus celerrimus præter viam. Nemo ergo computet bona opera ante fidem: ubi fides non erat, bonum opus non erat. Bonum enim opus intentio facit, intentionem fides dirigit. Non valde attendas, quid homo faciat; sed quid, cum facit, aspiciat, quò lacertos optimæ gubernationis dirigat.

Præfat. in Psal. 31.

Et de hoc argumento, cum Iuliano ex professo disputans, & exemplis gloriosarum virtutum Fabriciorum, Regulorum, Fabiorum, Scipionum, Camillorum, atque id genus veterum Romanorum laceratus, fatetur tandem eos, naturaliter quæ legis sunt utcumque fecisse, scriptum habentes in cordibus suis opus legis, hætenus ut alijs non facerent, quod perpeti nollent. Hoc tamen peccantes, quòd homines sine fide, non ad eum finem ista opera retulerunt, ad quem referre debuerunt. Minus enim Fabricius quàm Catilina punietur, non quia ille bonus, sed quia iste magis malus, & minus impius quàm Catilina Fabricius; non veras virtutes habendo, sed à veris virtutibus non plurimum deviando.

Lib. 4. c. 3. contra Iul.

Et antea: Quidquid boni sit ab homine, & non propter hoc sit, propter quòd fieri vera sapientia præcipit, etsi officio videatur bonum, ipso non recto fine peccatum est. Possunt ergo aliqua bona fieri, non bene facientibus à quibus fiunt.

Confitetur ergo S. Augustinus, bona esse, quæ solo etiam officio bona sunt & utcumque tolerabiliter tribui posse diuino muneri.

Quanto enim tolerabilius, ait Iuliano, illas quas dicis in impijs esse virtutes, diuino muneri potius, quàm eorum tribueres tantummodo voluntati.

Ibid.

Sunt enim bona; sed qualia, ut alibi ait, etiam accipere possunt filij concubinarum, non bona hereditaria Isaaci. S. Thomas autem non tam peccata

S. August. lib. de patient. c. 2.

cata, aut vitia, quàm *virtutes imperfectas* appellat: quia vitium & malitia non tam ipsis insidet & inhæret, quàm assidet & adhæret quasi ad latus, in eadem voluntate. Nam officium illud bonum eleuari & referri potest, etiam per diuersum actum, vsque ad Dei gloriam, quò peruenire deberet, tanquam quoddam inferioris ordinis verè bonum; sed carentia relationis quæ ei assidet, ipsū deformat, & eius lucē quādā veluti nigredine infuscet ac obumbrat. Integrum volumen exscribendum foret, si omnia S. Augustini, & discipulorum eius testimonia congerere velim, quibus nullum esse solidum & vndique consummatum in infidelibus virtutis opus, ante omnē gratiæ lucem, tanquā rem fide Christianā certam, asserit Augustinus. Cantemus istud ex discipulo eius fidelissimo Prospero:

S. Prosper
Car. de In-
grat.

Omne etenim probitatis opus, nisi semine vera

Exoritur fidei, peccatum est, inq, erratum

Vertitur, & sterilis cumulat sibi gloria pœnam.

D. Tho. in
4. d. 1. q. 3.

Et hoc etiam, inter tot alia, ex S. Thoma: Dicendum, quod secundum Theologum, nullus actus procedens à voluntate deliberante, est indifferens. Quia si refertur in Deum, suppositā gratiā, meritorius est. Si autem non est referibilis, peccatum est. Si vero est referibilis, & non referatur, vanus est & otiosus: otiosum autem, inter peccata apud Theologum computatur.

Lib. 4. c. 3.
contra Iul.

Vbi vides, quòd actus, qui apud philosophum moralem Aristotelicum in virtutum classe ponitur; apud Theologum tamen inter peccata reputetur, quia otiosus est, nec ad Deum, quod æterna sapientia præcipit, referatur. Quia, ait rursum Augustinus, cum non ad suum referuntur auctorem dona Dei, hoc ipso mali his vtentes, efficiuntur iniusti, & si quas habent virtutes, veras non habent.

S. Tho. ad
Hanibald.
in 4. d. 31.
q. 3.

Sed audiatur iterum S. Thomas: Dicendū, quod semper in actu matrimonij aliquod peccatum incidit, nisi hac intentione fiat coniunctio, vt proles procreetur, quod pertinet ad bonum prolis; vel saltem vt debitū reddatur, quod pertinet ad bonum fidei. Motus autem nature solius tendit in prolem habendā absolute: quæ intentio non est recta, nisi vlteriùs referatur in Deum; ita quòd proles queratur ad cultum Dei suscipiendā, & nutriendā. Quod paulò adhuc explicatiùs repetitur in Supplem. q. 49. a. 5. ad 1. Fundamentum istius cælestis, sanctæ & Christianæ doctrinæ est; quia actualis vel virtualis relatio actus boni in finem suum vltimum, non tantum in consilio, sed in præ-

D. Th. 2. 2.
q. 69. a. 1. &
1. a. q. 102.
1. 6. ad 7.
1. 10. 4.

cepto est. Nam, vt ait D. Thomas, ex præcepto tenemur omnia in gloriam Dei facere. Quod etiam Estius fatetur 1. Cor. 10. v. 31. Relatio verò fit per quemdam (saltem leuem) filialis charitatis affectum, quæ haberi non potest, nisi per Spiritus sancti gratiam. *Charitas quippe ex Deo est.*

Et

Et hæc vnica & solida ratio est, quare ad quodlibet etiam minimæ difficultatis (si officium virtutis spectes) implendum verè & coram Deo præceptum, necessarium sit gratiæ siue charitatis auxilium: item quare *legem non impleat, nisi charitas Dei, diffusa in cordibus*. Quo modo etiam S. Augustinus perpetuò hanc Scripturam exponit: *Plenitudo legis est dilectio*.

S. August.
Psal 150.
Rom 1.

Igitur Pij V. Bulla, dum damnat eos, qui asserunt *Omnia opera infidelium esse peccata*: vel dirigitur in Caluinistas, aut eorum affines, qui nihil boni, etiam quoad virtutis officium, ex naturali hominis arbitrio proficisci delirant: aut certè si infidelium opera voluntatesque non solùm ex proximis obiectis ac ex genere suo, sed etiam ex fine vltimo ad quem referri debent, æstimentur, non omnia sunt peccata; quia vt R.P. Franciscus à S. Augustino de Macedo Lusitanus Conimbric. Ord. Minorum Obseruat. S. Theol. Prof. & vtriusque Maiestatis Christianissimæ, Regis & Regina Regentis Ordinar. Concionator, elegantissima S. AUGUSTINI CORTINA nuper asseruit & disseruit: *Non omnia opera infidelium sunt peccata; sed illa tantùm, quæ sine vlla fidei luce, & sine aliquo igniculo gratiæ, deliberatè ab infidelibus fiunt*. Vnde postea: *Illa propositio, inquit, Omnia opera infidelium sunt peccata, ita vniuersim accepta, reprobanda est: cum multa opera fiant ab infidelibus indeliberatè, & sine aduertentia; non pauca ex ignorantia inuincibili, quedam possunt esse ex lumine fidei: quæ peccata non sunt*. Apparet autem, Augustinum de operibus tantùm infidelium deliberatis, & ante omnem fidem & gratiam, fuisse locutum; cum dicat ex defectu debiti finis praua fore.

Cortin.
S. August.
Concl. 37.

Item, ait, respondetur, Pontificem dicere, nonnullas earum propositionum posse aliquo modo sustineri. Quòd siquæ possunt, hæc certè sunt, & hoc S. Augustini sensu intellectæ.

Quod autem dicit, aliqua opera infidelium fieri posse ex aliquo lumine fidei & gratiæ igniculo, nemo miretur: nam sicut auroræ crepuscula antecedunt diem; ita Deus quibusdam velut antelucanis illustrationibus nonnunquam infidelium mentes tangit, & disponit ad plenum fidei diem. Illæ autem illustrationes ad fidem imperfectam pertinent, aut reducuntur. Deinde, vt fulgetra & subitæ coruscationes altis interdum & concubijs noctibus, ex improviso emicant, & illicò extinguuntur; sic Deus fideles quosdam, profundâ ignorantiae nocte demersos, ex inscrutabili sapientiæ suæ consilio, scintillis quibusdam diuini sui ignis derepentè afflat & perstringit, etiamsi ignem fidei totam nunquam in mentibus eorum accendere decreuerit. In tali verò scintillarum luculâ, bene ac perfectè operari

Picin. in
Argum.
Alcibiad. I.

operari, & operationem suam ad Deum, omnis lucis & boni fontem, referre, nihil vetat. Eiusmodi fortasse luce perstrictus Plato dicebat: *Perfectum & absolutum hominis officium esse; primò quidem, ut naturam suam animaduertat; deinde ut ab illa tanquam ab imagine, affectu ad diuinam mentem, exemplar eius & causam, conuertatur.*

Apud
Arrian. lib.
I. c. 16.

Eòdem quoque duci, & ire potest illud Epieteti: *Si sani essemus quid aliud agendum erat & publicè & priuatim, quàm numen celebrandum & laudandum, & grates persolueudæ? Nonne & inter fodiendum, & arandum, & edendum, hymnus hic cantandus erat Deo? Magnus est Deus, qui nobis instrumenta præbuerit, quibus terram excolamus: magnus est Deus, qui manus dederit, qui deglutiendi vim, qui ventrem, qui effecerit, ut latenter crescamus &c.* Ac postea: *Si philomela essem, philomelæ officio fungerer; si olor, olor. Nunc rationis cum sim particeps, Deus mihi celebrandus est, hoc meum munus est, hoc exequor.* Quid melius & diuinius à Christiano potuit?

C A P V T X X I.

Guil. Estius viam SS. Augustini & Thomæ, de præcepto relationis omnium bonorum operum in Dei gloriam, ingressus, non quousque debuit, est progressus.

S. Th. 2. 2
q. 26. a. 6.
S. August.
Epist. 106.

Veram causam, cur ad quoduis opus vndique & consummatè bonum, gratia supernaturalis sit necessaria, esse diximus; quòd relatio operis in Dei gloriam sit plenitudo & complementum omnis boni operis: sine gratia autem, relatio illa vsque ad tam sublimem finem ascendere, & in eius casto complexu hære, sine lapsu ad creaturas, non potest; *propter operis defæcatam puritatem*, ut doctissimus C O R T I N Æ S. Augustini Auctor dicebat. Est enim actus imperfectæ saltem charitatis, sed tamen defæcatæ & supernaturalis, quæ ex gratia Dei manare debet. Imò ipsa *inclinatio gratiæ*, nihil est aliud, quàm *affectus charitatis*, ut post Magistrum Augustinum S. Thomas docet. Exinde nobile illud S. Augustini effatum: *Charitas sola verè benè operatur.*

Vnde cum etiam Guil. Estius hoc præceptū referendi omnia in Dei gloriam per actum charitatis agnoscat, non possumus non mirari vehementer

menter illud Ex. DD. Duacensium, *Quasi verò; quo discipulos S. Augustini, blando risu eludentes, non videntur ambigere, quin aliqua lex naturæ, ex genere & officio suo facillima, ut dicunt, observatu, servari valeat, bono liberi arbitrij usu, ex complacentia honestatis ac rectitudinis humanæ, quæ in tali virtutis moralis officio reperitur.*

Si enim, opus illud præceptum, quantumvis officio facile, per relationem tamen charitatis sustolli debet in cælum, & usque ad summi boni contactum, ut sic dicam, pertingere; quid mirum, si liberi arbitrij vires eò usque evalescere non possint?

Igitur Guil. Estij, quem tanquam Magistrum suum & patrem Duacenses meritò colunt, doctrinam paulisper inspiciamus.

Commentans Apostoli locum 1. Cor. 10. v. 31. *Siue manducatis, siue bibitis, siue aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite*; refellit eos qui in istis verbis consilium tantum, non præceptum contineri dicunt. Hic enim commentarius, inquit, aberrat à scopo Pauli: eumq; rejicit S. Thomas, exponens similem huic sententiam ad Coloss. 3. Allegatque similia eiusdem S. Doctoris testimonia, 2. 2. q. 69. a. 1. & q. 83. a. 14. & q. 89. a. 4. item 1. 2. q. 88. a. 1. & q. 102. a. 7. ad 6. quidquid Caietanus contrà.

Et quanquam S. Thomas interdum addat, non requiri ad vitandum peccatum, relationem actualem, sed sufficere habitualement; probat tamen Estius talem relationem non esse merè habitualement, sed eam quam hodie alij Scholastici virtualem (cuius virtus ex actu præcedenti relicta, in sequentibus durat) appellare solent.

Verum, Estius desertâ viâ istâ Augustini, Thomæ, ceterorumque Sanctorum Patrum, & regiâ quæ ducit ad cælum; in semitam istam deflectit: ut præceptum illud, omnia bona opera sua referendi in Deum, solos fideles, & eos quibus fides Christi fuit annunciata, obliget.

Causa sic restringendi hanc obligationem fuit, ut longius euitaret laqueos Bullæ Pij V. quæ hanc propositionem, *Omnia infidelium opera sunt peccata*, damnat. Cuius Bullæ metum apertè nudat Estius, dum subdit: *Ex quo iam fundamento soluitur obiectio de infidelibus. Qui quamvis suas actiones, alioqui bonas, in hunc finem gloriæ Dei non referunt, adeoq; nec referre possunt, ij saltem qui de Christo nihil audierunt; dum tamen in illis spectent finem, ad quem dictante ratione naturali referendæ sunt, non reprehensionem merentur, sed laudem: tametsi vix inueniri infidelium hominum facta, quæ iustitiæ debitam laudem, defensionemue mereantur, si discutiatur quo fine fiant, testis est Augustinus in libro de spirit. & litt.*

Sed ne in illam Bullam offenderet, necesse non fuit à via regia SS. Pa-

trum declinare, vt patet ex alijs illius Bullæ interpretationibus, quas antè ostendimus.

S. Augustinus verò præceptum illud referendi omnia humanarum virtutum officia in Deum, esse iuris naturæ, quod etiam infideles astringat, censet. Nam illius relationis defectu, virtutes Fabriciorum, Scipionum, ceterorumque infidelium Romanorum, vitio & peccato contaminatas fuisse Iuliano probat: quia *licet vtcumque quæ legis sunt naturaliter fecerint; hoc tamen peccauerunt*, inquit, *quòd homines sine fide, non ad eum finem ista opera retulerunt, ad quem referre debuerunt*. Finis autem iste, inquit, est Deus, cui dicimus, *Deus virtutum conuerte nos*. Et postea, non de fidelibus tantum, sed generaliter de omnibus hominibus: *Per hunc amorem creatoris*, ait, *bene quisque utitur etiam creaturis. Sine hoc amore creatoris, nullus quisquam bene utitur creaturis*.

Et testimonia Lyrani & Carthusiani, quæ pro præcepto isto relationis operum vsque in vltimum finem, recitat & laudat Estius, ad omnes homines, non ad solos Christianos extenduntur: & hoc fermè doctissimæ CORTINÆ argumento inuoluuntur: S. Augustinus censet, ait, *eum qui naturali ductus affectu colit parentem, & miseretur viduæ, sistendo in eo fine, ex amore illius creaturæ, non referendo opus ad creatorem, peccare venialiter, ex defectu finis debiti*. Nam illi certè actus naturaliter officijs boni, videntur esse conformes rectè institutæ naturæ: sed oportet creaturam rationalem altius aspicere, & tollere se humo, & ad Deum affectus illos referre. Quæ iuris naturæ philosophia, Pythagoræ, Socrati, Platoni, Senecæ, Epicetio; multisque alijs Gentilium sapientibus non ignorata fuit.

C A P V T X X I I.

Discipuli S. Augustini Bullam S. D. Pij V. iam olim susceperunt, & religiosè obseruant.

IN CORONIDE sua, de potestate & auctoritate Romani Pontificis, B. Petri Successoris, multa passim obuia & vulgò in Scholis protrita inculcant Ex. Domini Duacenses; quasi fortè de illis prærogatiuis dubitarent S. Augustini hodie sectatores, de quibus nemo Carneades Catholicus ambigit; & quæ vniuersa ac plura, mirabili vnus aut alterius versiculi compendio, illos docet præcipuus S. Augustini discipulus Prosper: dum Magni Papæ Leonis (cuius Minister & Notarius

rius erat) fluentia ista de Vrbe Româ verba, *Ciuitas sacerdotalis & regia, quæ per sacram B. Petri Sedem, caput Orbis effecta, latius præsidet religioni diuinâ, quàm dominatione terrenâ, carmine alligans cantat,*

—— *Pestem (Pelagianam) subeuntem prima recidit*

Sedes Roma Petri; quæ Pastoralis honoris

Facta caput Mundo; quidquid non possidet armis,

Religione tenet.

S. Leo ser. 1.
in nat. al.
SS. Petri &
Pauli

S. prosper
Carm. de
Ingratis.

Quantum verò ad Pij V. & Gregorij XIII. ab Urbano VIII. nuper approbatam & confirmatam Bullam, sectatores S. Augustini iam olim eam venerati sunt, receperuntque : ac si in Domino gloriari oporteret, ex solidissimâ Magistri sui, & à tot Romanis Pontificibus confirmatâ doctrinâ, sincerius interpretantur, quàm quicumque hodie, relictâ regiâ & S. Augustini viâ, Molinæ semitam, aut aliam affinem ac contiguam sequuntur.

Quid de arbitrij libertate, quid de gratia Angelorum & stantis, aut lapsi hominis illi sentiant, ex præmissis capitibus satis iam ferè à nobis vulgatum est.

Vnde articuli à Pio damnati, & inuidia, quæ Baium onerant, nihil ad ipsos.

Necessitatem naturalem, qualis visitur in appetitu brutorum, libertati humani arbitrij repugnare, & Angelorum, primique hominis gratiam, verè fuisse gratiam, naturæ superadditam fatentur; licet certâ consideratione & respectu, SS. Patres interdum *naturalem* appellitent. Sic Papa Cælestinus in Epistola ad Galliæ Episcopos dicit, *In præuicatione Adæ, omnes homines naturalem possibilitatem perdidisse.* Ista verò *naturalis* possibilitas nihil aliud erat, quàm gratia, quæ dabat primo homini posse bene velle, non dabat ipsum velle, sicut dat gratia hominis lapsi. Sic S. Prosper Epistola ad Ruff. ait, *Amisssa naturali innocentia, hominem exulem & perditum ambulare sine via.* Sic S. Fulgentius dicere non veretur, *Deo donante, hominem in Deum naturaliter credere.* Et iterum: *Arbitrium hominis sanat Deus atque illuminat, vt homo in Deum naturaliter credat.*

S. Fuig lib.
de Incarnat.
& grat.
c. 23.

Propter igitur inchoatam illam saltem animæ naturalem capacitatem, quam habitus, & actus supernaturales utcunque implent, isti actus habitusque quodammodò naturales dicuntur.

S. Ber. ser. 1.
80. in Cant.

Exhinc cum Iulianus S. Augustino dixisset, *bonam hominis esse naturam quæ gratiæ opitulationem meretur*; respondet Augustinus: *Gratanter audirem, si hoc propterea, quia rationalis natura est, diceres. Neque enim gratia Dei per Iesum Christum, lapidibus aut lignis pecoribusue præstatur, sed*

Lib. 4. c. 3.
contra Iul.

quia imago Dei est, meretur hanc gratiam.

Et in alio Libro : Eo quippe ipso imago Dei est, quo eius capax est, eiusque particeps esse potest: quod tam magnum bonum, nisi per hoc, quod imago eius est, intelligi non potest.

Lib. 14. c. 8. Trin. Unde propter istam eandem imaginis Dei naturalem impressionem, Posse habere fidem, inquit alibi, sicut posse habere charitatem, naturæ est hominum; habere autem fidem, sicut habere charitatem, gratiæ est fidelium. Licet enim fundus, ut sic dicam, & prima monogrammae imaginis istius lineamenta, sint ducta & inscripta à natura; summi tamen colores penicillo quasi gratiæ sunt superadditi. Anima enim nostra non eiusdem substantiæ, cuius est Deus, ait iterum Augustinus, tamen quia Deo nihil sit in rebus ab eo factis naturâ propius; imaginem Dei, hoc est summæ illius Trinitatis, agnoscimus, adhuc reformatione perficiendam; ut sit etiam similitudine proxima.

Lib. de cor. rep. c. 11. Si autem nunc, quando post perditam primam similitudinem naturali imagini superinductam, reformari debet per gratiæ omnino indebitæ nouam similitudinem, adhuc meretur gratiæ opitulationem, ut antè dicebat Augustinus, propter naturalem Dei in ipsa imaginem; multo potiori ratione, in prima conditione, gratia illa quam latiore vocat Augustinus, quodammodò naturalis appellari potest, quia & inchoatam illam naturalem capacitatem, implebat, & unâ cum natura hominis propaganda erat. Nam, ut ait D. Thomas, Donum naturæ humanæ, in sui institutione collatum quodammodò fuit natura; non quasi ex principiis naturæ causatum, sed quia sic fuit datum, ut simul cum natura propagaretur.

Leo Magnus ser. 1. de Ieiun. Et de naturali hac capacitate Magnum Leonem auscultate: Si creationis nostræ intelligamus exordium, inquit, inueniemus hominem ideo ad imaginem Dei conditum, ut imitator sui esset Auctoris, & hanc esse naturalem nostri generis dignitatem, si in nobis, quasi in quodam speculo, diuinæ benignitatis forma resplendeat.

Forma tamen ista diuinæ benignitatis, quæ splendorem naturali dignitati animæ rationalis addidit, (iterum inculco) supernaturalis erat, non enata ex naturæ principiis, nec integram etiam capacitatem passiuam in natura inuenit, adeoque vera gratia fuit.

S. August. lib. de cor. rept. c. 11. & 12. Desinant igitur Molinae sodales, S. Augustini discipulos erroris hinc insimulare. Interrogent Magistrum eorum: Quid ergo? Adam non habuit gratiam? Respondebit pro ipsis: Imò verò habuit magnam, sed disparem. Ille in bonis erat, quæ bonitate sui conditoris acceperat: sancti verò in hac vita, ad quos pertinet liberationis hæc gratia, in malis sunt, ex quibus clamant ad Deum,

um, Libera nos à malo. Proinde etsi non interim latiore nunc, verumtamen potentiore gratiâ indigent.

Itaque omnes illi articuli qui videntur asserere gratiam Angelorum & primi hominis fuisse meram naturam, non gratiam, S. Augustini hodie Schola pariter cum suo Magistro, & Pio V. ac Gregorio XIII. Pontificibus, totumque articulorum prohibitorum Elenchum damnat & anathematizat: & præsertim in eo sensu, quem multis articulis absurdissimum Ex. Domini Duacenses effingunt; ut fortasse discipulos S. Augustini nigriori fuligine aspergant, quos talium sensuum nigredini affines putare videntur; dum nuper ad magnum Principem duo tresque ex ipsis scripserunt, iramque eius inflammare, nigro & inimico spiritu annisi sunt, ut doctrinam eorum, id est, re verâ S. Augustini, vniuersis circa Proincijs excindere & exterminare pro virili conaretur.

Et ut nigredinem & absurditates, quas quibusdam articulis affricant, vno exemplo denudemus, accipiamus articulum inter prohibitos quartum, qui dicit:

VITA AETERNA HOMINI INTEGRO ET ANGELO PROMISSA
FUIT, INTUITU BONORVM OPERVM.

Cuius articuli hunc sensum exsculpunt Ex. DD. Duacenses.

Duac. n. 48.

Hoc est, inquit, post intuitum & visionem bonorum operum, seu sub conditione bonorum operum scilicet, si Deus in tempore videret bona opera, etiam in tempore decreuisset dare vitam æternam. Ab æterno nihil decreuit, quia nec potuit providere bona opera, quæ non habuit in potestate sua, reliquit in potestate liberi arbitrii, ut seipsum liberrimè in tempore determinaret ad vtramlibet partem contradictionis vel contrarietatis. Non est promissa vita æterna ex vlla ab æterno præscientiâ absolutâ, ac virtute diuini decreti vllius absoluti.

Quo sensu, nihil magis vecors & delirum fingi potest: nec Michaëli Baio, aut vlli Theologo, sui & sani occipitis, vnquam in mentem venire potuit: quasi Deus rerum contingentium decreta, demum postquam illæ euenerunt, in tempore concipiat, & Deus mutetur, ac Deus non sit.

Qui enim verè Deus, de seipso pronunciat: *Ego dominus, & non mutor.*

Malach. 3.

Igitur, non in tempore, sed ab æterno, ex præscientia æterna futuræ determinationis liberi arbitrii beatorum Angelorum, decretum electionis, & separationis eorū à malis Angelis, concepit & formauit; nō expectauit donec in tempore & ipso facto, *Angeli sancti, cadentibus alijs per liberum arbitrium, per liberum arbitrium steterunt ipsi*, ut loquitur S. Augustinus.

Lib. de cor.
rep. c. 12.

Sic explicando, & in sensus turpissimos deformando propositiones Bullæ Pij V. ut videantur magis deformes & horridi illi quos Propositio-

num

num damnatarum authores vocare vobis placet, Eximij DD. Duacenses; magnam gratiam iniuistis apud omnes Theologos, qui hactenus tanto studio & labore defudarunt, vt propositionum quarundam sententiam à doctrina S. Augustini separarent. Si enim adeo sinister & deformis sit earum sensus, quis primo oculi coniectu non videat, à cælesti & Catholica S. Augustini doctrina, latissimo, quantum cæli & terræ est, interuallo disiungi, & iure meritissimo à Pio V. damnatas esse?

CAPVT XXIII.

ASSERTIONES QVINQUE DE LIBERO ARBITRIO enormiter & perperam ab inimicis S. Augustini expressæ; ideo non mirum, Ex. D. Francisci Syluij IUDICIUM circa singulas aberrasse.

EX. Domini Duacenses ad Libelli sui calcem & clausulam, supernumerarium FRANCISCI SYLVII IUDICIUM SUPER QVINQUE ASSERTIONIBVS DE LIBERO ARBITRIO, simile patellæ operculum addiderunt. Has verò assertiones, nescio à quibus, ad examen sibi porrectas esse narrat Syluius..

ASSERTIO I.

Diuina productiones ad intra sunt liberrimæ, licet necessaria necessitate essendi à se, quæ est summa.

Refellit eam D. Syluius tanquam pertinentem ad *Arianorum & Macedonianorum hæresim*, quorum illi Filium, isti Spiritum sanctum esse Deum negabant. Nec mirum, cum Anton. Ricardo quia supponit, & docet nullam veram esse libertatem, nisi accidentalem liberi arbitrij, quod huc atque illuc liberum flectitur.

S. August.
lib. 2. c. 18.
de pecc.
merit.

Sed præterea est quædam voluntatis libertas essentialis, quæ voluntariam quandam necessitatem pati potest, vt suprâ ex S. Augustino, S. Ber-

S. Bernardo, S. Thoma, Bonaventura, Scoto &c. ostendimus. Hac libertate, ab omnibus tamen creatæ libertatis imperfectionibus defæcatâ, & in infinitam puritatē sublimatâ, Spiritum sanctum voluntate Patris & Filij liberè, & tamen necessariò spirari, illi Patres, & Theologi affirmant. *Vbi enim voluntas, ibi libertas*, nobili illo S. Bernardi, & tot SS. Patrum pronunciato. De generatione Filij, quia emanat à Patre per intellectum, non per voluntatem, hinc non disputamus.

Falsum igitur est istud Syluij assertum: *Libertas importat indifferentiam ad opposita*. Quare autem hoc importat? *Quia alioqui inquit, sequeretur bruta esse liberi arbitrij*.

Non sequeretur, aio ego: Quia in brutis est etiam quædam indifferentia ad opposita: quæ tamen, quia ex nullo libertatis essentialis cardine suspenditur, vera libertas accidentalis non est.

Cur autem bruta non sint in appetitionibus libera, rationem meliorem & verissimam docet D. Thomas, vbi centies ex Damasceno inculcat, *Bruta non agunt se, sed à natura aguntur*. Cur verò homo liber? *Ex hoc homo, inquit, dicitur præ ceteris animalibus liberum habere arbitrium; quia ad volendum iudicio rationis inclinatur, non impetu nature, sicut bruta*. Item alibi: *Bruta non habent vitam rationalem, per quam à seipsis agantur, sed semper aguntur quasi ab alio, naturali quodam impulsu*.

S. Tho. lib. 1. c. 88. contra Gent & alibi. 2. 2. q. 64. a. 1.

ASSERTIO II.

Similis libertas superest in homine lapsò, scilicet à coactione, nulla libertas à necessitate operandi, siue bonum siue malum.

Falsissima est, nec ab ullis S. Augustini discipulis asserta hæc assertio. Superest enim in homine lapsò & libertas essentialis à coactione, & libertas accidentalis indifferentiæ operandi tam bonum quàm malum.

Potest siquidem, & quotidie in nobis omnibus accidit, vt bona voluntas, libertate contrarietatis aut contradictionis, mutetur in malam, & mala in bonam. Quis sanus neget?

Nam, vt optimè Estius, à Duacensibus, in caput Molinistarum citatus: *Dicimus, inquit, ad rationem liberi arbitrij hoc sufficere, vt ex præiudicio intellectus practici, sic eligat vnum oppositorum, vt ex eiusdem intellectus* **DIVERSO IUDICIO** possit eligere alterum.

Duac. n. 129 Estius in 2. d. 24.

Malè verò iterùm probat Syluius, libertatē essentialē voluntatis, nō solūm esse libertatē à coactione; quia bruta, inquit, carent libertate, nō quia cogantur (cū manifestissimum sit, quod plurima agant sine coactione) sed

K

quia

uia illorum iudicium est determinatum ad vnum.

Dicimus verò nos, S. Bernardi & SS. Patrum phrasi, bruta à natura in suas appetitiones & actiones cogi, nec propriè agere sed agi, vt non tantum SS. Patres, sed etiam Aristoteles ipse loquitur. Quid enim ἀναγκάζειν cogi, aliud quàm barbarum illud *necessitari*? Quid ἀνάγκη, id est, *coactio*, aliud quàm *necessitas*?

Itaque cum S. Augustini veteres & noui discipuli, libertatem essentialem soli necessitati coactionis repugnare dicunt; coactio ista, non tantum violentiæ quæ ab extrinseco venit, quam quæ Aristoteles Lib. 3. c. 1. Ethic. definit, repugnat; sed etiam necessitati coactionis, quæ ab intrinseco, ac impulsu naturæ effrenis in lucem (vt brutorum appetitiones) se effundit, opponi dicimus. Hoc si attentè & profundè introspiciatis, vos & Syluium vestrum solum verbis pugnare nobiscum, non rebus, puto, dicetis; & tantum fumi ex ista fatui ignis scintilla, à vobis hactenus excitatum ridebitis. Audiant hæc toties inculcata concretæ aures, quas obstinatissima pertinacia clausit; & intelligant quid altera iam L V C E R N A editio iterum surdis istis inclamat.

Necessitas immutabilitatis, vel naturalis inclinationis, vel necessitas infallibilitatis, aut indeclinabilitatis (vt S. Augustinus, S. Thomas, & veteres Scholastici loquuntur) tantum sunt quædam consequentiæ, non consequentis necessitates, quibus significatur, quòd positâ gratiæ efficaciam, aut prædeterminatione Thomisticâ, sequitur, quòd voluntas immutabiliter, infallibiliter, & indeclinabiliter, ex connaturali voluntatis inclinatione consentiet.

A S S E R T I O I I I.

Indifferentia liberi arbitrij intrinseca perijt per peccatum originis; ita vt à seipso necessitatum sit ad operandum malum, licet non coactum.

Somnium & delirium hoc est, simile præcedenti. Nec enim indifferentia libertatis accidentaliter per peccatum perijt, nec vlla ad operandum malum necessitas iniecta fuit. Vnum enim peccatum declinare per aliud, & in Scyllâ vitatâ Charybdi nauigare; aut etiâ, Spiritu sancto implente vela, in portum salui & incolumes nauigare possumus, sine peccato.

A S S E R T I O I V.

Gratia Christi sanat liberum arbitrium, ipsum necessitando ad bonum, non aliter; nec aliam rationem libertatis relinquit, nisi quia non cogit.

Rectè dicit vester Syluius, hanc quartam Assertionem esse eiusdem farine.

rina cum tertia. Non enim gratia Saluatoris in homine lapso & faucio, fanat liberum arbitrium, occidendo eius indifferentiam, sed vt Tridentinum docet, *Liberum arbitrium à Deo motum & excitatum, potest ei dissentire, si velit.* Trid. sess. 6. can. 4.

Dum enim à Deo mouetur & excitatur, potest maior & affluentior carnalis voluptas, Deo permittente, mentem incidere, quæ diuinæ gratiæ diluat & extinguat delectationem, & IUDICIO DIVERSO intellectus practici, vt paulò antè monebat nos Estius, animam à spiritu conuertere ad carnem.

A S S E R T I O V.

Libertas à coactione, quamuis necessitata ad malum, sufficit vt diuina iustitia homines damnet in ignem æternum; qui ideò paratus est diabolo & Angelis eius, quia peccauerunt, nullo modo necessitati ad malum.

Qualis propositionis nexus & cohærentia! Diabolo & Angelis ideò paratus est æternus ille ignis, quia peccauerunt nullo modo necessitati ad malum; & tamen miseri iam homines necessitati ad malum, necessitate simili quâ bruta necessitantur & præcipitantur à natura in suas actiones (sic enim Syluius & Duacenses interpretantur) ad eundem ignem à diuina iustitia condemnantur. Potiùs enim inferendum erat: ergo ad illum ignem condemnari non debent: sicut non condemnantur bruta, quæ sensu aguntur, feruntur impetu, rapiuntur appetitu, vt ait S. Bernardus. *Quanam quippe ratione, inquit, ab his exigatur ratio, quam non acceperunt? Hanc vim autem (quâ nempe agantur sensu, ferantur impetu, rapiantur appetitu) à natura solus homo non patitur; & ideò solus inter animantia liber.*

S. Ber. serm. 81. in Cant.

Vbi humanæ libertatis verum fundamentum, & genuinum inter homines & bruta discrimen breuiter assertum videtis. Itaque falsum est, hominem in natura lapsa, ad malum, ceu brutum quoddam, rapi aut necessitari. Si enim hoc esset, nec malis operibus Infernum, nec bonis cælum mereretur. Vbi enim non est libertas, nec meritum, vt ibidem iterùm S. Bernardus ait.

CAPVT XXIV.

In quo ratio libertatis voluntatis humanæ,
Angelicæ, diuinæ consistat.

VT igitur simul & semel, quænam sit S. Augustini & sequa-
cium hodie eius, de libero arbitrio sententia, edicam.

In primis agentia naturalia sunt à naturâ necessario determi-
nata ad vnum oppositorum; vt ipsæ conditionibus positæ,
illud semper, & nunquam oppositum agant. Ignis semper calefacit, fri-
gefait. nunquam: brutum escam naturalem semper appetit, nunquam
auerfatur, nisi mutetur imaginationis iudicium. Vt autem mutetur, non
est in eius potestate, quia super actum suæ imaginationis non se reflectit,
nec appetitus eius propriè se mouere potest ad depellendum prius, &
substituendum aliud iudicium.

Vide Ex.
D. Rytho-
uiū infrà:

Quid sit,
esse determi-
natum ad
vnum neces-
sario.

S. Bern. lib.
de libero
arbit.

Hominis verò iudiciū, siue arbitriū, liberum est. Nā quia duce ratione
homo seipsum mouet, & ratio super iudicium suum se reflectit, volun-
tas potest iudicium vnum dimouere, & substituere alterum; quo recto-
re, ab vno opposito ad aliud valeat transire & se emouere. Prima igitur
fundamentalis, naturalis, & essentialis libertas voluntatis consistit in po-
testate seipsam mouendi, duce ratione. Hæc quoque vocatur libertas à
coactione; prout coactio non tantum amplectitur rigorosam illam &
Aristotelicam (quæ est propriè violentiæ ab extrinseco illatæ) sed etiam
coactionem ab intrinseco, quâ bruta in actiones suas à natura sua cogi, &
præcipitari dicuntur. Vnde S. Bern. *Appetitum naturalem communem ha-
bentes cum bestiis, consensus voluntarius nos discernit. Est enim habitus animi
liber sui. Siquidem non cogitur, non extorquetur. Est quippe voluntatis, non
necessitatis. Nec negat se, nec præbet se cuiquam, nisi ex voluntate. Alioqui
si compelli valet inuitus, violentus est, non voluntarius*

Hinc est, vt postea toties inculcet illud, *Vbi voluntas, ibi libertas.*

Ac alibi dicit, bruta non esse libera, quia *sicut deliberatione, ita & li-
bertate carent. Sensu aguntur, feruntur impetu, rapiuntur appetitu.*

Ex libertate illa coactionis fundamentali & essentiali fluit libertas ac-
cidental, quæ contrarietatis, aut contradictionis vocatur; si voluntatis
dux intellectus rationes aliquas vtrunque reperire possit, quibus volun-
tas permoueri valeat, vt ad vtrumque oppositorum latus, cardinem li-
bertatis

bertatis suæ essentialis flectere possit.

Quod tamen non debet sic intelligi: quasi stante vno iudicio vltimo practico, ducente voluntatem in vnum latus, simul adesse oporteat alterum iudicium vltimum practicum, inclinans in oppositum latus (ita vt voluntas in vtrumque simul proximè parata & expedita sit;) id enim experientiæ repugnat, & à Bellarmino, multisque Theologis ac Philosophis reputatur impossibile: sed sufficit, vt alio iudicio practico, quod formare potest intellectus, in oppositum latus valeat transgredi, vt Estium à Duacensibus citatum, rectissimè philosophantem audiuius. In qua (quæ est etiam S. Thomæ) philosophia, facillimo, & nullo labore prædeterminationem Thomisticam cum libertate, non tantum essentiali, sed etiam accidentariâ indifferentiæ contradictionis & contrarietatis, conciliare possumus. Voluntas enim sub prædeterminatione in vnum latus, manet simul & vnà potens, vt aliâ prædeterminatione agat se in oppositum latus.

Bellar. lib.
3. c. 8. de
giat. & li-
bero arb,

Ex hac philosophia, Ex. Domini Duacenses, manibus ferè iam, vt puto, palpatis, quàm S. Augustini hodie sectatores cum Estio vestro, & vobiscum, vt opinor, in indifferentia liberi arbitrij explicanda consentiant; & quàm perfunctorio exâmine rem maximi momenti nuper expenderitis, quando ad magnum & Cæsareæ Domûs Principem, non atramento, sed sanguine cruentas & crudeles litteras scripsistis, de interficienda & tollenda è medio, cælesti S. Augustini doctrina, quæ nouâ iam luce vbique fermè reflorescit.

Et vos Sociosque vestros tantæ rei parès futuros sperastis?

Si viribus humanis bellum istud gereretur, fateor, pars vestra numero, & robore, Principumque, præsertim seculi, auxilijs, ac virginum Amazonum turmis est longissimè superior ac potentissima; & prorsus desperaremus: sed vbi cælum pro aduersa & S. Augustini parte pugnat, vnus per- Deut. 32.
se quitur mille, & duo fugant decem millia.

Sic contra Massilienses olim, sic contra Faustos, Rabanos, Hincmaros, Erigenas, aliosque varijs seculis simili euentu pugnatum.

Inclinata sæpè bonarum, id est S. Augustini, partium acies fuit, sed tandem restituta, & in fine penes ipsam victoria. Nolite ex splendore & superbia armorum, in bello humilis gratiæ Christi, metiri pugnæ euentum: quia quæ stulta sunt Mundi eligit Deus, vt confundat sapientes; & infirma Mundi eligit Deus, vt confundat fortia; & ignobilia Mundi, & contemp- I. Cor. 1.
tibilia eligit Deus, & ea quæ non sunt vt ea quæ sunt destruat; vt non gloriatur omnis caro in conspectu eius.

CAPVT XXV.

Estote prudentes, sicut serpentes.

Matt. 10.

Psal. 57.

An. 1588.

An. 1648.
die 10. lul.In Appro-
bat. Ex. D.
Couuerden

Q Vidam non Eremitas, sed urbium Anachoretas, ut audimus, in melotis vos circumueunt: sed si prudentiam serpentinam, cum simplicitate columbina misceatis, quam suadet Christus: Estote *sicut aspidēs surdæ, & obturantes aures suas, quæ non exaudiunt vocem incantantium, & venefici incantantis sapienter.*

Non vestris enim, credite, sed suis rebus, isto ambitu, & prensatione student, & à doctissimâ illâ Maiorum vestrorum, quæ Christianum orbem famâ sui nominis impleuit, aduersus eos Censurâ, nuperoque vestro in eius confirmationem & munimentum decreto, sensim ac furtim vos ad sua castra abducere moliuntur.

Specioso quidem obedientiæ Apostolicæ, & Bullæ Urbanianæ mantelo se inuoluunt: sed aperite oculos, & videte, quanti illius Bullæ decreta æstiment. Quotidie enim aduersus S. Augustini sequaces, Libellos scriptitant, quod Bulla illa districtissimè, sub poena excommunicationis, fieri prohibet. Vos deinde in eius Bullæ obseruantiam iurare cogunt, & mox peierare suadent, dum inducunt, ut **DE LIBERO ARBITRIO, DE AUXILIIS, PRAEDESTINATIONE, SCIENTIA DEI, ET GRATIA CHRISTI**, pro ipsorum causa, aduersus S. Augustini discipulos scribatis: quò audaciæ & impietatis nunquam prorumperent, si vero & legitimo Pontificiæ prohibitionis nexu, Ecclesiæ & Suae Sanctitatis subdito teneri ligarique existimarent. Aut dicite, si audetis, quando à Sua Sanctitate, aut Sacra Officij Sancti Congregatione, in isto præsertim disputationum æstu, scribendi **DE AUXILIIS** veniam impetrastis?

Nolite, quæso, existimare, S. Augustini sectatores minùs esse Sedi Apostolicæ deuotos, quàm vos duos (Ex. Dominos Teod. van Couuerden & Valent. Randour alloquor) aut Molinæ partes, à quibus iam statis & pugnatis; licet Guil. Estij & Franc. Syluij telis, quæ pleraque tamen in sociorum vestrorum castra recidunt, & ipsos, non nos fauciant.

Discipuli Augustiniani longiùs quàm vos (pace vestrâ dicam) prospiciunt.

Cogitant enim, si Urbaniana Bulla in sensum, quem pro Molina suo hostes S. Augustini ductili limo fingunt, induruerit, posteritas & ipsa Apostolica Sedes maledictura sit illis Ecclesiæ filijs, qui in re tanti momenti

menti cessauerint, & non acriori studio pro auctoritate & infallibilitate suæ Matris pugnaverint. Difficillimè enim Sancta Sedes olim se expediet, quin ipsa secum sat manifestâ contradictione pugnet, & vnâ novissimâ Urbanianâ Bullâ (si in sensu, vt proximè dixi, quem Molinistæ contra S. Augustini sensum, ei affingunt, eualescere sinat) tot antecedentium Pontificum Bullas, quibus S. Augustini doctrina inclusa est, confringat. Quod tamen Deus non finet. Fluctuare enim potest, mergi non potest ista nauis. Itaque finite, quæso, S. Augustini fideles discipulos tamdiu ambigere, donec Sedes Apostolica edixerit, quid S. Augustini doctrinâ fieri velit.

Sciunt quoque, quâ viâ Urbaniana Bulla in lucem exierit. Sciunt, quid S. D. Urbanus Deputatis Louanensium viuæ vocis oraculo responderit: *Mentis suæ videlicet non fuisse, nisi Pij V. prædecessoris sui veterem Bullam approbare confirmareq; nullius verò nomen in Bulla sua sugillasse* (verbum eius istud fuit;) imò ne expressisse quidem. Quod Deputati illi Louanenses iureiurando vobis affirmabunt, quoties voletis.

Non ignoramus etiam, quid Eruditissimus Auctor Gallicæ Epistolæ Abbatis ad Episcopum, Parisijs nuper excusæ, de Emin. Card. Francisci Barberini iudicio scribat. *Et generalement parlant, que la doctrine de l'Euesque d'Ipre ne soit iugee en facon du monde, ou erronee, du heretique par la Bulle du Saint Siege, on peut le iustifier encore par l'aduen mesme de Monseigneur le Cardinal Barberin, qui me fit l'honneur de me dire vn iour touchant noz disputes de la Grace, que cette question auoit besoin d'une plus grande decision; tesmoignant par la, que cette Bulle qui á este dressee sous son authorite, ne iuge point le fond de nostre different touchant la grace, & par consequent, ne traicte d'erreur, ou d'heresie la doctrine de l'Euesque d'Ipre. Cela se voit en dernier lieu manifestement en ce que le Pape dans cette Bulle prohibe tout ensemble le liure de l'Euesque d'Ipre & les Theses des Iesuites, & tout les autres liures qu'on auoit fait contre celuy de cet Euesque, & defend outre cela sur peine d'anatheme d'escrire á l'aduenir en quelque maniere que ce soit contre le mesme liure: d'ou il s'ensuit que l'intention de sa saintete n'a pas esté de le condamner comme heretique, autrement elle l'auroit mis au rang des liures heretiques, et en mesme temps auroit defendu de le combattre sur peine d'excommunication: ce qui estant absurde de soy mesme, & ne s'estant iamais veu ny pratiqué dans l'eglise catholique; ne peut estre aussi que tres-éloigné de l'intention & dela pensee du saint Siege.*

Vbi videtis, testimonio eius, à quo vafrities & ambitus Molinistarum, dormientibus nobis, famosam illam Bullam exambiuit, disputatio-

nem.

Epistol.
Abbatis ad
Episcopum

nem istam *maiori & operosiori decisione indigere*, neque doctrinam gratiæ & liberi arbitrii in ea Bulla à fundamentis iudicatam; nec exinde consequenter, Episcopi Iprensis doctrinam pro hæretica, aut falsa debere, aut posse haberi.

Et sanè, si per tot accerrimas inter PP. Dominicanos & PP. Iesuitas, initio huius seculi, disputationes, coram duobus Pontificibus, Clemente VIII. & Paulo V. re istâ, ad incudem Apostolicæ definitionis vocatâ, & aliquot annis calefactâ, causam Molinæ nondum hæreticâ, aut deploratam S. Augustini aduersarij sustinent; licet Bulla sub Paulo V. concepta & compilata propositiones Molinæ 50. proscribat & damnet: etsi eius promulgatio, quorundam magnorum Principum sollicitatione, (vel vt alij narrant, Venetorum aduersus Paulû V. quæ in hæc tempora derepentè incidit, rebellione) intercepta & impedita fuit; quantò magis causa Episcopi Iprensis, non tam acri & operosâ disputatione ante Bullæ Urbanianæ compilationem, ventilata, nec tam exacto præcisoque examine ponderata, hæresis aut erroris notam debet effugere?

CONSPIRATIO

Quorundam partiariorum Molinæ Louanij,

Cum Randurio.

Sicut olim Dionysius Siciliae tyrannus suos Corycæos & *ὄρεωςας*, turbæ furtim mixtos, qui exciperent quæ de ipso dicerentur, habebat; ita S. Augustini hodie hostes & Anachoretæ tui Socij, Randuri, Scholæ & Lectionibus Louanienfium, suos auritos asellos furtiuè miscent. Ex quibus vnus nuper ad eos detulit (vt Ex. D. Iacobus Speecq in Libello à Molinista composito, & nomine eius vulgato, narrat) audiuisse se in Scholis à quodam Doctore ex Iansenianorum (ita S. Augustini discipulos appellant) *primarijs*, hoc grande nefas, anno 1649. die 23. Martij: Quòd qui gratiam semel accepisset, eandem vsque ad extremum spiritum conseruare posset sine gratiæ præsidio. Ecce, clamant pictores atque poëtæ, adiutores tui, Randuri: In quos errorum labyrinthos se indulant, qui vjs huiusmodi lubricis amant insistere!

Et rem istam exaggerantes & exacerbantes addunt: Doctrinam hanc cum Tridentino sess. 6. can. 22. apertissime pugnare: Si quis dixerit iustifica-

tum

Veritas
Bull. Vr-
ban. c. 3.
§. 7.

tum vel sine speciali auxilio Dei, in accepta iustitia perseuerare posse, vel cum eo non posse, anathema sit. Vbi, vt propositio de omni iustificato sit generalis,

Speciale Dei auxilium, accipi debet latè; vt non tantum auxilium internum, necessarium ad bene operandum, comprehendat, sed etiam mortem, seu raptum hominis, ne malitia mutet intellectum eius, & prouidentiam specialem, quâ Deus tentationes peccatorum submouet, aut mitigat, aut ad vtilitatem electorum suorum aliter regit eas ac gubernat.

Qui igitur negat, per illud modicum temporis vitæ ante mortem, opus esse auxilio gratiæ internæ (de isto enim solo ei sermo & cogitatio erat) alia externa auxilia, & beneficia, quibus Deus electos suos facit perseuerare, profectò non negauit; sed ex communi doctrina supposuit. Sile igitur, & abi musca. Non enim illi Doctori per vigiliam aut somnium in phantasiâ vnquam venit, asserere quod tu nequiter maligne Interpretes ei appingis & affingis (*Quòd videlicet aliquis saluari possit, qui nullo gratiæ adiutorio, aut perseuerantiæ dono supernaturali vnquam in vita munitus fuerit.*)

Abitu quoque, Randuri, qui ex hac musca tantum elephantem ædificasti: cum ipsemet in priori tua Epistola eum accuses, quod dixerit, *Iustificatum semel in baptismo, posse perseuerare totum vitæ reliquum* (ita sane, modò illud *totum* sit modicum; quale est hominis in lecto & viciniâ mortis iacentis) *in gratia sanctificante, sine vllò speciali auxilio gratiæ actualis*. Scis autem, homo sincere & candide, quid nomine *specialis auxilij gratiæ actualis*, intelligere soleamus: illud scilicet internum & actuosum auxilium, quo Deus in voluntate nostra bonum velle operatur.

Nota porrò, Lector, Louaniensium Sociorum artem, qui idem in Facultate Theologica Louaniensi facere moliantur, quod perfecerunt nuper Duaci.

Nempe *μηλον ἐρίδος* in medium Doctorum Louaniensium iacere fatagunt, vt Galli Doctores de Louaniensibus possint, quod nuper de Duacensibus scripserunt:

Tout le monde scait que cette Vniuersité de Douay autrefois si celebre, & qui á defendu avec tant de zele les veritez de la grace, & condamné par ses Censures les nouveautez de Molina, est maintenant opprimee par la faction des Iesuites, qui y sont incorporez.

Ad similem igitur ignominiam declinandam, iudicio suorum Confratrum, consultius, prudentius, & nomini Doctoris quod gerit, dignius fecisset Ex. D. Iac. Speecq, si non siuisset sibi tanquam Baccalaureo aut

Randour

Epist. 1.

nu. 270.

Ianf. lib. de
grat. primi
hominis
c. 12.

puero, vt Ex. D. Randurius Duaci, Libellos ab alijs confarcinatos in
sinum, aut in manus intrudi, vt sub vmbra nominis eius exeant in lucem.
Nec in re doctrinæ, defereret vestigia Magistri sui Ex. D. Ioannis VVig-
geri, quem nuper sic æstimabat & venerabatur: ac perpenderet quid i.
2. q. 109. a. 10. de discrimine adiutorij gratiæ Angelorum hominisque
integri, atque hominis lapsi doceat differatque. Quod discrimen Episco-
pus Iprensis vocat *quasi CLAVEM ad aperiendas alias difficultates,*
& *basin doctrinæ S. Augustini de gratia.*

Illud autem adiutoriorum & perseverantiæ discrimen doctissimè &
clarissimè eo prorsus modo explicat. D. VViggerus, quo Episcopus
Iprensis; adeo vt longè verisimilius videri possit, ex VViggero Contra-
tre quondam suo, Episcopus accepisse, quàm, quod Ant. Ricardus som-
niat, ex Luthero aut Caluino. Sed neuter tamen ab altero, sed vterque
ab Augustino didicit. Vnde VViggerus *claram S. Augustini doctrinam*
appellat contra reliquias Pelagianorum.

D. Wig-
gers obiit
Anno 1639
Opus verò
eius excu-
sum Anno
1629. Vnde
Librum
Iansenij
nondum
natum, vi-
dere non
potuit,

Caveat etiam D. Iac. Speecq doctrinam Fausti olim in Ecclesia dam-
natam, quam secunda hæc **L V C E R N Æ A V G V S T I N I A-**
N Æ editio ei ob oculos ponit. Licet enim Ant. Ricardus Vincentio
Leni, Arminianismum Hollandorum obijcienti, cum aliqua similitudine
veri respondeat, Arminium ad Molinam, non Molinistas ad Arminia-
nos accessisse; certè de Fausto id non potest responderi, qui tot seculis
Molinam antecessit.

Molina igitur doctrinam ab Ecclesia olim damnatam, à Fausto mu-
tuatus est; aut imprudens ac ignarus in eam incidit.

Alijs denique mendis & erroribus maculosus est turpis ille foetus, qui
non calamo quidem gignente, sed manu Eximij D. Iacobi Speecq ob-
stetricante, nuper in lucem prodijt.

F I N I S.

E L E N.

CAP. I. In materia capitali gratia Dei hodie controuersa, discipuli S. Augustini cum Estio, Syluio, & Censura Duacensi Anni 1588. consentiunt.

CAP. II. Concordant etiam cum S. Augustino Duacenses, dum negant gratiam absolute sufficientem ad vitam eternam, omnibus hominibus lapsis dari.

CAP. III. Consentunt quoque S. Augustino Duacenses, negantes, contra Molinae assecclas, predestinationem, siue electionem ad gloriam hominum lapsorum, ex praeiudiciis eorum meritis factam fuisse.

CAP. IV. Duacenses tamen à mente S. Augustini abeunt, dum predestinationem hominum lapsorum, ante praeuisionem massae humani generis corruptae, factam statuunt.

CAP. V. An Celestinus Papa & Sedes Apostolica quaestionem de predestinatione hominum ex massa damnationis ad gloriam sine praeiudiciis meritis, aut post praeiudicia merita, inter profundiores quaestiones, & in ambiguo reliquerit.

CAP. VI. Quenam cauenda in Fausto Regiensi, tanquam aduersantia doctrinae S. Augustini.

CAP. VII. An reprobis, cui peccatum originis remissum est, propter illud damnetur.

CAP. VIII. Nimius physicae praedeterminationis amor abduxit Duacenses à sententia S. Augustini, in discrimine adiutorij Angelici & hominis lapsi, ac praedestinationis vtriusque.

CAP. IX. Duacenses locum S. Anselmi satis dilucidum obscuritatis accusant, quia lucernam doctrinae S. Augustini, de discrimine adiutorij Angelorum & hominis lapsi, non adhibent.

CAP. X. Sed quo igitur adiutorio, Angeli boni amplius fuisse adiuti, ab Augustino dicuntur, quam Angeli mali; si non gratia efficace & praedeterminante adiuti sunt?

CAP. XI. Duacenses in physica praedeterminationis philosophia rigidiores sunt, quam Capreolus, Caietanus, Soncinas, & Thomistarum principes.

CAP. XII. Quantum oeconomiam diuinae gratiae & auxiliorum, quam S. Augustinus olim Ecclesiae tradidit, DD. Duacenses perturbent, dum auxilia naturae lapsae sursum in statum naturae integrae subuehant.

CAP. XIII. De Catholica fide actum est planè, clamant Duacenses, si sola coactio libertatem homini adimat.

CAP. XIV. Tantum est quaestio de nomine, An simplex agentium naturalium necessitas, debeat appellari quaedam etiam coactio.

CAP. XV. *Neceſſitas immutabilitatis, ſeu naturalis inclinationis ſtat ſimal cum eſſentiali libertate actus.*

CAP. XVI. *Eadem doctrina S. Thomæ & aliorum veterum Scholaſticorum testimonijs fulcitur.*

CAP. XVII. *D. Randour, & famoſus Anachoreta, Theologia eius conſultus, S. Auguſtinū, peſſimo exemplo, & falſiſſimā Theologiā Caluino equant.*

CAP. XVIII. *Aduerſarij noſtri, qui tam ferociter, quaſi aduerſus hereticos, pro libertate contrarietatis aut contradictionis, nobiſcum dimicant, debent eſſentialem S. Auguſtini libertatem cum ſua accidentalī miſcere, vel ſateri bruta quoque agere liberè.*

CAP. XIX. *Ex D. Guil. Eſtij & Barthol. Petri Doctorum Duacenſium doctrinā, falſa eſt quorundam ſeſſ. 6. Trid. c. 5. & can. 4. interpretatio, qui inde contendunt, liberum hominis arbitrium à gratia motum, æquè proximè paratum & vtrimque accinctum eſſe ad eius conſenſum, & diſſenſum, ſeu reiectionem.*

CAP. XX. *Quaſi verò, inquiunt iterum Duacenſes, nulla lex naturæ, aut poſitiua, quantumvis facillima obſervatu, ſervari poſſit ex complacencia honeſtatis ac rectitudinis.*

CAP. XXI. *Guil. Eſtius viam SS. Auguſtini & Thomæ, de præcepto relationis omnium bonorum operum in Dei gloriam, ingreſſus, non quouſque debuit eſſe progreſſus.*

CAP. XXII. *Discipuli S. Auguſtini Bullam S. D. N. Pij V. iam olim ſuſceperunt, & religioſè obſervant.*

CAP. XXIII. *ASSERTIONES QVINQUE DE LIBERO ARBITRIO enormiter & perperam ab inimicis S. Auguſtini expreſſæ; ideo non mirum, Ex. D. Franciſci Syluij IVD. CIVM circa ſingulas aberraffe.*

CAP. XXIV. *In quo ratio libertatis voluntatis humanæ, Angelicæ, diuinæ conſiſtat.*

CAP. XXV. *Eſtote prudentes, ſicut ſerpentes.*

R E S P O N S I O

Eximij D. M. N. G V I L I E L M I E S T I I,

Regij ac ordinarij S. Theologiæ olim Professoris,

In alma Vniuersitate Duacena,

Ad ea quæ sibi obiecta erant à R. P.

Ioanne Deckerio Societatis Iesu Professore.

S V P E R I O R I B V S diebus allatum est ad me scriptum quoddam publicè dictatum à P. Lectore Theologiæ in Aquincinctensi Collegio, in quo ille, dum ostendere vult doctrinam suam, quam prolixè tradidit de gratia & prædestinatione, non esse nouam in Louaniensi Schola Theologica, neque in Duacensi, id inter alia probare nititur ex quibusdam meis verbis, quæ à me in hac Duacensi Schola dicta & dictata fuerunt, cum docerem 1. & 2. Sentent. videlicet ante annos 5. aut 6. Cui vt saluâ charitate Christianâ, quam inuicem debemus, Respondeam,

Primùm omnium, ne quis ex huiusmodi scripti lectione suspicetur, me vel affici quopiam sinistro affectu, vel aliquâ quauis occasione, sententiam de prædestinatione & gratia Christi, quam aliquando tenuerim, aliquando mutasse in contrarium, planè declaro me, ex quo tempore in Dogmatibus Theologicis aliquid intelligere cœpi, semper ab istis opinionibus, quas Lector se tradidisse fatetur, fuisse alienum, semperque existimasse eas & Scripturæ sacræ, & doctrinæ SS. Patrum, maximè eorum qui de Gratia Christi contra Pelagianos accuratiùs scripserunt, vt Augustini, Prosperi, Fulgentij, neutiquam esse consentaneas: ideoque meæ intentionis nunquam fuisse, vt in Prælectionibus meis, aut disputationibus aliquid dicerem, aut dictarem, ex quo illæ opiniones probari possent. Ac multo minùs me eas, vel earum aliquam ex professo de Cathedra docuisse.

Quare si quid fortè esset alicubi in scriptis aut dictatis meis, ex quo per apparentem ratiocinationem deduci posset aliquid talium opinionum, nullo modo existimare debent studiosi, me propterea tale quid

Estius nun-
quam con-
trarium te-
nuit.

aut sensisse aut docuisse; nisi putare velimus omnes Patres & Doctores Scholasticos, adeoque & in Scripturis Spiritum sanctum sensisse & docuisse ea omnia, quæ homines diuersissima opinantes, pro suis opinionibus ex illis se credunt rectè deducere. Quod quàm sit absurdum existimare, nemo est qui non videat. Si quis autem meam de absoluta Dei prædestinatione, deque efficaci gratia Christi, sententiam agnoscere cupit, eum remitto ad ea quæ de utroque argumento ex professo docui & dictaui super 1. & 2. Sentent. Nam ijs locis tam apertè sententiam meam exposui, & quidem cum expressa refutatione dogmatum contrariorum, ut si quis ea perquirere dignatus fuerit, facile sit intellecturus, quam ego doctrinam illo tempore tenuerim, ac publicè de Cathedra tradiderim: nimirum planè consentientem cum ea quam & ipse hodie teneo, & Facultas hæc Theologica ab initio semper tenuit; longissimè verò discrepantem ab ea quam Lector se tradere profitetur. Et idcirco frustra ab eo in meis scriptis quæri, unde sua confirmet, & Scholam Duacensem in suas partes vel inuitam pertrahat.

Sed ad scriptum eius venio, qua parte vel Scholam Louaniensem, suam conatur facere, vel idem de Duacensi tentat, ex ijs quæ ego docui.

Nam de Schola Louanienfi aliquid Respondere, puto equidem esse mearum partium, qui in ea multis annis inter præcipuos illius Scholæ Magistros sui versatus, ita ut etiam antiquiorem eius statum potuerim utcumque exploratum habere.

Occurrens igitur obiectioni quam sibi facit de nouitate suorum dogmatum, dicit primò: Non posse vocari noua & peregrina dogmata, quæ & Augustinus ipse &c.

Sed hoc ab eo assertum totidem verbis negamus. Legantur quæ scripsit Augustinus contra Pelagianos, legantur opuscula Prosperi & Fulgentij, legantur Epistola Cælestini Papæ ad Episcopos Galliæ, & Canones Arausici Concilij Authore Leone; facile ex ijs perspiciet studiosus quisque, quàm nulla sit horum dogmatum cum illorum Patrum & Pontificum doctrinâ consensio.

Secundò dicit sua dogmata in antiqua Schola Louanienfi non ita pridem fuisse vulgatissima: atque, inquit, ab Adriano Pontifice, Driedone, Ruardo, Cunero, alijsque multis ad nos usque transmissa.

Quæro quo tempore fuerint vulgatissima, Ruardi? an Cunei?

Vbi obiter moneo, ne quis audiens Adrianum Pontificem, existimet eum quando Pontifex fuit, tale aliquid scripsisse. Nam scripsit multò ante Pontificatum. Certè si aliquis diceret Adrianum Pontificem scripsisse

fuisse, quòd certum sit Romanum Pontificem posse errare, etiam in ijs quæ tangunt hæresim, per suam determinationem seu decretalem, asserendo plures fuisse Romanos Pontifices hæreticos; rectè ei ostenderetur, Adrianum quidem id scripsisse, sed multò ante Pontificatum, nec verisimile esse quòd Cathedram Apostolicam tenens, tale quid scribere aut dicere in animum induxisset.

Ad eundem igitur modum de Pontifice Romano, ne quis hic ex eo nomine ita studiosè apposito, fallatur. Quid autem scripsit Adrianus? Adrianus VI. Tantùm de sufficienti auxilio, quam tamen doctrinam neque vt Scholæ doctrinam, neque vt communem proponit, sed vt suam & peculiarem. Proponens enim eam dicit, *vt probabiliter teneo*; tametsi nec illa ipsius sententia multum faueat dogmati istorum. Quia quamuis ponat Adrianus omnibus offerri sufficientem gratiam, docet tamen apertè nullum peccatorem per solam illam sufficientem gratiam conuerti; sed ad actua- lem peccatoris conuersionem requirit auxilium gratiæ abundantioris. De cæteris dogmatibus nihil ad Adrianum. Quomodo ergo eius tempore dicuntur hæc dogmata in Scholâ Louanienfi fuisse vulgatissima?

At nec Driedonis, nec Ruardi temporibus etiam fuisse ibi vulgatissima probatur; quandoquidem illi singuli suis temporibus, nonnulla quæ cum his dogmatibus consentire putantur, non tam tradiderunt, quàm disputando & opinando, cum modesta protestatione proposuerunt, vt ex eorum scriptis patet. Vnde rursum intelligitur, non fuisse ea Louanienfis Scholæ vulgatissima dogmata.

Quòd autem viri illi docti in eiusmodi opiniones nonnihil deflexerint non adeò mirum, cum illo tempore, & ab illis legeretur liber de Ecclesiasticis dogmatibus, tanquam Augustini, qui est Præsbyteri Massiliensis; & liber Fausti de Libero arbitrio, tanquam Catholici ac Venerabilis Patris, quem tamen satis constat fuisse hæreticum. Cumque breuis ille in Epistolas Pauli Commentarius, qui inter opera Hieronymi extat, tanquam Hieronymi legeretur; cum sit ipsius Pelagij. Quàm tamen Driedo non prorsus cum illis sentiat, vel ex eo monstratur; quòd Driedo non vno loco fatetur & docet, Deum sua prædestinatione voluntates humanas determinare ad opera prædestinata, & facere vt homines determinant seipso. Quæ doctrina verissima, ab his tantopere oppugnatur. Louanien-
ses quidam
olim puta-
uerunt Au-
ctorem li-
bri de Ec-
cles. dog-
mat. item
Faustū, itē
comment.
Pelagij in
S. Paulum
fuisse Ca-
tholicos.
Driedo non
fauet Mo-
linistis.

At nec illud de Ruardo præmittendum est: eum aliquando à magnis viris, & nominatim à Petro Soto doctissimo ac sanctissimo Theologo admonitum & reprehensum fuisse, & coràm, & per litteras; quòd

in

Ruardus
monitus à
P. Soto & à
suis Colle-
gis.

in illis suis de gratia & prædestinatione opinionibus, non rectè ambula-
ret secundum veritatem Ecclesiasticæ & Apostolicæ doctrinæ. Qui
etiam aliquando à quodam Collega Scholæ admonitus de Fausto, quòd
non *Venerabilis*, vt ille eum vocabat, sed damnabilis Author esset: ea re
sibi indicatâ vehementer obstupuit; vt ego ex illo ipso Collegâ accepi.
Nam ab eo Collegæ sui, ijque præcipui dissentiebant; vt intelligas quàm
nec eius tempore fuerint vulgatissima quæ ille opinando docebat. Vi-
deatur autem de Ruardo Iustificatio Censuræ Facultatis Theologicæ
Louaniensis.

Ad Cunerum venio, inter quem & Ruardum anni aliquot interces-
ferunt.

Cunerus
non fuit
Professor
quotidia-
nus.

Præfert
sententiam
S. Thomæ
& S. Bona-
uenturæ.
Docet Deū
ad actus
bonos vo-
luntatem
nostrâ de-
terminare.

Quòd igitur Cuneri tempore non fuerint hæc dogmata in Schola
Louaniensi vulgatissima, ac ne vulgata quidem, mihi certissimè constat,
qui ab anno 1561: quo Cunerus nondum erat Professor, vsque ad an-
num 1582. eas Scholas triui, partim vt discipulus, partim vt Licentia-
tus, aut Magister; quique sententias & doctrinam Professorum illius
temporis probè cognitam habui. Eo enim loco tunc habebant hæc do-
gmata, vt si quis ea publicè vel docendo proponeret, vel disputando
defenderet, non parum offenderet. Quamuis præter Cunerum, vix ali-
quem noui qui id tentarit; etsi per id tempus quod nominaui, habuerit
ea Schola multos doctissimos Professores. Vnde valde miror, qui sint
illi alij Scholæ Louaniensis Professores, à quibus sua dogmata fuisse tra-
dita Lector affirmat; cum nec ipse Cunerus, quem solum illius tempo-
ris nominat, aut quotidianus Professor fuerit, aut omnino constanter
eiusmodi doctrinam tradiderit. Nam & in libro, quem post mortem
eius, doctis ac prudentibus quibusdam viris frustra dissuadentibus, Sa-
cellanus eius Coloniae excudi curauit, ingenuè fatetur, eam sententiam
esse Scripturis & rationibus conformiorem, quam tradunt D. Thomas,
Bonauentura, & reliqui alij Scholastici Doctores: dum præter virtutum
naturalium conseruationem, volunt ipsas vires & potentias diuinitus ad
opera & actus applicari, & ab ipso tanquam à primo immobili motore
motus omnes & actiones procedere. Vbi & generaliter affirmat, quòd
non solum in naturalibus, sed in alijs etiam, quæ mala non sunt, Deus
causas secundas ad actus & motus suos determinet. Et alio loco, omnia
ab æterno esse diuinitus determinata, Deumque suâ prouidentiâ bonum
opus ab homine faciendum determinare.

Hæc docet ab ipsa veritate compulsus, sciens ea sine absurditate negari
non posse: quæ tamen nunc ab ijs, qui dogmata ista profitentur, vt sibi

con-

constent, negari videmus. Idem Cunerus alibi dicit, hoc ad magnam Dei potentiam spectare, quod alterius libero arbitrio vtatur pro suo arbitrio. Et alia quædam, quæ parum his dogmatibus fauent. Quare nec Cunerus quidem, quem solum ab annis amplius 30. inter Louaniensis Scholæ Professores suæ doctrinæ patronum adducunt, illis per omnia consentit. Patet insuper, quàm sit à veritate alienum, quod tam fortiter asseritur, fuisse non ita pridem hæc dogmata in Schola illa vulgatissima.

Sed nunc ea quæ sequuntur videamus. Probaturus ista dogmata, ne ab hac quidem Duacensi Academia debere peregrina censerì Prin:ùm monet, vt affectum nonnihil seponamus: idemque postea repetit. Ipse viderit quàm modeste, quàm Christianè id faciat. Neque enim leue crimen est, vbi de dogmatibus religionis agitur, in iudicando affectum adhibere. Quod si à nobis in eum diceretur, fortè nec immeritò incurrisse videremur in illud: *Nolite iudicare* &c.

Quod autem addit: *Vt pauca è multis hic interseram*, Rhetoricè magis quàm verè dictum: vt illud paulo antè: *Alijsque multis*. Facile est enim ad hunc modum loqui, etsi difficile probare. Quomodo enim *multa*; cum nec ista pauca è multis illis excerpta tanquam præcipua, rem institutam probent?

Omitto D. Stapletonum, quem audio dum hic Professore ageret, nihil tale vnquam ex professo docuisse, sed quædam diuersa, quæ etiam ed. tis libris euulgauit. Omitto etiam D. Alanum, de quo ex fide dignis testibus accepi, hæc dogmata ei toto genere fuisse improbata: quod & liquidò monstrant ea, quæ hic publicè docuit, & in manibus aliquorum adhuc versantur.

Stapletonus & Alanus contrarium Duaci non docuerunt.

Ad ea venio, quæ ex meis scriptis, contra me & Scholam hanc nostram obijciuntur: haud multò secus, atque olim à Pelagianis, & postea à Massiliensibus quædam S. Augustino ex anterioribus eius scriptis, tanquam posteriori suæ doctrinæ contraria, obijciebantur.

Primum dicit sententiam illam, quam de prædestinatione tradidit, eam ipsam esse, quam ego ante annos sex scriptis consignauerim.

Ad hæc valere putat sententiam, quam sequor super Distinct. 40. libro 1, Sentent. de Angelorum prædestinatione, de qua quid senserim tum eodem loco, tum iterum super Distinct. proximè sequentem aper- tissimè exposui.

Cum igitur inter prædestinationem Angelorum & hominis lapsi cum Augustino latè distinxerim, non potest ex illa sententia quam ibi sequor de prædestinatione Angelorum sumi argumentum, me similiter docuisse

Estius cum S. Augustino non differit de

men posuit
inter præ-
stinationē
Angelorū
& hominis
lapsi.

de prædestinatione hominis lapsi, cum potius contrarium inde sequatur. Si enim distinxī, non ergo volui esse vtriusque eandem rationem. Vtrum verò reuera quicquam faciat illa de prædestinatione Angelorum sententia pro istis dogmatibus, nunc non excutio; sed postquam vita comite rursus ad eum locum venerimus, de ea re dicemus quod Dominus dederit.

Apolog.
Lefij.

Estius nun-
quam do-
cuit electi-
onem ho-
minis lapsi
priorē esse
præuisione
futurorum
operum

Porro in verbis, quæ deinde ex meis dictatis super Distinct. 41. commemorat, non video quid secundum eius doctrinam dictum magno-
pere videri possit, nisi illud quod & Pater Leonardus in Apologia pro-
se adduxerat. Dum enim laboro in soluendis argumentis, quæ contra
absolutam prædestinationem adferri solent ex quibusdam Patribus, qui
ante Pelagium vixerant, apud quos aliquando legitur, idcirco Deum
aliquos vel prædestinasse vel elegisse, quia bonos futuros præuidit, dixi
eiusmodi sententias sic rectè intelligi: Deum quibusdam æternam glo-
riam præparasse, quia perseveranter bene victuros præuidit. At ijs verbis
non volui præuisionem bonorum operum esse priorem electione ad
gloriam, ac multo minus bona opera sic esse præuisa, ut non sint homi-
nibus à Deo præparata. Nam hunc errorem disertè exclusi verbis se-
quentibus, à Lectore positus, cum dixi: Neque enim eiusmodi ser-
mone negatum est, & ipsa bona opera electis præparata esse, ut in ijs am-
bularent, ut testatur Apostolus ad Ephes. 2. Sed hoc tantum volui,
quod Patres illi voluerunt, Deum quibusdam æternam gloriam præpa-
rasse dandam pro bonis operibus, quæ præuidit eos perseveranter ope-
ratos: præuidit autem, quia & præparauit. Considerarunt autem illi
Patres in eiusmodi sententijs gloriam, seu vitam æternam tanquam mer-
cedem & præmium; quod ut tale præparatur homini propter meritum
præcedentis operis. In quo sensu nihil est quod hisce dogmatibus faucat,
vti nec in verbis D. Alani à Lectore allatis. Exponens enim D. Alanus
eorundem Patrum dicta de ultimo effectu prædestinationis, qui est vita
æterna, subiungit: Illam enim prædestinauit Deus dare propter præuisa
merita, utique tanquam mercedem.

Recitat deinde Lector quædam mea verba ex dictatis super Distinct.
43. lib. 2. Sentent. quibus ostendo, nullius quantumcunque maximi
peccatoris in hoc sæculo desperandam esse salutem. Ea omnia hic repe-
tere non est opus; sed hoc affirmo, nihil in ijs esse, quo vel leuiter suspi-
cari potuissem, ea sic à quopiam accipi posse, quasi faucem aliquo mo-
do ijs dogmatibus, quæ ab istis asseruntur.

Colligit ex ijs verbis primò, Deum omnes omnino peccatores citra
exce-

exceptionem, ad pœnitentiam inuitare, & omnibus spem veniæ facere, & hoc non frustrâ neque irrisoriè, sed sincerè & ex animo. Respondeo, Deum per ministrum Euangelicum omnes omnino peccatores, quatenus ad eos eiusmodi ministerium peruenit, inuitare ad pœnitentiam, omnibusque spem veniæ facere; idque non frustrâ, quia diuina sapientia in suis operibus nunquam frustratur sine proposito, quamuis ille sæpè longè sit diuersus ab eo, quod nos cogitamus. At neque irrisoriè, quia reuera possunt omnes conuerti: non quod semper & vbique ijs præstò sit sufficiens auxilium ex parte Dei, præter quod, ad eorum conuersionem nihil amplius ex parte Dei sit necessarium; sed quia dum sunt in hoc sæculo flexibilem habent ad bonum voluntatem, ita vt per hoc hominum ministerium, & maximè per orationes piorum, possit ijs efficax illa Dei gratia, quâ conuertantur, impetrari. Quocirca non est consequens, Deum ex parte sua, & quantum in se est, cupere omnes omnino peccatores &c. quæ Lector non bene colligit.

Quomodo
Deus non
irrisoriè
vult omnes
saluos fieri.

Vidit hoc & ipse Driedo non esse consequens. Fatetur enim non sequi: Non est desperandum de salute cuiusquam quamdiu hic viuit, ergo quamdiu hic viuit sufficiens habet auxilium, quo valeat resurgere. Ratio eius est, quia quamuis non habeat auxilium, potest tamen ei à Deo orationibus & supplicationibus impetrari, vt ad pœnitentiam reuocetur. Nec enim scimus, inquit, si Deus orationibus etiam proposuerit illius misereri.

Nō omnes
habent
auxilium
absolutè
sufficiens.

Colligit secundò, non esse aliquos tam graues peccatores, vt eos Deus absoluto decreto &c. At hoc ex meis verbis non sequitur. Dixi enim non esse aliquam peccatorum vel grauitatem, vel multitudinem, quæ certo aliquo Dei decreto à venia excludatur. Hoc de peccatis ipsis eorumque grauitate vel numero. Cum quo tamen optimè consistit, Deum absolutè nolle huius vel illius peccatoris misereri, etiamsi fortè non tam multa, neque tam magna peccata commiserit, atque alius peccator, cuius misereri constituit. Scimus enim ad inscrutabilia Dei iudicia pertinere, quare hunc trahat, illum non trahat; quamuis ille qui trahitur interdum multo deterior sit eo qui non trahitur.

Colligit tertio, non omnia in particulari esse absoluto & efficaci decreto prædefinita à Deo ab æterno, ante præuissam malitiam, vel determinationem causæ secundæ.

Hanc sequelam perinde nego ac superiores. Et ratio satis patet ex dictis. Quod autem attinet ad tria subiuncta, ex quibus putat confici idem corollarium:

Respondeo, ea quæ in doctrina Theologica, vel obscura sunt, vel minus certa, nullo modo præiudicare ijs, quæ nobis vt clara & certiora, in eadem scientia traduntur. Neque ex illis ista debere infirmari, sed ex his potius illa debere dijudicari.

Subiungit deinde, se semper Auditoribus persuadere conatum, non requiri ad conuersionem, vel opus bonum, aliquam gratiam præuenientem, quæ natura sua & independenter à voluntatis nostræ cooperatione, ita sit efficax, vt voluntatem efficaciter ad opus determinet, vel etiam prædeterminet. Quam autem rectè ex Concilio Tridentino, aliisque Patribus, ac maximè Augustino, necnon ex euidenti ratione putet suam doctrinam illam se probasse, nunc non examino; sed studiosos remitto ad ea quæ indicavi, & ad illa doctissimorum Virorum scripta.

Ponitur, inquit, ab illis, contra quos disputabam, gratia ista efficax prius naturâ efficaciter mouere, ac determinare voluntatem ad opus.

Doctrina
S. Augusti-
ni &
S. Thomæ
non aduer-
satur Tri-
dentino.

At illa verissima est doctrina, tradita in Scripturis sacris, maximè à Christo Domino, Apostolo eius Paulo, tradita à Summis Ecclesiæ Doctoribus Augustino, Thoma, alijs; & in nullo contraria ijs, quæ in Concilio Tridentino decreta sunt.

Ponitur, inquit, talis, vt dicant, non esse in potestate hominis eam habere, imò nec Deum paratum &c.

Respondeo, meritò nobis displicere eorum doctrinam, qui docent gratiæ cooperationem esse in potestate nostræ voluntatis, & voluntati nostræ esse velut subiectam. Inde enim multa absurda sequuntur, & imprimis illud: non esse opus, vt pro ea Deum oremus. Quid enim stultius, ait Augustinus, quàm orare quod in potestate habes? Et quomodo, obsecro, non tollitur necessitas, imò & utilitas orationis, pro gratiâ adiuuante seu cooperante, si ea non aliud est, quàm concursus quidam, vel influxus omnibus simpliciter paratus & expositus, quique in omnium sit potestate? Sanè non ibi locum habet orare, sed sola gratiarum actio, sicut de lumine solis omnibus exposito.

Si tamen hætenus dicitur esse in potestate hominis habere gratiam, quia eam habere potest, Deo videlicet hominis misereante, iuxta beneplacitum suæ voluntatis, eo sensu facilè id concedimus.

Quod addit, nos dicere, Deum non esse paratum gratiam omnibus dare (si enim paratus esset, inquit, non obstaret mala hominis voluntas) sed eis solis, quibus, quando, & quomodo de facto dat:

Ad hoc Respondeo: Deus paratus est gratiæ suæ auxilium dare omnibus petentibus, quædam etiam dat non petentibus, & si vult dare non obstant.

obstant malæ hominum voluntates, quo minùs ille quod vult, quando, & quomodo vult perficiat, & malas hominum voluntates in bonas efficacissimâ suâ gratiâ conuertat. *Omnia enim quaecumque voluit, fecit.* Hæc apertissima est multis in locis doctrina B. Augustini, eademque in Scripturis fundatissima.

Dicit deinde nos dicere, quòd quando habetur illa gratia, non potest eam voluntas (quæ voluntas, inquit, secundum illos se habet vt pedissequa) inefficacem reddere.

Respondeo, respui quidem potest gratia quando habetur; at non simul consistent, vt habeatur, & non habeatur. Item, vt habeatur & cassa atque inefficax reddatur; quia eo ipso quo habetur, iam efficax est. Facit enim vt faciamus; quod nisi faceret, nondum haberetur. Quare nec malè dixit, quicumque hoc dixit, fieri non posse, vt actu gratia ipsa respuatur, modò rectè intelligas, in sensu nimirum composito. Non enim possunt hæc duo simul consistere, vt gratia habeatur, & respuatur. Nam qui respuit, iam gratiam non habet.

Quomodo
gratia re-
spui possit.

Illud autem de pedissequa voluntate, me dixisse in scriptis meis de gratia, planè confiteor: & vehementer miro id reprehendi, cum non mea, sed S. Augustini sint verba. Cum enim, vt etiam Driedo testatur, Pelagius vellet humanam voluntatem esse ducem & antecessorem, Dei autem gratiam comitem & pedissequam; contrà dixit Augustinus Epist. 106. voluntatem comitari gratiam, non ducere, pedissequam esse, non præuiam. Hoc ab Augustino verissimè dictum, & illis verbis à me repetitum, non ita temerè reprehendi debuit. Vti nec illud quod sequitur: Nulla esse tam detestanda facinora, quæ arcere Christi gratiam possint; sicut nulla tam præclara opera, quæ eam possint accersere. Hæc enim rursum non mea, sed penè ad verbum 13. Prosperi sententia est. Cuius etiam nomine, & loco adscripto eam citavi. Vt mirum sit bonum virum sic falli potuisse, qui tanti viri sententiam pro mea nigro calculo notandam sibisumeret. Et quidem sententia dubitationem non habet, seu priorem eius partem spectes, quia nititur omnipotentiae Dei, qui in libero arbitrio, illæsâ libertate, sicut vult potest operari: siue posteriorem, quia dogma iam olim in Ecclesia definitum est: **GRATIAM NON SE-
CUNDVM MERITA NOSTRA DARI.**

Nolunt vol-
untatem
esse gratiæ
pedisse-
quam.

S. Prosperi
sententiam
nigro cal-
culo notans

RESPONSIO

Eximij D. M. N. BALDVINI RYTHOVII,

Regij ac Ordinarij S. Theologiae olim Professoris,

In alma Vniuersitate Duacena,

Ad Ioannis Deckerij de Societate Iesu

Apologeticon.

IN penultima ad Baccalaureatum Disputatione, defendendas sibi sumpserat Respondens, præter alias, etiam duas Propositiones hæc:

Electos Deus ex pura gratia, & non ex præuisis meritis, ad ostensionem misericordiae suae prædestinauit: & Omnis voluntatis conatus, & acceptatio gratiae est à gratia, sine qua nemo Deo inspiranti consentit.

Euēnit autem, & meministis, vt dum illæ, de more Scholæ, impugnarentur, ego, qui tum fortè Præses eram, in explicatione argumentorum dicerem, etiam Philosophiæ contrarium esse, voluntatem humanam à Deo in agendo non determinari, adderemque, cum illud ipsum priuatim totidem verbis alicubi affirmassem, oppositum mihi fuisse ex dictatis cuiusdam, esse eam communem antiquorum simul & modernorum sententiam. Inspectis verò ijs dictatis, ac verbis D. Thomæ primo loco in probationem adductis, cum suo authore collatis, deprehendisse me discrepantiam non minimam. Nam D. Thomam quidem sic habere: *Quia voluntas est actiuum principium non determinatum ad vnum, sed indifferenter se habens ad multa; sic Deus ipsam mouet, quod non ex necessitate ad vnum determinat, sed remanet eius motus contingens, & non necessarius, nisi in his, ad quæ naturaliter mouetur. 1. 2. q. 10. ar. 4.* Dictata autem in hunc modum: *Sic Deus ipsam mouet, quod non ad vnum determinat, sed semper maneat eius motus indifferens ad multa.* Vbi in tam paucis verbis & subtractio, & additio, & mutatio facta est. Recitabam præterea ex Commentarijs P. Benedicti Pererij Iesuitæ in Daniele nuper Romæ primùm in lucem editis, quæ manifestè faciebant pro dicta propositione de prædestinatione: idque tum ad eius Theseos confirmationem,

tum

Ben. Pererij
sententia
contraria
Molinæ

tum verò, quemadmodum dicebam, ne nimium abriperemini in contrariam sententiam. Quæ recitavi hæc erant ex lib. 15. ad illud cap. 12. *Stabis in sorte tua*. Id est, inquit, in parte, gradu, loco, & ordine beatitudinis, quæ tibi dabitur pro mensura meritorum. *Sortem* appellat gratiam æternæ prædestinationis, quâ Deus sanctos elegit ad participationem æternæ gloriæ. Ea dicitur fors, quæ significat aliquid non ex propria virtute & facultate proueniens, sed quod incerto & improuiso contingit euentu. Sic gratia prædestinationis contingit electis, nullo ipsorum merito, sed gratuitâ solius Dei beneuolentiâ & charitate. Atque hac significatione appellatur in Scriptura *fors Sanctorum*. Et prius eodem libro: Prædestinati, id est, inquit, solâ Dei gratiâ, non ob præuifa eorum merita, electi ad vitam æternam. Tertius locus prolixior est lib. 3. ad illud cap. 3. *Omnia iudicia tua vera sunt*. Prætereâ in eadem disputatione, cum quæsitum à quodam disputantium fuisset de sententia Ill. mi Card. lis Alani super causa prædestinationis (cui interrogationi occasio- nem hoc dabat, quòd Respondens illius viri in Academia Rhemensi discipulus alumnusque fuisset) diximus & Præses & Respondens id quod res erat. Et paucis post diebus legi vobis ex Commentarijs eiusdem D. Alani in 1. Sentent. mea manu illo dictante descriptis, eius sententiam nostræ prorsus conformem: addens (quod fide digno testimonio mihi constabat) eundem à Cathedra Rhemensi ideo prohibuisse quosdam, quia contrarium, vti didicerant, docturi etiam fuissent. Denique recitavi P. Ludouici Molinæ hæc verba: *Neque verò dubito, inquit, quin ab Augustino & cæteris Patribus vnanimi consensu probata fuisset hæc nostra de prædestinatione sententia, ratioq; conciliandi libertatem arbitrij cum diuina gratia, præscientia & prædestinatione, si eis proposita fuisset; dicens mihi hoc eius dictum mirabile videri, & subinferens, ignorasse D. Augustinum & SS. Patres germanam de prædestinatione sententiam, veramque rationem conciliandi arbitrij libertatem cum diuina gratia, præscientia, & prædestinatione.*

Decimo die postquam hæc facta fuere, D. Lector ex Collegio Societ. Iesu Duacensi in Schola Aquicinctensi suis auditoribus bene prolixam aduersus prædicta omnia (tametsi nonnisi de illegitima citatione, suppresso etiam nomine, notatus esset) dictauit Apologiam à se & compluribus alijs, vt ait, maturè expensam; quâ profitetur quidem, nolle se par pari rependere, sed notam tantum depellere: facit tamen nimis quàm manifestè, non mihi tantum vicem rependens reprehensionis (quàm sustinere, nunc intelligitur) sed Vniuersitatis huius Cancellarium. Amplius.

Card. Alani
sententia
contraria
Molinæ.

Ampl. D.
Matth. Bos-
semium.

simum

simum virum, præcipuo honore dignum, & primarium S. Theologiæ Professore, qui in sacræ disciplinæ assiduo studio & regimine Scholæ Theologiæ iam consenuit, nominatim fugillare non est veritus, homo ætate iuuenis, professione Religiosus. Qui sanè si pro defensione truncatæ suæ citationis, verbo idoneam rationem reddere voluisset, depulisset à se notam, quæ ei verbo erat ascripta, fidemque & æstimationem suam vindicasset, modestiâ seruata. Sed dum admonitionis super errore peculiariter verbo factæ defensionem simul & offensionem opposuit scripturam, quid aliud saltem imprudens egit, quàm vt primarios in Ecclesia Dei viros, ac Magistros eorum, qui idonei erunt & alios docere, vbique locorum ac futuris etiam temporibus traduceret deprimeretque? Quamobrem norunt vnà mecum complures ex vobis, quàm hoc eius scriptum optimis quibusque in Vniuersitate hac viris displicuerit; vtpote quòd longè absit ab ijs, quæ Author eius sibi proposuerat, Christianâ modestiâ, profectu studiorum, gloriâ Christi; quibus tamen viris, ne etiam hoc nostrum Responsum (triste licet & dolenter meditatum) improbetur, facit iusta de scripto respondendi, quæ nunc nobis vel vestri imprimis causâ, creata est necessitas, imprimisque ipsius Facultatis S. Theologiæ ita mandantis ordinatio.

Facultas
S. Theol.
Duacena
iussit Ryt-
houium
respondere
Deckerio
Iesuitæ.

Ergo quod primo loco dixeram, contra Philosophiam esse, voluntatem ad agendum à Deo non determinari, illi D. Lector opponit, quod Apostolica Sedes appellarit *sanam doctrinam* eam, quæ negat efficacem determinationem Dei; sed locum non indicauit. Intelligi autem voluit, vt ipse declarauit, edictum Nuntij Apostolici; admodum profectò inscitè. In eo narratur quidem, controuersiam exortam fuisse super quibusdam *doctrinæ sanæ* articulis; sed vtra pars controuertentium *sanam doctrinam* tradat, non explicat. Quod si Lector intelligi vult articulos hîc & Louanij censuratos, planè incredibile est, quod Nuntius Apostolicus illo suo edicto indicatum voluerit, illos articulos continere *sanam doctrinam*. Improbum verò dicere, Sedem Apostolicam articulos illos *sanam* appellasse *doctrinam*. Anne autem quæ de Scriptura sancta primum ijs articulis dicebantur, postmodum & castigata & silentio pressa, *sana doctrina* sunt, etiam proprio ipsorum iudicio? An *sanam doctrinam* iudicat D. Lector, quod omnibus infidelibus & obduratis semper & vbique detur sufficiens auxilium ex parte Dei; cui ipse idem non semel contraria docuit in operosa eius rei tractatione? Non dubium, Nuntium Apostolicum intelligere voluisse *sanam doctrinam* in genere, & generalia eius capita, de Scriptura, de Gratia, de prædestinatione: quasi si dixisset,

dixisset, Super quibusdam capitibus salutaris seu Christianæ doctrinæ controuersiam fuisse exortam. Qui intelligere volunt, quamnam Apostolica Sedes pronunciauerit *sanam doctrinam* in materia de Gratia, legant, & bene sequantur quæ de ea re definiuit Cælestinus Papa in Epistola ad Episcopos Galliarum ante annos 1100. contra Presbyteros Massilienses doctrinæ B. Augustini obstrepentes. Quæ item S. Leo in Concilio Arausicano. Ad quæ profectò & his similia, antiqua & probata, utilius, Auditores, recurretis in hac causa, quàm ad quorundam modernorum doctrinam, quæ præter alia in fundamentis suis habet istud tantquam principium: *Quicquid ex positione aliquæ quæ in nostra potestate non sit, per necessariam consequentiam sequitur, id ita est necessarium ut liberum esse non possit.* Quod quidem olim ante annos circiter 115. Romæ sub Sixto IV. damnatum est, & ab authore suo Petro de Riua ibidem personaliter reuocatum. Testis est Facultas Theologica Louaniensis, quæ olim procurante damnatio hæc & reuocatio facta fuit, & probant illius temporis Acta publica. Et tamen eo ipso principio etiam D. Lector, contra gratiam efficaciter determinantem differens, utitur his verbis: *Quicquid necessar. o sequitur ex hypothesis, quam non est in nostra potestate tollere vel ponere, est simpliciter necessarium.* Et addit hoc concedi ab omnibus Scholasticis; nullo interim allegato. Simili planè modo alius quidam nuper palam & confidenter declarauerat, esse istud certissimum principium, quod & omnis Philosophia clamet; nullo etiam Philosopho producto. Tantum de illo.

Quænam sit doctrina sana, ex S. Cælestino & Concilio Arausicano discendū.

Principiū Molinistarum à Sixto 4. damnatum in Petro de Riua.

Thomas Stapletoni

Quod de truncata allegatione D. Thomæ dixi, sic accipit D. Lector; quasi directè eum, eiusque lectiones impetere voluerim; cum tantum mihi propositum fuerit errorem indicare.

Memorat, quod non clam antè præmonito, palam notam impegerim.

Verum amore veritatis, mihi in eius Cathedra sedenti, falsitatem prodere licuit: imò verò, ut ita facerem, officium meum, & multitudinis, quæ chartis errorem exceperat, utilitas, rei grauitas, ac presentis tum disputationis materia postulabant. Aliud, mihi credite, hic non spectauit. Facile autem est videre, nec locum fuisse, nec futurum fructum in priuatæ commonitioni. Quod enim ad eam, publicè admissum peccatum non correxisset. D. Lector, satis probant, tam studiosæ illæ ac fæ quæ præcesserant eadē re lectiones, quàm ipsius scriptum Apologeticum. Et certè si culpandus venio, quia priuatim eum de re palam gesta non monui, quantò magis ipse culpari dignus, qui ut me præteream, summum in hac Vniuersitate virum, quique hanc Scholam Theologi-

cam ab anno 1566. pacificè & sine contradictione alicuius rexit, scripto publico, nullâ præmonitione factâ, aggressus est reprehendere.

Sed defensionem truncatæ allegationis videamus.

Dicit primùm loco illo, quem mutilat, vtrumque docere D. Thomam : voluntatem non determinari, seu non esse principium determinatum ad vnum, & non ex necessitate determinari à Deo.

Dicit 2. posse idoneis testibus probare additamentum hoc (*ex necessitate*) fuisse à se verbo expressum; rationemque reddidisse, cur id dictatis intexere minimè esset necessarium. Quòd facere assueui, inquit, quando Authorum sententias in pauca colligo, variatâ interdum phrasi, aut substituto vocabulo aliquo clariore.

Dicit 3. secundùm D. Thomam & veritatem tantumdem valere, non determinari ad vnum, & non ex necessitate determinari ad vnum, siue à Deo, siue à quocumque diuerso à voluntate. Ideoque sæpè D. Thomam & Caietanum sine illo (*ex necessitate*) & absque omni additamento dixisse, agens naturale (vt brutum) esse determinatum ad vnum; liberum verò arbitrium non esse determinatum ad vnum, & contrà, voluntatem humanam non ex necessitate, sed liberè agere, quia illo non est determinata ad vnum.

Dicit denique, quòd quando Authores producimus, ipsorum potiùs sensum quàm verba attendere par sit.

Respondéo ad primum horum, Falsum esse, D. Thomam eo loco docere voluntatem non determinari à Deo. Dicit voluntatem esse actuum principium nō determinatum ad vnum, sed indifferenter se habens ad multa; quod indubitanter verum est. Sed sicut inde non sequitur, quòd non determinatur à seipsa, quando operatur; ita nec sequitur quòd non determinatur à Deo. Vnde nec D. Thomas hoc dixit, sed quòd sic ipsam Deus mouet, vt non ex necessitate ad vnum determinet, id est, vt maneat motus eius contingens, & non necessarius, vt D. Thomas ipse explicat. Significat ergò Thomas, quòd Deus voluntatem mouens eam determinet ad id, ad quod mouet, licet non ex necessitate; quod patet etiam ex responsione ad 3. vbi dicit: *Quod si Deus mouet voluntatem ad aliquid, impossibile est poni, quòd voluntas ad illud non moueatur.* Obseruate autem hîc, Auditores, Lectorem falli & fallere in eo, quòd tamquam eadem ponat, & pro iisdem habere velit, non esse principium determinatum ad vnum, & non determinari. Animaduertere autem debuerat, illud esse materiæ; hoc actualis ad agendum applicationis, seu à se, seu ab alio.

Ad 2. dico, rationem, cur hoc (*ex necessitate*) in dictando fuerit omissum, fuisse hic addendam, præsertim cum verbo esset expressum. Dici enim non potest omissum causâ brevitatis, cum & verbo expressum sit, eadem operâ dictari ad calumum potuerit, & vanum sit in vna dictione omitta, quæ sine dubio ad rem & sententiam facit, prætexere studium brevitatis. Itaque quis non potius (dum factum sic defenditur) malam fidem hic suspicabitur? Nam verbo dixisse non excusat; quod enim solo verbo dictum est, euolat è memoria audientis, maximè, si ita dictum est, ut significaretur nihil ad summam pertinere, quomodo Lector ipse fatetur. Adde quod dictata, vel transcriptione, vel alienatione libri ad alios transeunt, qui quid dictum fuerit, dum dictata primum exciperentur, scire non possunt, ideoque simpliciter putant D. Thomam hoc scripsisse, quod reperiunt in dictatis.

Iam de 3. quod secundum veritatem duo illa tantumdem valeant, non probat. Tantum audacter dicit, ex terminis id liquere; quod manifestè falsum est. Alioqui enim non tot doctissimi viri id negarent. Quare qui potest excusari à temeritate, imò falsitate, qui dicit ex terminis id liquere? Ex Caietano autem, ad quem hic remittit, quasi is dicat ex terminis liquere, quod determinari ad vnam oppositum, & posse determinari ad vtrumque oppositorum, è contrario diuidantur, desumpsisse id videri possit; sed quàm non, statim intelligitur. Quod verò secundum D. Thomam tantum duo ista valeant, nec hoc probat, neque probabit unquam; nisi ostendat D. Thomam suam sententiam sepius inculcatam retractasse. Nam lib. 3. contra Gentiles c. 90. cum sex rationibus ostendisset, voluntates & electiones humanas subiectas esse diuinæ providentiæ, & quidem multò magis quàm actiones rerum corporearum; in fine inter alia obijcit sibi locum ex Damasceno lib. 2. c. 30. dicente, quod ea quæ in nobis sunt, Deus prænoscit, sed non prædeterminat: quod ita exponit D. Thomas, ut intelligantur ea, quæ in nobis sunt, diuinæ determinationi esse non subiecta, quasi ab ea necessitatem accipientia. Eandem Damasceni sententiam eodem prorsus modo exponit 1. q. 23. art. 1. ad 1. Damascenas, inquit, nominat prædeterminationem, impositionem necessitatis, sicut est in rebus naturalibus quæ sunt prædeterminatæ ad vnum. His locis clarè distinguit D. Thomas inter determinare, & determinare ex necessitate; & vult Deum determinare ac prædeterminare voluntates nostras & electiones, non determinare aut prædeterminare ex necessitate, id est, ita ut illæ ex diuina determinatione aut præ-

D. Tho.
dicit Deum
prædeter-
minare vo-
luntates

nostras, sed
non præde-
terminare
ex necessi-
tate.

determinatione necessitatem accipiant. Quemadmodum autem D. Thomas dicit, quod Deus voluntatem non ex necessitate determinat, sic absolute dicit 1. p. q. 82. art. 2. voluntatem non ex necessitate determinari ad vnum. Si ergo idem est, non determinari, & non ex necessitate determinari, ut D. Lector vult, sequetur voluntatem simpliciter non determinari, nequidem à seipsa. Bene D. Thomas in Quaestionibus disputatis Quæst. de Voluntate art. 8. Sicut, ait, omnis actio naturalis est à Deo, ita omnis actio voluntatis, in quantum est actio, non solum est à voluntate ut immediate agente, sed & à Deo ut primo agente, qui vehementiam imprimit. Vnde sicut voluntas potest immutare actum suum in aliud, ita & multo amplius Deus. Et Quæst. de Causa principali art. 3. Causa perficiens & propria voluntarij actus (is autem nihil est aliud, inquit, quam inclinatio quædam voluntatis in volitum) est solum id quod operatur interius. Hoc autem nihil aliud esse potest, quam ipsa voluntas sicut causa secunda, & Deus sicut causa prima. Motus voluntatis directe procedit à voluntate, & à Deo, qui est voluntatis causa, & qui solus in voluntate operatur, & voluntatem inclinare potest in quocumque voluerit. Sicut art. 9. prioris Quæstionis, Solus Deus potest inclinationem voluntatis quam ei dedit, transferre de vno in aliud, prout vult, Et lib. 3. contra Gentiles, c. 88. Solus Deus potest mouere voluntatem nostram per modum agentis. Ipse solus voluntatem nostram ad aliquid inclinare potest. Solus Deus coniungitur animæ intellectuali quantum ad sua interiora. A solo ergo Deo potest motus voluntatis causari. In Summa item sua 1. 2. q. 80. art. 1. Quod interius inclinat voluntatem ad volendum non est nisi vel ipsa voluntas, vel Deus 1. p. q. 111. art. 2. Solus Deus efficaciter potest mouere voluntatem. Hinc apparet, quam non recte hic à D. Lectore apposita sit illa clausula (sive à Deo) quod rursus ex his intelligetur. Quamvis (inquit c. 92. lib. 3. contra Gentiles) solus Deus directe operetur ad electionem hominis, tamen actio Angeli operatur aliquid ad eam per modum persuadentis. Non semper homo eligit id quod Angelus custodiens intendit, semper tamen hoc eligit quod Deus operatur in eius voluntate. Et cap. 94. Quæcumque rerum aliquid operantur, instrumentali-ter agunt ab eo motæ. Cap. 10. Omnia quæ sunt post Deum, sunt quasi quædam instrumenta ipsius. In Quaestionibus autem disputatis de libero arbitrio art. 1. ad 5. distinguit duplex instrumentum: vnum, quod ita mouetur ad altero, ut ipsum non habeat principium motus, quod quidem sit expers libertatis; alterum verò sit quodcumque mouens in genere ab alio motum. Ab instrumento sic accepto non oportere omnino excludi rationem libertatis, quia aliquid possit esse ab alio motum, quod tamen seipsum mouet.

*mouet. Et ita est, inquit, de merte humana. Et Quæst. de Causa principa-
li, art. 3. Cum, ait, Deus sit primum principium motionis omnium, quadam
sic mouentur ab ipso, quod etiam ipsa se mouent, sicut quæ habent liberum ar-
bitrium. 1. 2. q. 6. art. 2. ad 3. Deus mouet hominem ad agendum, sicut
mouens ipsam voluntatem, quia omnis motus tam voluntatis quam naturæ ab
eo procedit tanquam à primo mouente. Et sicut non est contra rationem natu-
ræ, quod motus naturæ sit à Deo sicut à primo mouente, in quantum natura
est quoddam instrumentum Dei mouentis; ita non est contra rationem ac. us
voluntarij, quod sit à Deo; in quantum voluntas à Deo mouetur. 1. p. q. 105,
docet velle, esse inclinationem in obiectum voluntatis, inclinationem
hanc esse Dei, Deum inclinando maximè mouere voluntatem. Equè
aptè Bonauentura in 2. dist. 35. Omne liberum arbitrium immediatè
est sub Deo constitutum, hanc dignitatem habet, vt in quantum libe-
rum soli Deo sit subiectum. Voluntas induci dicitur, quando aliqua persua-
sio fit, quæ disponitur, vt ad aliquod appetibile inclinetur. Mutatur eadem,
quando ipsa volente vnum, potenti virtute affectio ei immittitur ad contrari-
um, & de nolente fit volens, ita vt vna actio appellatur, & contraria induca-
tur; sicut patet cum Deus de amatore temporalium facit eorundem contem-
ptorem. Cogi dicitur, quando intelligitur ipsam inuitam aliquid velle, & re-
pugnante actu voluntatis deliberatiuæ, aliena virtute mouente & repugnantia
manente, ad aliquid volendo inclinari. Potest induci voluntas ab agente creato:
mutari verò ab alio non potest, nisi ab agente increato. Cogi verò ab aliquo
non potest. Quod autem, ait, dicitur in Scriptura, Deum voluntatem homi-
nis compellere, trahere, & ad quodcumque voluerit, inclinare; intelligitur hoc;
non quia cogat, sed quia non solum inducit, verum etiam immutat, immitten-
do affectiones, &c. Ita autem voluntas è volo, inquit, illud quod Deus immi-
tit, sicut illud, quod ex me ipso volo, &c. Sed & Scotus in 4. dist. 49. q. 6.
reprobat opinionem, quod voluntas creata non possit determinari à
Deo, sic quod cum hoc remaneat libera. Catechismus Romanus ad 1.
articulum Symboli: Deus, ait, vniuersa, quæ mouentur & agunt aliquid,
intima virtute ad motum & actionem ita impellit, vt quamuis secunda-
rum causarum efficientiam non impediat, præueniat tamen, cum eius
occultissima vis ad singula pertineat. Vbi & notate præuentionem. Plura
non addo, quamuis plura non desint.*

*Iã cū Lector in tertia illa sua Responsione argumentatur ex testimo-
nijs D. Thomæ & Caietani, nihil efficit. Absolutè quidem dicunt illi,
liberum arbitrium non esse determinatum ad vnum; sed non dicunt, non
determinari ad vnum, quando agit. Cum enim dicitur, liberum arbi-
trium non*

*D. Tho.
dicit libe-
rum arbi-
trium non*

esse deter-
minatum
ad vnum,
sed non di-
cit, non de-
terminari
ad vnum.

trium non esse determinatum ad vnum, significatur quòd secundum se,
non est determinatum ad vnum, sed indifferens ad vtrumque opposito-
rum, in quo distinguitur ab agente naturali, vt clarè explicat Caietanus
loco à Lectore citato 1. p. q. 83 art. 2. Non attenditur, inquit, ista diffe-
rentia in hoc, quòd quando agit, iudicium liberum est indeterminatum;
quando exit in actum, oportet enim omne iudicium esse determina-
tum ad vnum: sed attenditur penes hoc, quando iudicium brutorum
secundum se non est indifferens ad hoc & oppositum, rationalium verò
sic. Potentiæ enim rationales se habent ad opposita: irrationales ad vnū
tantum oppositorum. Et D. Thomas lib. 3. contra Gentes cap. 73.
Inanimata, inquit, secundum naturam suam sunt determinata ad vnum
effectum: voluntas non habet virtutem limitatam ad vnum. Forma, per
quam agit voluntariè agens, non est determinata, & propter hoc vo-
luntas multiformes effectus producere potest. Quocirca quod Caieta-
nus eodem loco dicit (determinari ad vnum oppositorum, & posse ad
vtrumque, è contrariò diuidi; & art. 2. Naturale vocamus determina-
tum ad vnum; item, aliquid est determinatum ad vnum, aliquid indif-
ferens ad hoc & oppositum, & similia) prorsus accipienda sunt cum
huiusmodi clausula, *secundum se, ex seipsis, ex natura*. Perperam ergo ex
hoc discrimine colligit D. Lector, tantum esse, si dicatur voluntatem
determinari à Deo, quantum, si dicatur illam ex necessitate determina-
ri à Deo. Quod autem pugnantia non inuoluat, voluntatem determina-
ri à Deo ab agendum, sed liberè (quod malè etiam putat Lector, &
contra D. Thomam, quo nititur) satis item opinor iam assertum ha-
bemus. Explicatum autem videbitis apud D. Thomam 1. p. q. 19.
art. 3. Videte etiam de prædicta distinctione agentium necessariò & li-
berè D. Thomam in Quæstione disputata de Dæmonibus art. 5. &
Quæst. de Libero arbitrio art. 2. & 1. p. q. 83. art. 1. quibus locis id
clarè explicat. Quod verò in hac eadem 3. defensionis parte duobus
quibusdam locis D. Thomæ, quos ante annos plures citaueram, tam-
quam ijs doceret, Deum determinare causas secundas, & in his volun-
tatem; negat hoc inueniri, sed tantum, quod Deus mouet res ad ope-
randum, & quasi applicet eorum vires ad operationem; Respondeo:
Priore quidem loco docet D. Thomas, quod Deus est causa omnibus
operantibus, vt operentur: quod omnis operatio virtutis ad operandum
est principaliter & primò à Deo: quod omnis motus voluntatis reduci-
tur in Deum tamquam in primum volentem: quod omnis operatio de-
bet attribui Deo sicut primo & principali agenti; quod denique Deus
princi-

principalius sit causa cuiuslibet actionis, quàm quælibet causa secunda. Et vtitur Scripturis, Isaïæ 26. *Omnia opera nostra operatus es in nobis, Domine*: Et Philipp. 2. *Deus est qui operatur in vobis velle & perficere*. Quæ omnia non consistunt nisi determinet. Posteriore autem loco docet, quòd Deus in omnibus intimè operetur, & quòd applicet res ad agendum: hoc autem est determinare. Sanè si Deus omnia operatur, ergo & ipsam operationem voluntatis. Et si omnia quæcumque voluit, fecit; vult autem determinationem voluntatis nostræ: ergò eam facit. Si omnis motus voluntatis reducitur in Deum tamquam volentem; volens autem est determinans: ergò reducitur in Deum tamquam determinantem. Et certè hoc sensu D. Thomas vtrumque locum intellexit; & inde explicauit hanc determinationem voluntatis P. Benedictus Pererius lib. de Rerum naturalium principijs cap. 8. & 9. citatus in Censura Facultatis nostræ. Non solùm ergò docet duobus illis locis D. Thomas, quòd Deus mouet res ad operandum & quasi applicat earum vires ad operationem, quomodo vult D. Lector. Quamuis in posteriore loco in corpore articali dicat, *Quasi applicando*. Quòd non dicit, quia id non perfectissimè Deus faciat, sed quia applicatio propriè est rerum corporearum: id ipsum tamen absolutè dicit in respons. ad 3. his verbis: *Deus non solum dat formas rebus: sed & conseruat eas in esse, & applicat ad agendum*. Absolutè etiam sic locutus est priore loco, & ideo non significat hîc aliquid imperfectum; vt dicat quòd omnis applicatio virtutis ad operationem sit principaliter & primò à Deo.

Ad 3. Respondeo, hîc de sensu controuersiam esse, ideoque verba ipsa recitanda fuerunt, sine subtractione eius, quòd maximè ad sensum indicandum pertinet, aut certè quòd negare D. Lector non potest, pertinere putatur ab ijs, quorum doctrinam impugnat. Vnde patet non borâ fide actum esse, dum illud in dictando supprimitur, in quo aduersarius maximam vim facit.

Ad Alanum & Pererium quod attinet, simpliciter & nudè citavi propria tantùm ipsorum verba de causa Prædestinationis. Quòd quidem quinquam primarij viri & quamobrem ita acceperint, quasi significare vulerim, Lectorem malâ fide, eorum etiam autoritate usum fuisse, non video. Reuerà tamen neutrius autoritate sincerè satis usus fuisse videtur, & minimè Alani; quia ob fragmentum thesisi sub eo, vt dici audierat, disputatæ, dictauit sententiam de sufficienti, quòd omnibus detur auxilio, olim in Academia Duacena traditam (quòd verbum hîc dissimulat) defensam & in lucem editam fuisse, nullâ interim in dictatis factâ.

factâ mentione, vel quod audisset dumtaxat præsedisse Alanum, vel fragmenti Theseos. Quo modo falluntur qui dictata legunt, & quidem eo magis, quo constat D. Alanum etiam hanc doctrinam improbasse. Neque ignorat vel Lector ipse, Respondentes contraria sententijs Præsidum suorum varijs occasionibus defendenda suscipere.

De Pererio autem ita inquit: Eum nunquam in testimonio vocavi, nisi in hoc vno, quod scribit Lib. 9. de Principijs rerum naturalium c. 13. motionem causæ primæ determinari & modificari à secunda causa, licet idem Author (quod nec ego, inquit, tacui) lib. 8. c. 8. & 9. alio modo etiam loquatur. Atqui non simpliciter alio modo ibi loquitur Pererius, sed determinationem voluntatis, quæ à Deo fiat, ex proposito tractat, explicat firmiter asserit, confirmat, dissolvit quæ contraria videri possent. Alter locus ad verbum sic habet: Motio & actio causæ primæ non recipitur in causa secunda secundum conditionem causæ primæ, sed secundum dispositionem causæ secundæ determinatur & modificatur. Sed statim subiungit: Causa secunda non mouet nisi mota à prima, hoc est, nisi concurrente motione primæ, per quam ipsa dirigitur, determinatur, & applicatur ad mouendum. Quæ posteriora verba cum sint aptissima, & eadem cum ijs, quæ dixerat lib. 8. cap. 9. viderit D. Lector, quomodo priora, quæ pro se citavit, interpretari debeat. Vos Auditores consulite hîc etiam D. Thomam in Quæstione disputata de voluntate Dei art. 5. & 1. p. 1. q. 19. art. 8.

Pro Molina dicit primum: Eius spectatam eruditionem & modestiâ scriptis ipsius luculenter testatam, operisque per sacram Inquisitionem Lusitanicam, approbationem, ab omni eum calumnia liberare.

2. Molinam non asserere scientiam suam, quam Lector nunc se quoque amplecti declarat, ab Augustini sententia discrepasse. Imò his ipsis locis, vbi Molinæ sermo mihi mirabilis visus sit, adiunxisse eum multa quoque D. Augustinum varijs locis in hanc sententiam docuisse.

Dicit 3. ambigi non posse, quin Ecclesia magis magisque in dies, tamquam aurora consurgens, proficiat in sapientia.

Quin item multa à B. Thoma, Bonaventura, cæterisque Doctoribus solenter inuenta, sapienterque excogitata sint, quæ si Augustino cæterisque Patribus proposita fuissent, mirifice & probassent & prædicassent.

Ad horum (quæ paucis expediam) primum, vt de eruditione taceam, dico etiamnum videri mihi, nullam verbis Molinæ à me recitatis, modestiæ, sed præsumptionis magis iactantiæque subesse speciem. Inquisitio porro propriè instituta est contra hæreticam prauitatem, de

alijs

In Molina
non modestiæ,
sed
præsumpti-

alijs non exactè inquit. An autem, quia vnus deputatus sacræ Inquisitionis ac librorum censor testatus est, in opera Molinæ nihil à se animaduersum esse, quod nostræ religioni aduersetur &c. ideo nihil in eo est, quod vllò nomine mirari, aut improbare quisquam possit citra calumniam?

onis & ian-
stantiæ
species.

Ad 2. Verba Molinæ, quæ initio recitavi, non obscurè significant incognitam D. Augustino & cæteris Patribus fuisse doctrinam suam de Prædestinatione, deque ratione conciliandi libertatem arbitrij cum diuina gratia, præscientia, & prædestinatione. Dicit quidem Ludouicus Molina multa D. Augustinum varijs in locis docuisse, in quibus cum modo loquendi aliorum Patrum videatur omninò consentire, citatque vnicum locum, qui tamen non est Augustini. Sed quid ad rem? Patres enim inter se consensisse, & eosdem nescisse doctrinam Molinæ, cognitam tamen amplexuros fuisse, an eodem pertinet?

Qui doctrinam, quam Lector sequitur, primi in lucem protulerunt, non hoc putarunt, quod ipse, suam nempe sententiam esse quoque Augustini, sed ingenuè professi sunt, se ab Augustino recedere. Estque vbi hoc non diffiteatur Lector Societatis Iesu Collegij Louaniensis.

Lessius non
difficetur,
se ab Au-
gustino re-
cedere.

Ad 3. dixerim in doctrina fidei, & quæstionibus de rebus præcipuis inhærendum esse traditioni antiquitatis, vitandam autem nouitatem, depositum custodiendum, non contradicendum depositoribus. Non enim proficere potest Ecclesia, dum docentur contraria sententijs Patrum. Id quod D. Thomas, & Bonauentura, & optimi quique Doctores studiosè cauent. De profectu autem Ecclesiæ in sapientia & profectus qualitate, videte differentem Vincentium Lirinensem, in libello aduersus hæreses.

Quod postremò dicit, non videri reprehensioni obnoxium, quod Molina dixit: *Non exorituram forè fuisse Pelagianam hæresim, si ratio conciliandi libertatem arbitrij cum diuina gratia, præscientia, & prædestinatione à se tradita, semper data, explanataq; fuisset*: id quidem alteri eius sermoni simile est, sed à me nondum citato, nedum reprehenso; quare non necesse habeo respondere. Existimo tamen, quisquis sanum iudicium adhibuerit, ei etiam hoc præsumptuosum visum iri. Quis enim toleret dicentem de sua & nuper excogitata ratione explicandi præcipuam aliquam in doctrina fidei difficultatem: si hæc ratio semper tradita fuisset, forè illa vel illa hæresis, tali aut tali Catholicæ doctrinæ contraria, numquam fuisset exorta? Præterquam quòd tali sermone notantur non obscurè SS. Patres, quasi mentem fidemque suam non potuerint explicare,

explicare, & quasi rationem illam conciliandi, quâ hæreses auerti, aut in ipsis principiis extingui potuerant, non viderint illi, qui ad debellandas eas diuinitus excitati fuerunt; ut fuit profectò Augustinus, ad Pelagianam quod attinet. Honorificentius ad dignitatem Sanctorum Patrum, S. martyr Edmundus Campianns in libello 10. Rationum, Ratione 5. Quamdiu, inquit, apud Bibliopolas epistolæ, conciones, homiliae, orationes, opuscula, disputationes Patrum, quibus ex apparatu grauitè & ornatè nostra Catholicorum dogmata roborarunt, venierint, tamdiu frustra nostrorum codices prohibentur. Nullus enim Harginus, nec Sanderus, nec Alanus, nec Stapletonus, nec Bristolius hæc noua somnia vehementius, quàm quos recensui Patres insectantur.

EX hac gemina Doctissimorum Virorum Facultatis Duacensis, Guil. Estij & Bald. Rythouij Responsione, patet discrimen ac interuallum doctrinae antiquæ illius Facultatis, & hodiernæ.

Illa enim Thomistica, & exceptis paucissimis, Augustiniana; hæc verò Molinam Augustino largiter miscet, & sinceritatem veteris Scholæ nouitio hoc fermento corrumpit.

Respons.
Guil. Estij,
pag. 87.

Ianf. lib. de
grat. primi
hom. c. 12.

Ioan Wiggers
1. 2.
q. 109. art.
30. nu. 99.

In Responsione Guil. Estij, hoc in primis spectabile, quòd prædestinationis Angeli & hominis lapsi, ac vtriusque adiutorij Augustinianum discrimen admittat: quod est quasi *Clavis* doctrinae S. Augustini de gratia, ut Episcopus Iprensis fatetur.

Hoc etiam discrimen Clarissimo Scholasticorum Louaniensium, Ioanni Wiggers nuper (etiam ante natum Iansenij Opus) equuleus veritatis extorsit. Vnde duo principes Scholasticorum vtriusque Academiae Belgicae, etsi aliquando fluctuent, vitatâ Massilia & portubus vicinis, naues suas ad Africanum & S. Augustini portum appulerunt.

Ioannes enim Wiggers, post multas fluctuationes, agitationes, & gyros, tandem conquiescit in illo Driedonis: *Quod dicitur, Nunc subuentum est infirmitati humane hominis prædestinati, ut indeclinabiliter & insuperabiliter agatur à diuina gratia; non hoc dicitur, quòd humana voluntas hominis prædestinati, sit in bono confirmata & immutabilis, seu indeclinabilis ad vitia; sed quòd voluntas Dei intendens sua gratia sic iuuare electos, ut eant & fructum afferant qui maneat, sit efficax, certa, & immutabilis, & ab humana voluntate non impedibilis aut superabilis.* Deinde plurima congerit Scripturae loca, quibus adiutorium quo ac efficax hominis lapsi probat.

Deinde, *Quia hæc est clara, inquit, doctrina D. Augustini, præsertim contrareliquias Pelagianorum.*

Vtitur

Vtiturque testimonijs illis S. Augustini ex Libro de corrept. quæ Ant. Ricardus tam vocaliter & intrepidè vociferatur Iansenium potius Wiggers' haussisse ex Caluino, quàm ex Augustino. Et tandem: Si omnibus, in- ibid. n. 107, quit, ex parte Dei positis & consideratis, tam quæ ad hominem extrinsecè, scilicet quantum spectat ad diuinum propositum & præordinationem, quàm quæ intrinsecè, scilicet quoad internas dispositiones, vt intellectûs collustrationes, & voluntatis pias affectiones, antecederent se ad illum habent, ante præuisam cum gratia cooperationem, nihil sit, vnde infallibiliter perseuerantia finalis dependeat & sequatur; quare adiutorium gratiæ hominis lapsi, dicetur magis dare ipsum perseuerare, quàm adiutorium Angelorum? præsertim eorum qui steterunt; quos tamen suâ voluntate stetisse idem docet Augustinus: quare dicetur prædestinatus in regnum, non relinqui modò suam voluntatem, vt in adiutorio perseuerent si velint; perinde ac relictâ fuit sua voluntas homini in statu innocentia & ipsis Angelis, vt in illo perseuerarent si vellent?

Sed corruptio Theologiæ Duacensis, aut eorum qui ibi potiuntur rerum, vehementiùs nares emunctas ferit, in Catechismo illo nupero (qui totus texturæ Molinisticæ est à capite ad calcem) aduersus Catechismum Gratiæ Parisiensem. In quo Sapientissimæ Sorbonæ Doctores, tot errores, & contra Sacram Scripturam hæreses, stigmate nigro notauerunt; & eos qui è Duacensi Academia approbauerunt, doctrinæ Maiorum, & Censurarum suarum proditores appellant. Vnde qui de conspiratione istâ se esse negant, innocentiam suam calamo asserere deberent; & excusare se etiam apud Sedem Apostolicam, quæ ingenti scelere & scandalo, ab illo atro Catechistâ trahitur in Molinæ partes, aduersus S. Augustinum.

Hac enim ad Lectorem interrogatione finit suum Catechismum.

Doctrina his 66. Responsis comprehensa, nonne est eadem quam nostri seculi Summi Pontifices, legitimi B. Petri successores, expressè tenent, & per Bullas suas docent, ac per vniuersam Ecclesiam doceri præcipiunt, aut saltem ab omni memoria hominum, permittunt?

Falleris Catechista; non est eadem doctrina. Nec sinat Deus, vt Rom. Sedes, quæ olim per tot Pontifices doctrinam S. Augustini sibi desponsauit, quam nuper adhuc Clemens VIII. dotem Ecclesiæ Rom. appellauit, Syluest. Petrasan-ctâ in Vita Bellarm. lib. 3. c. 5. aliam sibi dotem, aliam sponsam, & Mineruam, non ex Iouis cerebro, sed ex vnius priuati Scriptoris ingenio, vt de opinione Molinæ, Siluester Petrasancta Iesuita loquitur, sibi quærat.

Froidmont, Libert,

Lucerna Augustiniana

S.l. [ca. 1648]

4 Polem. 1816 m

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10689473-4